

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2007:11
ISSN 1654-0247

Manga på folkbiblioteket?

Sju folkbibliotekarier intervjuas om sin syn på manga

CHARLOTTE ANDERSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Charlotte Andersson**
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Manga på folkbiblioteket?: Sju folkbibliotekarier intervjuas om sin syn på manga.

Engelsk titel: Manga in the public library?: Seven interviews with public librarians about how they look at manga.

Författare: Charlotte Andersson

Kollegium: 3

Färdigställt: 2007

Handledare: AnnaCarin Elf

Abstract: The aim of this Master's thesis is to examine seven public librarians' attitudes towards manga as a new kind of literature in public libraries. Manga is an art form, originally from Japan, but in recent years manga has become very popular in the Western societies. The main issue of this thesis is how the librarians' look at manga and what they think about manga. In this thesis I also discuss to what extension the public libraries in this study have manga in their collections, what the librarians think that public libraries today should offer their visitors and what is important to discuss when the librarians purchase books and other new media to the library. In order to answer these questions I conducted interviews with seven public librarians in children and youth departments in five public libraries in the north of Sweden.

This study shows that the librarians are positive in their attitudes towards manga. Their opinion is that the public libraries could offer manga, but they think that quality is very important and they will be sure about the top-quality in the manga they offer. The librarians' main opinion is that their lack of knowledge in manga is a problem.

In this thesis I use Herbert J. Gans theory about taste cultures and taste publics and my conclusion is that there is a relation between the librarians' knowledge and to which taste culture they belong.

Nyckelord: Manga, folkbibliotek, tecknade serier, attityder, barn, Ungdomar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

II

1 Inledning	1
1.1 Inledning och bakgrund till ämnesvalet.....	1
1.2 Problemformulering.....	1
1.2.1 Syfte.....	1
1.2.2 Frågeställningar.....	2
1.3 Relevans för B & I-området.....	2
1.4 Avgränsningar.....	2
1.5 Definitioner.....	3
1.6 Informationssökning.....	4
1.7 Disposition.....	4
2 Bakgrund	6
2.1 Mangans historia.....	6
2.2 Manga idag.....	8
2.3 Manga i Sverige.....	9
2.4 Manga och svenska folkbibliotek.....	10
2.5 Sammanfattning.....	11
3 Tidigare forskning och litteraturöversikt	12
3.1 Reflektioner kring urval för tidigare forskning och övrig litteratur.....	12
3.2 Manga.....	13
3.2.1 Sammanfattning.....	16
3.3 Tecknade serier.....	16
3.3.1 Sammanfattning.....	18
3.4 Populärkultur.....	19
3.4.1 Vad är populärkultur? – två synsätt.....	19
3.4.1.1 Sammanfattning.....	21
3.4.2 Skräplitteratur.....	21
3.4.2.1 Sammanfattning.....	23
3.4.3 Moralpanik.....	24
3.4.3.1 Sammanfattning.....	27
3.4.4 Folkbibliotekariers attityder.....	27
3.4.4.1 Sammanfattning.....	29
4 Metod	30
4.1 Val av metod.....	30
4.1.1 Kvalitativa intervjuer.....	30
4.2 Förklaring till intervjuguiden.....	31
4.3 Urval, tillvägagångssätt och analysmetod.....	32
4.4 Reflektioner efter intervjuerna.....	33

5 Teori	35
5.1 Herbert J. Gans: populärkultur och finkultur.....	35
6 Empiriska resultat	39
6.1 Presentation av bibliotekarierna/informanterna.....	39
6.1.1 <i>Anna</i>	39
6.1.2 <i>Bea</i>	40
6.1.3 <i>Cecilia</i>	40
6.1.4 <i>Diana</i>	41
6.1.5 <i>Erika</i>	41
6.1.6 <i>Fanny</i>	42
6.1.7 <i>Gun</i>	42
6.2 Presentation av intervjuerna.....	42
6.2.1 <i>Manga</i>	43
6.2.2 <i>Tecknade serier</i>	49
6.2.3 <i>Inköp</i>	50
6.2.4 <i>Vad passar på ett folkbibliotek?</i>	51
6.2.5 <i>Mangans placering och exponering i lokalen</i>	53
7 Analys och diskussion	54
7.1 Informanternas svar och Herbert J. Gans teori.....	54
7.2 Övrig analys och diskussion.....	57
7.2.1 <i>Manga</i>	57
7.2.2 <i>Tecknade serier</i>	63
7.2.3 <i>Inköp</i>	63
7.2.4 <i>Vad passar på ett folkbibliotek?</i>	65
7.2.5 <i>Mangans placering och exponering i lokalen</i>	66
7.3 Sammanfattning av analys och diskussion.....	67
8 Slutsatser	68
9 Slutord och reflektioner	70
10 Sammanfattning	71
11 Källförteckning	73
11.1 Otryckta källor.....	73
11.2 Tryckta källor.....	73
Bilaga	77
Intervjuguide	

1 INLEDNING

1.1 INLEDNING OCH BAKGRUND TILL ÄMNESVALET

För att göra det enkelt för oss inledningsvis kan definitionen av manga se ut på följande sätt: manga är japanska serieböcker som riktar sig främst till barn och ungdomar, böcker som läses från fel håll sett för oss västerlänningar, dvs. boken läses bakifrån och framåt och när man följer bildrutorna läser man från höger till vänster, uppifrån sidan och nedåt. Det är en relativt ny form av litteratur för oss här i Sverige, och i västvärlden, vilken har haft stor genomslagskraft under de senaste åren. Manga har spridit sig som en löpeld över världen. Att beskriva manga på detta sätt är att generalisera mycket grovt, men det täcker i stora drag den allmänna bild som finns av manga i Sverige idag anser jag.

Jag är själv ingen mangaläsare, men jag har en son på 11 år som är det. Som förälder har jag funderat mycket på vad han läser och vad mangagenren har som gjort att han blivit så intresserad av denna typ av litteratur. Han var ingen van bokläsare när han började läsa manga, då vid 9 års ålder, så jag blev naturligtvis glad över detta uppdykande läsintresse, men samtidigt funderade jag över hur snabbt mangan har funnit sin plats i det svenska boksamhället. När ett nytt fenomen dyker upp i samhället och blir populärt så brukar det efterfrågas. I bokhandeln skyltas det ofta väl synligt med mangaböcker, men jag har dock inte sett så mycket manga på folkbiblioteken där jag bor och jag undrar varför det är så? Beror detta på vilka attityder bibliotekarierna har till denna form av litteratur eller kan det bero på något annat? Vad har bibliotekarierna för kunskap om manga? Anser bibliotekarierna att manga tillhör den s.k. skräplitteraturen och vill därför inte satsa på den? Vad ska egentligen tillhandahållas på folkbiblioteket? Dessa frågor och några fler vill jag försöka få svar på genom denna magisteruppsats.

1.2 PROBLEMFORMULERING

Utifrån den bakgrund jag redogör för i inledningen frågar jag mig följande: vilken syn har de intervjuade folkbibliotekarierna på manga? Jag vill även veta vad de anser ska finnas på ett folkbibliotek idag och hur de resonerar vid inköp av böcker och nya medier till folkbiblioteket.

1.2.1 SYFTE

Syftet med denna magisteruppsats är att genom kvalitativa intervjuer undersöka vilken syn sju folkbibliotekarier har på manga, om de anser att manga hör hemma på folkbiblioteket, vad ett folkbibliotek ska tillhandahålla idag och hur folkbibliotekarierna resonerar vid inköp av böcker och nya medier till folkbiblioteket. Jag vill enbart undersöka dessa folkbibliotekariers åsikter utan att för den skull generalisera utifrån deras svar. I uppsatsen kommer jag också att ta upp en annan litteraturform som tidigare varit ny för folkbiblioteket efter att redan ha funnits i samhället en tid, tecknade serier. Anledningen till varför jag valde just tecknade serier är för att manga påminner om dessa, manga är också serier i bokform. Det har tidigare skrivits om attityder gentemot tecknade serier och om denna litteraturtyps vara eller inte vara på folkbiblioteket och

jag vill ta upp en liten del av det. Jag gör inga anspråk att vara heltäckande på något sätt utan jag ser det mer som ett nedslag i debatten och som en bakgrund till denna magisteruppsats.

1.2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR

För att uppfylla uppsatsens syfte kommer jag att utgå från följande frågeställningar:

- Vilken syn har folkbibliotekarierna på manga?
- Tillhandahåller folkbiblioteket manga? Varför/varför inte?
- Vad anser folkbibliotekarierna att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla?
- Vilka resonemang förs på folkbiblioteket när det gäller inköp av litteratur och nya medier?

1.3 RELEVANS FÖR B & I-OMRÅDET

Detta ämne är av vikt för B & I-området då det handlar om attityden till en ny form av litteratur på folkbiblioteken. Vi lever i en föränderlig värld och allt fler nya former av litteratur och medier dyker upp mitt ibland oss. Jag anser att det är viktigt för B & I-området att undersöka bibliotekariers attityder till nya litteraturformer och medier för att se vad det är som gör att vissa nyheter är självklara för biblioteket medan andra inte är det. Ett folkbibliotek idag tillhandahåller inte bara böcker och som folkbibliotekarie är det många olika områden att hålla reda på och det är inte alltid enkelt att veta vad som är passande för ett folkbibliotek. Jag anser vidare att denna magisteruppsats är relevant för B & I-området då det inte skrivits någon magisteruppsats tidigare om manga.

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Jag har valt att intervjua sju folkbibliotekarier på sammanlagt fem olika folkbibliotek i två kommuner inom ett norrlandslän. Jag har valt både huvudbibliotek och biblioteksfilialer. Anledningen att jag valde två olika kommuner var att de kan ha olika syn på inköp av nya medier, väljer jag enbart folkbibliotek inom samma kommun så kan de tänkas ha en gemensam policy för vad folkbiblioteken bör tillhandahålla.

Kommunerna och folkbiblioteken jag valt ut är slumpmässigt valda och jag har inte tagit någon hänsyn till kommunernas eller folkbibliotekens storlek. Jag har för avsikt att utföra kvalitativa intervjuer med en eller flera folkbibliotekarier som handhar barn- och ungdomslitteratur vid varje folkbibliotek.

När jag läst det som har skrivits tidigare om hur attityderna varit gentemot andra nya litteraturformer på folkbiblioteket, både i tidigare forskning och i annan litteratur, så har jag gjort ett urval. Jag har avgränsat till litteraturformen tecknade serier då jag anser att

dessa mest liknar manga beroende på att manga är tecknade serier i bokform. Jag har inte för avsikt att täcka in allt som skrivits i ämnet, det skulle bli allt för stort för denna uppsats, utan bara se tendenserna till hur attityderna varit. I hela kapitel 3 Tidigare forskning och litteraturöversikt har jag medvetet sökt efter sådant som är skrivet med folkbiblioteket i fokus, exempelvis manga och folkbiblioteket, tecknade serier och folkbiblioteket, osv. Denna avgränsning har jag gjort eftersom det finns så mycket skrivet inom dessa ämnesområden och jag kände att jag ville vända blicken mot folkbiblioteket då denna magisteruppsats handlar just om manga på folkbiblioteket. Vissa delar av kapitlet är dock sådant som inte direkt rör folkbiblioteket, t.ex. de som handlar om populärkultur och moralpanik. Jag vill helst avgränsa till att använda svenskt material så långt det är möjligt för att spegla svenska förhållanden, men när det inte är möjligt så har jag fått titta utanför Sveriges gränser.

1.5 DEFINITIONER

I min magisteruppsats använder jag mig av vissa termer som jag anser behöver förklaras lite närmare, det är termerna: anime, manga, moralpanik (moralisk panik) och populärkultur. Nedan följer kortfattade definitioner av dessa termer. Eftersom manga behöver en längre förklaring så har det fått ett helt eget kapitel i uppsatsen, kapitel två. Populärkultur kommer att diskuteras mer ingående i kapitel tre. Anledningen till att jag valt definitioner från Nationalencyklopedin (NE) för dessa tre definitioner nedan är att jag tycker att dessa är bra, kortfattade och lättförståeliga.

Anime: japansk tecknad film. Anime skiljer sig från västerländsk tecknad film i både formspråk, tematik och världsbild. Anime introducerades i väst redan på 1960-talet, men det var först på 1980-talet framgången kom. De flesta anime baseras på japanska tecknade serier, manga, men även originalanime finns. Den anime som når västvärlden rör ofta områden som science fiction, fantasy och action och den kan innehålla mycket våld, den riktar sig till en vuxen publik. Anime är först och främst avsedd för den inhemska marknaden och tar upp mycket av den japanska kulturens formspråk, symboler och konventioner och det är inte alltid västvärlden förstår dessa (NE 2006). Det finns även anime som riktar sig till barn, t.ex. *Pokemon*, *Yu-Gi-Oh* och *Sailor Moon* (Birde 2004).

Manga: samlingsbegrepp för japanska tecknade serier som läses på ett för oss bakvänt sätt, bakifrån och framåt och på boksidorna läses bildrutorna från höger till vänster. Manga har en lång historik och eftersom denna uppsats huvudsakligen handlar om manga så behövs en längre förklaring och den finns i kapitel två.

Moralpanik (moralisk panik): är benämningen på överdrivna och stereotypa reaktioner på nya kulturfenomen som anses hota samhällets värderingar eller intressen. Termen uppkom i Storbritannien på 1960-talet där det etablerade samhället reagerade på mods och rockers. Senare har moralisk panik framför allt kommit att beteckna reaktioner på populärkultur och medier, t.ex. videovåldsdebatten i början av 1980-talet. Själva företeelsen moralisk panik har funnits längre än termen, t.ex. i början av 1900-talet då det var en kampanj mot Nick Carter-böckerna (NE 2006).

Populärkultur: samlingsbegrepp som täcker flera kulturella fält, t.ex. populärmusik, populärlitteratur och populärpress. Ordet populär i populärkultur betecknar ofta

utbudets kvantitet och räckvidd, som i t.ex. masslitteratur, eller karaktäriserar distributionsformerna, dvs. den typ av kultur som sprids via tv, video eller digitala medier. Vanligen används begreppet mer kultursociologiskt som motsats till olika former av högre kultur, s.k. finkultur. Andra begrepp som kan används likvärdigt med populärkultur är trivialkultur och skräpkultur. Populärkulturen växte fram under 1800-talets industrialisering och en framväxande urban massbefolkning fick nya behov av kultur och de hade mer pengar än tidigare att spendera på nöjen. Synen på populärkultur har växlat, men redan tidigt uttrycktes kritik mot populärkulturen, den ansågs ytlig och fördummande. Detta konstaterades redan på 1920-talet av massmedieforskare. Under de senaste decennierna har populärkulturen däremot omvärderats på många håll och cultural studies är något som förekommer allt mer. Det är forskning där man granskar kulturkonsumenternas kreativa och produktiva användning av kulturen, något som poängterats speciellt i ungdomskulturforskningen (NE 2006).

1.6 INFORMATIONSSÖKNING

Vid sökning efter material till min magisteruppsats har jag sökt i bibliotekskataloger tillhörande Borås Högskolas bibliotek (Voyager) och Mittuniversitetets bibliotek (Mima). Jag har även sökt i Libris och i vetenskapliga databaser, bl.a. Inspec, LISTA, LISA och nordiskt BDI-index. De sökord jag använde mig av var till en början väldigt många då jag inte riktigt kände till vilka varianter av orden som användes, men ganska snart kunde jag skönja ett mönster och därmed kunde jag minska ned på sökorden till ett minimum. De sökord jag använde var: manga, serier, tecknade serier, serieböcker, populärkultur, moralpanik, mediepanik. Jag har använt dessa sökord på både svenska och engelska. Jag har varit källkritisk i mitt sökande, t.ex. har jag valt bort källor på Internet där det inte går att riktigt se vem som står för materialet och jag har valt att använda förstahandskällor. För definitionerna i avsnitt 1.5 har jag sökt i Nationalencyklopedin (NE) på Internet.

1.7 DISPOSITION

Här följer kortfattat uppsatsens disposition.

I uppsatsens första kapitel tar jag i inledningen upp bakgrunden till uppsatsens ämnesval, problemformulering, syfte, frågeställningar, relevans för B & I-området, avgränsningar, definitioner, informationssökning och disposition.

I bakgrunden i kapitel två beskriver jag vad manga är och dess historia, därefter mangans plats i samhället både i uterummet i världen, i Sverige och i förhållande till svenska folkbibliotek.

I kapitel tre tar jag upp tidigare forskning och övrigt vad som skrivits om manga och tecknade serier på folkbiblioteken. Jag tar även upp något av det som skrivits om populärkultur, skräplitteratur, moralpanik och bibliotekariers attityder till nya medier på folkbiblioteket.

I kapitel fyra finns metoddelen. Den valda metoden är kvalitativa intervjuer med sju folkbibliotekarier.

I kapitel fem presenteras den teori jag valt att använda i uppsatsen.

I kapitel sex ligger själva undersökningen, de utvalda folkbibliotekarierna presenteras och de empiriska resultaten av de kvalitativa intervjuerna presenteras.

I kapitel sju finns analys- och diskussionsdelen.

Kapitel åtta innehåller slutsatser och kapitel nio slutord och en reflektion över uppsatsarbetet.

Kapitel tio består av en sammanfattning av arbetet.

I kapitel elva finns källförteckningen och sist en bilaga med intervjuguiden.

2 BAKGRUND

Detta kapitel handlar enbart om manga. Jag anser att det är viktigt att som en bakgrund till uppsatsämnet känna till vad manga är och dess historia. Om man enbart ser på vad manga är idag och hur den uttrycks så har man endast fått ta del av en liten del av mangans historia. Manga är inte bara serier, det är en konstform. Som konstform har manga har funnits länge i Japan och hör till den japanska traditionen, men efter att den spridits ut över världen under de senaste decennierna så talas det i stället om fenomenet manga och då som ett populärkulturellt fenomen. Detta är enbart en kortfattad historik om manga. I slutet av kapitlet finns en sammanfattning.

2.1 MANGANS HISTORIA

Japansk konst har funnits länge och i mer än 1200 år har det i Japan framställts skämtbilder och illustrerade berättelser. På 700-talet började man i Japan måla e-maki som var långa pappersrullar där fantastiska berättelser var tecknade, rullarna kunde vara upp till 25 meter långa. Från 1600-talet började man använda träsnitt för att trycka bilderna och det blev mycket populärt, man kunde även trycka flerfärgstryck. Dessa konstformer, från e-maki till träsnitt, har varit sin tids populärkultur. De har illustrerat sin tids kändisar, humoristiska situationer, uttryckt samhällskritik, fantastiska berättelser eller vardagliga händelser (Braw 2004, s. 26ff). Dessa konstformer kan ses som föregångare till manga och de lade grunden till manga som uppkom som en egen konstart år 1814.

Den första mangan kallas för *Hokusai Manga* och tecknades i Japan av Hokusai Katsushika år 1814, Hokusai (1760-1849) var en av dåtidens främsta konstnärer i Japan. *Hokusai Manga* består av bilder tryckta av träsnitt som skars ut efter Hokusais teckningar. De hade ingen text eller enbart lite text i form av en förklaring till bilden. *Hokusai Manga* är ingen berättelse utan kan mer liknas vid skissblock bestående av separata bilder, iakttagelser av vardagliga situationer eller berömda personer från sagor. Hokusai tecknade det han ville, det han tyckte var komiskt eller bara vackert. Han tecknade lika gärna landskap, människor, gudar som företeelser av olika slag. Ingen vet riktigt vad han ville med dessa bilder, totalt omfattar *Hokusai Manga* femton volymer, några av volymerna är utgivna efter hans död (Braw 2004, s. 9-15). *Hokusai Manga* hörde till de allra populäraste publikationerna i Japan både under Hokusais egen levnad och därefter. Publikationerna spreds till väst i och med att Japan öppnade sig på 1850-talet, efter över 200 års isolering, de blev då kända i USA och Europa (Braw 2004, s.10).

Hokusai uppfann ordet manga, ordet består av två delar MAN och GA. Den exakta översättningen på delen MAN finns inte, men MAN kan betyda ofrivillig, irrande, osammanhängande, fantiserande eller slumpmässig. Det kan även ha ett underliggande budskap som ”moraliskt korrupt”. GA betyder bild (Mangakai 2006). Den vanligaste, enligt mig, förekommande översättningen av ordet MAN är ofrivillig. Beteckningen manga var från början namnet på en samling verk som mest bestod av snabba sketcher på djur och människor (Mangakai 2006). Ordet manga började användas för karikatyrer och skämtteckningar i japanska tidningar under 1890-talet. När sedan tecknade serier introducerades i Japan kom begreppet manga att stå för serier i allmänhet (Ono 2004, s.

16). Idag används ordet manga i västvärlden för japanska serier och i Japan idag används ordet manga för alla sorters serietidningar (Mangakai 2006).

Från 1800-talet går vi vidare till 1920-talet då manga uppkom i Japan i serieform för barn och senare även för vuxna. Manga trycktes både i tidningar, tidskrifter och böcker. Manga var otroligt populärt under 1920- och 1930-talen för att sedan i det närmaste upphöra i och med andra världskriget bröt ut och det blev pappersbrist i Japan (Ono 2004, s. 16f). Efter andra världskriget fick manga en ny blomstringsperiod och mer manga för barn publicerades. 1951 dök *Astro Boy* upp på marknaden och den ritades av Osamu Tezuka som blev ett stort namn i dessa kretsar. Först publicerades mangaserier främst i månadstidskrifter för att senare övergå till att komma ut i veckotidningar. När de övergick till att publicera manga i veckotidningar blev tecknarna tvungna att förnya sig, mangaserier för barn fick bli mer lättlästa med mindre text i pratbubblorna och cliffhangers¹ fick skrivas in i slutet av serierna så läsarna skulle köpa även nästa nummer av tidningen. Tv kom och 1963 blev *Astro Boy* Japans första tecknade tv-serie. Därefter har mängder med mangaserier blivit populära tv-serier och marknadsfört manga på ytterligare ett sätt (Ono 2004, s. 18).

Det fanns en motvikt till dessa populära mangaserier och det var alternativ-manga. 1964 startade en ny mangatidning, *Garō*, som presenterade manga som fokuserade på dramatiskt berättande. Denna form av manga, gekiga, attraherade intellektuella läsare som förut aldrig läst manga och de såg gekiga likvärdig med annan litteratur (Ono 2004, s. 19).

1963 kom shojo manga, mangatidningar för flickor. I Japan finns en lång tradition bland flickor och kvinnor att läsa serier, även om de flesta serier till en början var tecknade av män. Från 1950-talet har kvinnliga serietecknare ökat i antal. Det var främst den romantiska mangan som vände sig till kvinnor, men efter 1970-talet tillkom fler genrer inom shojo manga, t ex historisk manga och science-fiction manga. Från 1970-talet blev det också vanligare att kvinnliga mangatecknare kunnat teckna i mangatidningar för pojkar, shonen manga (Ono 2004, s. 20).

1992 kom *Sailor Moon* och blev snabbt ett fenomen, det var en humoristisk fantasi om en superhjältinna som blev mycket populär. Shojo manga för flickor blomstrade, även manga för vuxna kvinnor publicerades och serietecknarnas sociala och kulturella ställning etablerades (Ono 2004, s. 21). 1994 nådde den japanska mangatidningen *Shonen Jump*, en tidning för pojkar, upplagor som var större än 6,5 miljoner, ett rekord i den japanska tidningsvärlden. En orsak till denna framgång var serien *Dragon Ball* som skapades av Akira Toriyama, denna serie började i *Shonen Jump* 1984 och har därefter blivit oerhört populär både i bokform och som tv-serie (Ono 2004, s. 23).

Detta är enbart en liten del av mangans historia, en mycket kortfattad sådan. Jag tycker det är viktigt att visa att manga inte alls är något nytt fenomen utan den har en historia långt tillbaka i tiden med sina rötter i den japanska kulturen. Manga har utvecklats från att ha varit tryckta bilder från träsnitt till serietidningar och serieböcker idag, steget kan tyckas långt men det är en utveckling som följt den övriga utvecklingen i samhället.

¹ Cliffhanger är ett filmiskt fackuttryck för ett spänningsskapande berättarknep som används för att knyta samman episoderna i t.ex. en tv-serie eller i en bokserie. Något spännande händer precis i slutet av en del för att få sin upplösning i nästa del (NE 2006).

Målet för manga har hela tiden varit detsamma, att roa människor med dessa bilder, manga har varit ett populärkulturellt inslag i sin tid.

2.2 MANGA IDAG

Vad är då manga idag? Det många förknippar med begreppet manga idag är enbart den stil på de tecknade serier som finns idag. Det är de populära serierna som både finns som tecknade filmer, anime, och som tecknade serier i tidningsform eller bokform, som satt normen för vad vi idag kallar för manga. Exempel på några populära titlar på manga i bokform är: *Dragon Ball*, *Yu-Gi-Oh*, *Dn. Angel* och *One piece*, det är mangaböcker som blivit populära i Sverige och i hela världen, översatta från japanska. Det karaktäristiska för mangans stil är kantiga former på ansikten, kroppar och frisyrier, stora ögon, smala midjor hos flickorna och långa slanka kroppar. Dessutom finns det en inbyggd rörelse i bilderna som gör att serierna blir actionfyllda. Simon Lundström beskriver i *Manga är speciellt* (2004, s. 3) det typiska japanska sättet att stilisera människan, dvs. med stora ögon, en näsa som nästan bara är en prick och anletsdragen som är utslätade och förenklade. Detta skapar snarare en känslbild än en avbild av ett mänskligt ansikte, och det menar serieforskare talar mer direkt till läsaren än en avbild gör. Fokus i serierna ligger på seriefigurerna och dessa tillåts visa sina känslor mer än seriefigurer i västerländska tecknade serier gör. Seriefigurerna visar överdrivna känslor såsom exempelvis ilska, raseri, sorg och förtvivlan. Detta lockar läsaren till engagemang och sympati. Det är inte själva sagan (storyn) i berättelserna som är det huvudsakliga, utan det är seriefigurernas interaktion i sagan. Just detta att seriefigurerna är stilerade gör att de förstärker de drag som serietecknaren tillskrivit dem och seriefigurerna blir ikoner, symboler, föremål för beundran. De har en stor beundrarkrets världen över (Lundström 2004, s. 6).

Det finns även en skillnad i hur manga framställs jämfört med många västerländska tecknade serier. Manga skrivs och ritas av en och samma person, naturligtvis kan huvudtecknaren ha medhjälpare, men i huvudsak så är det samma person som ligger bakom både bild och handling, vilket ger berättelserna mer liv än t.ex. Disneys *Kalle Anka* som kan ha många olika upphovsmän till sina berättelser, menar Lundström (2004, s. 3).

Mangaböcker läses bakifrån och framåt, ett bakvänt sätt för oss i väst att läsa böcker. Bildrutorna läser man från höger till vänster, också det bakvänt, men sidorna läses uppifrån och ned. Detta är något som kännetecknar manga. En utbredd uppfattning hos oss i västvärlden är att det är till största delen barn som läser serier, i Japan är det inte så, där läser både barn och vuxna serier. Detta har gjort att i Japan är konkurrensen mellan serieförfattare/tecknare hård och en skicklig sådan har samma respekt som en romanförfattare har hos oss i väst. Inom mangan finns många genrer representerade, bl.a. action, äventyr, romantik, science-fiction, fantasy, deckare och vanligt vardagsliv (Lundström 2004, s. 3f). Ytterligare genrer är spökmanga, skräckmanga, pedagogisk och historisk manga (skolböcker), gekiga (realistisk manga), gourmetmanga (kokböcker) och annan facklitteratur i mangaform (Fukuda 2004, s. 38-44).

Många japanska mangaserier i bokform är långa och kommer ut i många delar, ett av de mest kända exemplen är *Dragon Ball* som kommit ut i 42 böcker, sammanlagt över 7000 sidor (Strömberg 2004, s. 12).

Det jag hittills skrivit om är japansk manga, det finns även mangaserier som skapats i andra länder än i Japan och som blivit populära. De är tecknade i mangastil och det är nästan omöjligt att se varifrån de kommer. Jag tar upp två exempel här. Den koreanska mangan, manhwa, särskiljer sig eftersom i de serieböckerna läser man berättelsen från det håll vi i väst är vana vid, för oss sett från rätt håll framifrån och bakåt. De hos oss två mest kända manhwaserierna är *Ragnarök*, vilken är baserad på den nordiska mytologin, och *Priest*, en vilda västern-serie (Seriewikin 2006). Den populära flickmangan *W.I.T.C.H.*, som i Sverige finns som både som serietidning och serieböcker, kommer ursprungligen från Italien och italienska Disney står bakom den. Det är olika författare till samma serie och det kan sägas vara en fantasyserie med superhjältnneinslag (Seriewikin 2006).

2.3 MANGA I SVERIGE

Den allra första japanska tecknade serie som var manga släpptes i Sverige 1985 och hette *Gen – Pojken från Hiroshima* och den gjorde ingen större succé (Lundström 2004, s. 52). Olika mangatidningar började dyka upp under 1990-talets början, men det var först 1996 när tv började visa den tecknade tv-serien *Sailor Moon* som intresset för anime och manga började på allvar (Lundström 2004, s. 51). Anime är beteckningen för tecknade filmer i mangastil. Därefter kom tv-serierna *Pokemon* och *Digimon*, som även de blev mycket populära. Många småsatsningar på manga gjordes, men det stora genombrottet i Sverige blev med *Dragon Ball* som kom ut år 2000. Skillnaden i denna satsning var att *Dragon Ball* kom ut i bokform och såldes i bokhandeln, tidigare satsningar hade varit på mangaserietidningar (Lundström 2004, s. 53). *Dragon Ball* blev inte en omedelbar succé i Sverige utan det dröjde ett par år innan försäljningen tog fart, men år 2003 låg *Dragon Ball* med sju olika titlar (delar) bland de tio bästsäljande på Svensk bokhandels statistik över barnboks-försäljningen i Sverige. Utöver *Dragon Ball*serien i 42 delar så har det utkommit en faktabok om *Dragon Ball* och även två böcker om hur man tecknar manga som i *Dragon Ball*, även filmer har gjorts (Strömberg 2005a, s. 9). Därefter har det kommit ut en mängd mangaserieböcker i Sverige i olika många delar. Även två mangatidningar finns, först kom *Manga Mania* 2003 och *Shonen Jump* började ges ut 2004. Dessa två tidningar kan sägas ha pojkar i 10-12 årsåldern som målgrupp. Nästan samma målgrupp, pojkar i 10-15 årsåldern, är det för de flesta mangaböckerna som ges ut i Sverige idag, men allt fler mangaböcker för flickor i samma ålder ges nu ut (Strömberg 2005a, s. 13).

Finns det helsvensk manga? Ja, det finns det. Åsa Ekström är ett av de stora namnen i den svenska mangatecknarvärlden. Hon har bl.a. tecknat serien *Tokyo by night* i tidningen *Manga Mania* och hon är den som tecknar bilderna i de helsvenska mangaböckerna i serien *Stall Norrsken* av Noomi Herbert och Lena Ollmark, dessa böcker är dock inte helt som manga utan kan ses som skönlitteratur med serieinslag av bilder i mangastil (Seriewikin 2006).

2.4 MANGA OCH SVENSKA FOLKBIBLIOTEK

Idag finns mangaböcker att låna på många folkbibliotek, men ofta inte i någon större utsträckning om man jämför med hur det ser ut hos bokhandlarna. Manga är mycket populärt och under det senaste året har många bibliotek runt om i Sverige haft både mangautställningar, bl.a. en vandringsutställning från Östasiatiska museet i Stockholm kallad *Manga: från Hokusai till Dragon Ball*, och ”lär-dig-teckna-manga-kurser”. Dessa kurser vänder sig ofta främst till barn och ungdomar.

De som vill se några av Hokusais bilder kan göra det via eLibs hemsida på Internet, där kan man ladda ned *Hokusai Manga vol. 12* direkt till sin dator via sitt bibliotek och sitt bibliotekslånekort. *Hokusai Manga vol. 12* är den volym som blev mest känd och omtyckt i Europa, den kom ut år 1834 (eLib 2006).

Märks mangan i den svenska biblioteksvärlden? Många folkbibliotek idag använder sig av Bibliotekstjänst (BTJ) när de beställer böcker och andra medier till biblioteken. I BTJ:s sambindningskatalog presenteras nyutkomna böcker och andra medier med recensioner och här finns även manga med, dock i liten omfattning med en eller ett par recenserade mangaböcker per katalog. Denna sambindningskatalog kommer ut var fjortonde dag.

Bibliotekstjänst har även gett ut böckerna *100 outhärliga seriealbum* (1999) och *Seriebiblioteket* (2005b), författare till böckerna är Fredrik Strömberg som är ordförande i Seriefrämjandet, redaktör för tidskriften *Bild & Bubbla* samt serieskribent. I dessa två böcker presenteras olika tecknade serier för både barn och vuxna. I den första från 1999 tas inte manga upp alls, endast den japanska serien *Gen – Pojken från Hiroshima* finns med och den benämns som en japansk serie, inte mangaserie. I *Seriebiblioteket* från 2005 finns åtta olika mangaböcker med och presenteras utförligt, dessutom nämns ytterligare mangaböcker i texten. Det märks att manga blivit allt mer populärt i Sverige i och med att mangan tas upp allt mer i dessa böcker tillsammans med andra serieböcker. I både *100 outhärliga seriealbum* (1999) och *Seriebiblioteket* (2005b) finns essäer skrivna av Barbro Stenflo (1999), Fredrik Strömberg, Kristiina Kolehmaninen och Mats Nordström (2005). Dessa essäer tar upp förhållandet mellan serier och bibliotek och ger många goda råd till bibliotekarierna vad man kan tänka på vid inköp och handhavande av serier till folkbiblioteket. Även om det inte handlar specifikt om manga, utan om serier i allmänhet, så känns råden relevanta även för manga. Jag tar upp mer om detta under rubrik 3.2.1 Tecknade serier.

Statens kulturråd ger varje år ut katalogen *Barnböcker, ungdomsböcker* där nya barn- och ungdomsböcker presenteras. Denna katalog är gratis, folkbiblioteken kan beställa katalogen från Statens kulturråd och den finns för allmänheten att ta del av på bl.a. folkbiblioteken. I katalogen finns även reportage, tips och tävlingar som har med böcker och läsning att göra med. I katalogen från 2005 finns tolv mangaserieböcker presenterade samt två faktaböcker om manga: hur man tecknar manga och att lära sig japanska. Dessutom finns ett reportage från en teckna-manga-kurs och en intervju med Åsa Ekström, en svensk mangatecknare. I katalogen från 2006 finns elva mangaserier presenterade samt två faktaböcker om hur man tecknar manga.

2.5 SAMMANFATTNING

För att få en förståelse för vad manga är och vad denna litteraturform står för är det viktigt att veta varifrån manga kommer och känna till något om dess historia. Det är lätt att tro att manga är något nytt när det är nytt för oss i västvärlden, likaså är det lätt att tro att manga som begrepp enbart består av det vi ser nu här hos oss i väst. Som vi kan läsa i detta kapitel är manga en gammal litteraturform som under hela den tid den funnits tillhört populärkulturen. Det är litteratur som speglar samhället i olika tider och varit litteratur för folket. Så är det även idag, i Japan läser både vuxna och barn manga, men den manga som vi har tillgång till hos oss i Sverige är inriktad på barn och ungdomar. Det börjar ges ut alltmer manga som inte är japansk till ursprunget, från bl.a. Korea, Italien och Sverige, och det kommer även olika nya stilar som påminner om manga, men som blandar vanlig skönlitteratur med mangabilder.

Under avsnitt 2.4 Manga och svenska folkbibliotek har jag tagit upp hur manga märks i den svenska biblioteksvärlden på olika sätt. Jag vill belysa att manga är något som existerar i biblioteksvärlden och som återfinns i den information som bibliotekarierna kan ta del av.

3 TIDIGARE FORSKNING OCH LITTERATURÖVERSIKT

I detta kapitel tar jag upp tidigare forskning och vad som övrigt skrivits om manga och tecknade serier i förhållande till folkbiblioteken. Det finns begränsningar för hur mycket jag kan ta med i uppsatsen och jag har inte för avsikt att täcka in allt som skrivits i ämnet, utan jag har valt ut en del av det som skrivits om dessa litteraturformer som jag finner vara relevanta för uppsatsen. Under rubrik 3.3 Populärkultur tar jag upp sådant som jag anser vara relevant för min uppsats och som behandlar annat inom populärkulturens ramar än manga och tecknade serier. Det som tas upp under denna rubrik är: vad är populärkultur? – två synsätt, skräplitteratur, moralpanik och folkbibliotekariers attityder. Efter varje avsnitt i kapitlet finns en sammanfattning där jag redogör för varför det jag tagit upp är viktigt för uppsatsen.

3.1 REFLEKTIONER KRING URVAL FÖR TIDIGARE FORSKNING OCH ÖVRIG LITTERATUR

När det inte finns något skrivet eller forskat om manga och folkbiblioteket i samband med varandra så har jag fått gå andra vägar och se vad som skrivits om tecknade serier och andra medier, som t.ex. tv-spel, på folkbiblioteket. Eftersom det är folkbibliotekariers attityder till manga jag vill undersöka så anser jag att det jag tagit upp i detta kapitel är relevant som en bakgrundsbild av hur bibliotekariers attityder har varit, är eller kan vara, gentemot nya medier på folkbiblioteket. Jag har genom hela arbetsprocessen med uppsatsen haft en källkritisk hållning, trots detta har jag valt att ta med två webbsidor under rubrik 3.1 Manga som kanske inte riktigt har sin naturliga plats i en magisteruppsats, men jag vill ha med dem av en särskild anledning. Den anledningen är att jag anser att det är ett bra initiativ med sådana informationskällor och jag tar upp mer om det i uppsatsens diskussionsavsnitt.

Vad gäller urvalet av det material jag tagit med i avsnittet 3.2 Manga så har jag velat spegla synen på manga utifrån flera håll och inte bara från svensk synvinkel, därför har jag med fransmannen Jean-Marie Bouissou och det han skriver om japanska serier på den franska seriemarknaden. Jag är väl medveten om att denna artikel avspeglar hans egen uppfattning om hur manga mottagits i Frankrike, likväl som artikeln visar hans syn på den amerikanska seriemarknaden. Jag anser dock att detta är intressant för min uppsats då den visar på ytterligare en syn på manga som ett komplement till övrigt jag tar upp i uppsatsen som till största delen är svenskt material.

Moralpanik tar jag med för att den har en tendens att visa sig när något nytt dyker upp i samhället, speciellt när det är någonting nytt som kan räknas höra till populärkulturens område. Jag påstår härmed inte att det finns någon moralpanik i Sverige när det gäller manga på folkbiblioteken, för det vet jag inte om det finns, utan jag menar att det skulle kunna finnas när man tittar på sambanden mellan nya medier förr och moralpanik. Anledningen till att moralpanik ges ett relativt stort utrymme i uppsatsen är att jag vill ta upp två synsätt på moralpanik och förklara vad moralpanik är. Dessutom vill jag ge exempel på hur moralpanik och tecknade serier kan hänga samman och därför är de två artiklarna jag har med relevanta för uppsatsen.

Populärkulturbegreppet vill jag även förklara utifrån två olika synsätt för att visa att det inte är ett entydigt begrepp utan att man kan se på populärkultur från flera synvinklar.

Jag väljer att förklara vad populärkultur är i detta kapitel eftersom den teori jag använder i uppsatsen även den handlar om populärkultur. Jag anser att det är bra för förståelsen av teorin att redan i detta kapitel förklara olika sätt att se på populärkultur och hur populärkultur kan definieras.

När det gäller frågan om inköp av litteratur och nya medier till folkbiblioteket tar jag endast upp en text som handlar om detta och det är sist i avsnitt 3.4.4 Folkbibliotekariers attityder. Det är en magisteruppsats som handlar om inköp av barn- och ungdomslitteratur till biblioteket och anledningen till att jag inte har med mer material inom ämnet är att jag inte funnit något ytterligare som enbart tar upp inköp. Inom samma avsnitt 3.4.4 finns två magisteruppsatser som handlar om folkbibliotekariers attityder till nya medier på folkbiblioteket och dessa tar även upp hur de resonerar vid inköp.

Det är lätt att hamna i en situation av ”information overload” när man som jag har valt ett ämne inom populärkulturens ramar. Det finns väldigt mycket skrivet och forskat inom området populärkultur och det gäller att avgränsa sig och göra ett urval. Ett urval vilket är representativt för ämnet och som ändå inte är för brett och som samtidigt ska passa för uppsatsämnet. Det kan tyckas vara väldigt skilda ämnesområden som jag tar upp i detta kapitel, men jag anser att de alla hör till uppsatsämnet och tillsammans bildar en enhet som utgör en bakgrundsbild till ämnet manga på folkbiblioteket. Jag hoppas ni kan följa den röda tråden.

3.2 MANGA

Det skrivs väldigt mycket om manga och att hitta någonting skrivet inom detta ämne är inte alls svårt, dock finns det ingenting som behandlar förhållandet mellan manga och folkbiblioteket utan det som är skrivet om manga handlar mer om mangans historia, utveckling och utbredning idag. Möjligen finns det material skrivet på japanska om manga och biblioteket i samband med varandra, men eftersom jag inte behärskar det språket så faller möjligheten bort att läsa sådant material. Det finns ingenting skrivet om manga på svenska folkbibliotek och ingen forskning pågår såvitt jag kan se i Sverige, inte heller någon magisteruppsats har skrivits tidigare om manga. På många sätt kan man säga att manga faller in under genren tecknade serier och därför kan de texter jag tar upp som handlar om tecknade serier även vara aktuella för manga, detta tas upp under rubrik 3.2.1 Tecknade serier. Även om det inte finns någonting skrivet om manga och folkbiblioteket så tar jag under denna rubrik något om manga ändå som jag finner relevant för uppsatsämnet.

Jean-Marie Bouissou, fransk forskare och Japankännare, skriver om manga i världen idag i *Manga goes global* (2000) och om mangans popularitet i Europa i motsats till den amerikanska kulturens genomslag här. Bouissou är fransman och utgår i sin artikel från den franska seriemarknaden som han påstår är den japanska mangans viktigaste marknad utanför Japan (s. 9). Han menar att den franska seriemarknaden är speciell eftersom den har traditionen med den fransk-belgiska serieskolan med *Tintin* och *Asterix* och de franska serieläsarna är sofistikerade läsare. Eftersom det i Frankrike fanns en lång serietradition där ingenting nytt hänt på länge så fanns en längtan efter något nytt på den franska seriemarknaden, något nytt för den nya generationen och marknaden var redo för manga (s. 10). Mangan slog igenom i Frankrike på 1990-talet,

trots att den började introduceras 1986 (s. 9). Orsakerna till denna manga-boom är många, menar Bouissou, mangans intåg i Europa är starkt förknippad med många andra japanska produkter som kom till Europa ungefär vid samma tidpunkt. Han tar som exempel tv-spel och efterföljande produkter kring tv-spelskaraktärerna, animefilmer, tv-serier från Japan, sushibarer och karaoke (s. 12f).

Den amerikanska seriekulturen har starkare censur än den europeiska och den japanska och Bouissou menar att de franska serieläsarna blivit trötta på den amerikanska avmaskuliniserade seriekulturen, dvs. en kultur där det inte fanns något våld alls, inget sex, ingen rökning, helt enkelt ingenting alls. Det är en förklaring till att mangan var efterlängtd och blev populär, den japanska seriekulturen har en annan tradition och syn på serier och inte alls samma censur som den amerikanska (s. 8). Skillnaderna mellan manga, den amerikanska seriekulturen och den europeiska är flera. Massproduktion som kräver masskonsumtion är signifikativt för manga, menar Bouissou, och de japanska mangaproducenterna vill ge läsarna vad de vill ha. Det ska finnas manga för alla kategorier läsare. De amerikanska serieproducenterna är också för masskonsumtion, men de är mer restriktiva och politiskt korrekta, de skraddarsyr sina produkter för att de ska passa de moraliska och etiska kriterier som finns i det amerikanska samhället snarare än läsarnas smak. De europeiska serieskaparna talar mer om sig själva som konstnärer (s. 15).

Frihet är ett nyckelord för manga, menar Bouissou, både friheten när det gäller censurreglerna, men också frihet för mangaskaparna, dvs. konstnärerna. Även om det är massproduktion som är aktuellt för manga så finns en frihet bland konstnärerna eftersom de inte ägs av stora multinationella företag, utan de är fria konstnärer som har egna produktionsstudios, serietecknarskolor och ibland även egna förlag (s. 16f).

Varför manga blivit så populärt hos oss i västvärlden tar även Johanna Koljonen (2005) upp i sin artikel *Under vuxenvärldens radar*. Koljonen är skribent och filmkritiker, denna artikel har hon skrivit för Svenska Filminstitutet. Det har kommit ett ökat intresse för Asien i kulturen i stort under senare år. Koljonen menar att mangaläsarna idag, som är barn i mellanstadieåldrarna, är uppvuxna med denna japanska kultur och hon skriver att barnen tillhör Pokémongenerationen. De är vana vid japanskt berättande genom att de under hela sin uppväxt haft tillgång till den genom spelkonsoler (tv-spel), Game Boy och tv-program som *Sailor Moon* och *Yu-Gi-Oh*, dessa tv-program är även populära mangaserier. I och med att mangaserierna läses bakifrån och framåt och serierutorna från höger till vänster blir de en utmaning. Hon skriver: "Utmaningen får mangan att framstå som lite speciell, något för de invigda" (s. 26).

Mangaserierna är konstruerade så att de är lätt beroendeframkallande, menar Koljonen, eftersom det är följetonger så måste det finnas någonting i dem som lockar till vidare läsning. För att läsarna ska fortsätta intressera sig för karaktärerna så utvecklas de, de är mångfacetterade och serierna fokuserar ofta på karaktärernas känslor. Det är inte enbart svart eller vitt, det goda mot det onda, utan det goda kan även ha dåliga sidor och det onda bra sidor. Många svåra ämnen tas upp i serierna, som exempelvis mobbning, ätstörningar, sex eller döden (s. 27). När det gäller sex i mangaserier finns en debatt, menar Koljonen, som inte diskuterar de jobbigare scenerna i sitt sammanhang. När kritik mot mangaserier kommer fram så ser man inte på helheten, utan enbart på lösryckta bilder. Hon menar att all manga inte är våld och porr, lika lite som all tv är det (ibid.). Koljonen anser att vi som är vuxna bör sätta oss in mer i mangans värld och

försöka förstå vad det är serierna förmedlar, vilka budskap som finns i serierna. Hon avslutar: ”För att möjliggöra en vettig diskussion – och av respekt för både kulturformen och barnen – är det viktigt att ta reda på vilka budskap de vanligaste titlarna faktiskt kommunicerar. Varning! Manga är vanebildande också för vuxna” (s. 28).

Fredrik Strömberg tar upp i en artikel i tidskriften *Bild & Bubbla* (2003:2, s.42-49) mangaserien *Dragon Balls* historia och hur den skapades av japanen Akira Toriyama. Strömberg menar att genombrottet för manga i Sverige beror på denna mangaserie som består av 42 böcker. När artikeln skrevs 2003 ansågs *Dragon Ball* vara världens mest framgångsrika mangaserie någonsin med internationell försäljning på 200 miljoner bokexemplar (s. 43). I Japan debuterade *Dragon Ball* i tidningen *Shonen Jump* 1984 som tecknad serie, 1986 blev den tv-serie i Japan och mellan 1989-1995 producerades 16 animerade videofilmer. Därtill kommer alla kringprodukter som t.ex. dataspel, tv-spel och musik-cd-skivor som hör till *Dragon Ball*. Dessa kringprodukter omsätter enorma summor pengar som ingen annan mangaserie kommer i närheten av, skriver Strömberg (s. 48f).

Strömberg skriver att han själv hade svårt i början att förstå vilken målgrupp denna serie var ämnad för, han beskriver *Dragon Ball* som en blandning av action, äventyr och gubbsjuk humor, samtidigt som den är tecknad på ett sätt som ser ut som den riktar sig till 10-12 åringar. För det var så den uppfattades i början av hos här i väst, som gubbsjuk, men efter några böcker i serien tonas det gubbsjuka ned och därefter inriktar böckerna sig på actiontemat. Kanske var det inte menat på det sätt vi har uppfattat serien, kanske är det en kulturkrock? (s. 45). Om mangans framtid i Sverige skriver Strömberg att han tror att det här är bara början och att han känner sig säker på att manga är något som är på väg att bli populärt i Sverige. Förlaget som gett ut *Dragon Ball* i Sverige, Bonnier Carlsen, har sett vilka framgångar denna serie haft och de är beredda att göra flera satsningar på ytterligare mangaserier (s. 49).

Jag vill ta med detta som jag funnit på Internet, fastän det varken tillhör forskning eller något annat som är skrivet om manga så berör det i hög grad mitt uppsatsämne: manga på folkbiblioteket. Det är i USA som dessa två webbsidor hör hemma och de heter *The librarians guide to animé and manga* och *Comic books for young adults*, den sistnämnda tar upp både tecknade serier och manga. Dessa sidor är gjorda som hjälpguider till bibliotekarier för att vägleda bibliotekarierna in i mangans värld. Där finns fakta och råd om manga, vad de bör tänka på vid inköp av mangaböcker till biblioteken, men framför allt beskriver webbsidorna vad manga är. På webbsidorna tas en del moraliska aspekter på manga upp och för att vara källkritisk så bör den som läser detta tänka på att det är skrivet ur amerikanskt perspektiv. *The librarians guide to animé and manga* är en webbsida gjord av amerikanen Gilles Poitras som skriver om manga, anime och japansk kultur och han har gjort denna sida som en hjälp för bibliotekarier och andra intresserade. *Comic books for young adults* är en webbsida skapad av Michael R. Lavin, bibliotekarie och han arbetar även för ALA (American Library Association). En anledning till att han skapat denna webbsida är att han anser att tecknade serier är något förbisett i de amerikanska biblioteken och han vill sprida information om tecknade serier till bibliotekarier, lärare och föräldrar. Webbsidan skapades också för att stödja studenter i biblioteks- och informationsvetenskap vid the State University of New York.

3.2.1 SAMMANFATTNING

Som jag redan nämnt har jag inte hittat någonting skrivet eller forskat om manga och folkbiblioteket i samband med varandra. Jag har därför istället tagit med sådant som är skrivet om manga som tar upp och försöker förklara mangans popularitet i västvärlden. Det som Bouissou skriver om manga i *Manga goes global* (2000) är en syn som återfinns utanför Sveriges gränser och han behandlar tecknade serier i både USA, Japan och Frankrike. De artiklar jag har valt att ha med behandlar svenska förhållanden. Allt som jag tagit med i detta avsnitt kompletterar varandra i sitt syfte att ge en bild av hur mangan kommit att bli så pass populär i västvärlden som den blivit. De amerikanska webbsidorna är relevanta för biblioteksvärlden eftersom de är skapade med tanke på att vara ett stöd för bl.a. bibliotekarier och jag tar upp mer om dessa webbsidor i uppsatsens diskussionsavsnitt i kapitel sju.

3.3 TECKNADE SERIER

I boken *Seriebiblioteket* (Strömberg 2005b) finns tre essäer som alla tar upp tecknade serier på biblioteket och i pedagogisk verksamhet. De är skrivna av två bibliotekarier, Kristiina Kolehmainen, Serieteket, och Mats Nordström, Malmö Stadsbibliotek, samt Fredrik Strömberg, ordförande i Seriefrämjandet. Jag tar även med en essä skriven av Barbro Stenflo, bibliotekarie, som ingår i boken *100 oumbärliga seriealbum* (Strömberg 1999). Trots att dessa essäer inte gör anspråk på att vara vetenskapliga på något sätt, utan är skrivna av yrkesverksamma inom biblioteks- eller serieområdet, så tar jag med dem i min magisteruppsats då jag anser att essäernas innehåll är mycket relevant för magisteruppsatsen.

Det finns ett motstånd på biblioteken mot tecknade serier anser Mats Nordström och det tror han beror på att bibliotekarierna inte lärt sig hur man läser serier. Det kräver mycket av läsaren att både koda av bilderna och läsa texten, att sätta ihop allt till ett sammanhang (Strömberg 2005b, s. 15). Han menar inte att man måste vara serieexpert för att göra ett bra arbete med serier på biblioteket, utan med ett intresse och en vilja att fördjupa sig i ämnet så kommer man långt. I sin essä föreslår han en mängd saker som är viktiga för bibliotekarien att tänka på när serier till biblioteket ska införskaffas, bl.a. nämns att definiera målgruppen, exponering av serierna, vilket språk serierna ska vara på, inköpsställen, kringaktiviteter och fortbildning (s. 15ff). Han menar att det är en viktig skillnad mellan barn- och ungdoms/vuxenserier, barnserier bör placeras för sig medan ungdoms/vuxenserier bör placeras tillsammans då denna målgrupp består mest av unga vuxna. Denna målgrupp anser han är svårflörtad och att ha en bra seriesamling för dem kan locka dem till biblioteket (s.15). Han poängterar att det är viktigt att skaffa kunskap om tecknade serier, att veta mer om dem och veta var de går att köpa och inte minst att läsa serierna (s. 18).

Kristiina Kolehmainen skriver i essän *Att arbeta med serier på bibliotek* (Strömberg 2005b) om hur bibliotekarien kan lära sig att känna igen en bra serie. Hon går ett steg djupare in i seriernas värld än vad Mats Nordström gör och hon tar upp fem punkter vilka man kan använda sig av för att se på en serie. Jag nämner här den första punkten som känns som den mest grundläggande: skaffa dig kunskap om de tecknade seriernas historia och de olika genrernas historia (s. 11). Tecknade serier kan delas in i tre stora huvudgrupper: den amerikanska, den japanska och den europeiska. Den amerikanska

seriekulturen är störst i Sverige, den japanska växer mest och den europeiska är minst känd (s. 12).

Kolehmainen säger vidare att det är djupt rotat hos bibliotekarier att tecknade serier inte är något för biblioteken (s. 11). Hon menar också, liksom Nordström, att det är viktigt att inhämta kunskap om tecknade serier och att veta var man gör det. Det finns en mängd facklitteratur på området, internet är en bra källa för att söka information, facktidskrifter finns om serier och även nätverk för utbyte av erfarenheter. Även låntagarna kan många gånger vara viktiga informationskällor (s. 12f).

Fredrik Strömberg (2005b) tar i sin essä upp att det borde vara självklart att serier skulle kunna användas i pedagogisk verksamhet, tyvärr är det inte så. Bibliotekarier och lärare känner sig inte förtrogna med serier eller har fördomar om dess värde som informations- och kulturbärare, menar han (s. 19). Det finns en gammal fördom att serier kan vara en inkörsport till ”riktig” litteratur, det stämmer till viss del när barn ska börja lära sig läsa eller har lässvårigheter, bilderna hjälper till att förklara vad texten i pratbubblorna vill säga. Serier kan också väcka läslust och locka lässvaga till läsning. Men att därefter dra slutsatsen att man ska överge serierna för ”riktig” litteratur bygger på fördomar mot seriekonstens karaktär och inneboende kvalitet, menar Strömberg. Att läsa en avancerad serie är inte helt lätt, det kan vara svårare än att läsa en roman, även om textmängden är mindre så ska både text och bild tolkas och förstås tillsammans. Det finns ingenting som säger att serieläsning skulle hämma annan läsning, att läsa serier utesluter inte annan litteraturläsning (s. 19f).

Ett råd Strömberg ger till pedagoger som vill arbeta med serier i sin verksamhet är att skaffa sig kunskap i ämnet, kunskap är det allra viktigaste. Både för att veta vad man talar om och för att kunna diskutera med eleverna, men även för att kunna avgöra vilka serier som lämpar sig som material i ett visst ämne. Serier kan mycket väl användas som komplement till den ordinarie undervisningen eller i skapande verksamhet för att låta eleverna själva rita serier (s. 19f).

Barbro Stenflo, bibliotekarie, skriver i sin essä i *100 oumbärliga seriealbum* (Strömberg 1999, s. 12ff) om serieläsning och hon menar att det är en generationsfråga. Hon anser att många i hennes generation antingen är emot serier eller är helt enkelt ointresserade av dem. Det är komplicerat att läsa serier, det är svårt att lära sig konsten och det är svårt att förmedla intresset till min generation, skriver Stenflo. Detta är ingenting jag fått lära mig, varken som konststuderande eller som blivande bibliotekarie, fortsätter hon. De som är unga idag är en helt annan generation uppvuxna med bilder genom tv, datorer, internet, osv., de är vana vid att se bilder på ett helt annat sätt. Stenflo menar att om de som är äldre har ett motstånd mot serier så borde de försöka övervinna detta motstånd och istället lära av de unga och använda denna kunskap i yrkesrollen, t.ex. att som bibliotekarie förmedla kunskap och läsoplevelser. Hon önskar att fler vuxna ska upptäcka tecknade serier för vuxna (s. 14).

Serier är en konststart som har oförtjänt dåligt rykte, serier har ansetts vara skräp för barn eller barnliga vuxna och därför har inte serier tagits på allvar. Serien som konststart har blivit osynliggjord (s. 15). Stenflo tar även upp samma saker som nämns i de övriga essäerna vad man bör tänka på vid inköp, exponering av serier på biblioteket och bedömning av seriernas kvalitet. Hela tiden återkommer samma uppmaning: skaffa kunskap.

Flera magisteruppsatser har skrivits om tecknade serier på biblioteket och jag väljer att ta med en av dem här. Det är Emma Johansson och Isabelle Wårfors som skrivit *Tecknade serier i bokhyllan: en studie i hantering och förvaring av tecknade serier på svenska folkbibliotek* (2004). I sin magisteruppsats undersöker de två olika saker, magisteruppsatsen kan sägas bestå av två delar. Dels tar de upp bibliotekariernas attityder till tecknade serier och dels de tecknade seriernas hantering, såsom klassificering, katalogisering, hylluppställning och placering i lokalen. De vill se om det finns ett samband mellan bibliotekariernas attityder och hanteringen av de tecknade serierna på folkbiblioteket (s. 3f). De har gjort både observationer och intervjuer, intervjuer med fyra bibliotekarier på fyra olika bibliotek. I problemformuleringen skriver Johansson och Wårfors att de utgår från Barbro Stenflos resonemang om serier på bibliotek i boken *100 oumbärliga seriealbum* (Strömberg 1999). De vill se om den bild av serier på bibliotek som Stenflo beskriver stämmer med verkligheten (Johansson & Wårfors 2004, s. 3). Det gör den delvis, menar de, det som inte stämmer är den generationsfråga Stenflo tar upp, att äldre kan mindre och är mindre intresserade av tecknade serier än yngre (s. 66). Johansson och Wårfors upptäckte inte något sådant samband i sin undersökning, dock får man tänka på att de intervjuade endast fyra bibliotekarier.

I sin magisteruppsats kom de fram till att det finns ett samband mellan attityder och hantering. Vissa delar av hanteringen påverkas nästan inte alls av attityderna, det är klassificering och katalogisering, medan hylluppställning och placering i lokalen påverkas tydligt (s. 66). De kommer också fram till att det behövs någon kunnig och intresserad av bibliotekarierna som tar initiativ till att tecknade serier ska köpas in, det är inte självklart att serier ska finnas på biblioteket. Slutligen menar de att det visar på en trend att tecknade serier blir alltmer accepterade på biblioteken (s. 67).

I en artikel i *Biblioteksbladet* (2003:1) intervjuas Kristiina Kolehmainen, chef på Serieteket i Stockholm, och hon uttalar sig om sin syn på serier på biblioteket. På Serieteket har de inte de vanliga tecknade serierna utan de försöker ha alternativserier som inte kan hittas i t.ex. Pressbyrån eller i bokhandeln. Det som är mainstream kan man köpa i Pressbyrån, anser Kolehmainen. Det som är underground och alternativt har alltid intresserat henne mer än det breda och strömlinjeformade (s. 7). Kolehmainen menar också att seriemediet idag betraktas som mer rumsrent än för tio år sedan, även det som är underground. I biblioteksvärlden finns ett intresse för serier, men för lite kunskap. Hon menar också att många tror att det räcker med att köpa det som finns genom BTJ, men där finns nästan ingenting alls, man måste söka andra vägar till att hitta serierna (s. 8). Hon talar om balansen mellan högt och lågt inom seriegenren, att veta vad man ska köpa in är svårt, då måste man ha kunskap. Hon nämner manga-böckerna *Dragon Ball* som ett exempel på böcker som en del bibliotek inte vågar köpa in pga. att de tycker de är för våldsamma, men de köper in deckare av Karin Fossum utan att tänka sig för och de böckerna är verkligen våldsamma. Rädslan för *Dragon Ball* beror på okunskap, man måste ha öppna ögon och våga bekanta sig med det man inte känner till (ibid.).

3.3.1 SAMMANFATTNING

Det finns relativt mycket skrivet om tecknade serier och biblioteket i samband med varandra och det faller sig naturligt att ta med något av detta då manga är tecknade

serier i bokform. Många gånger kan manga jämföras med tecknade serier. Det har inte varit helt självklart att tecknade serier ska finnas på biblioteken, dock verkar det som om det blivit alltmer accepterat med tecknade serier på biblioteken nu än förr. Som essäerna, artikeln och magisteruppsatsen tar upp är bibliotekariernas kunskap och intresse för tecknade serier av stor vikt när det gäller om dessa ska få finnas på biblioteket, detta anser jag vara gällande även för manga. I detta material speglas vilka attityder som har funnits, och finns kanske än idag, bland bibliotekarier och lärare när det handlar om tecknade serier.

3.4 POPULÄRKULTUR

Under denna rubrik har jag samlat sådant som jag tycker hör till min magisteruppsats, men som inte hör direkt till de föregående rubrikerna manga och tecknade serier. Det som tas upp nedan är: populärkultur, skräplitteratur, moralpanik och attityder till nya medier på folkbiblioteket.

3.4.1 VAD ÄR POPULÄRKULTUR? – TVÅ SYNSÄTT

Vad är populärkultur och hur definieras detta begrepp? Eftersom manga tillhör populärkulturen anser jag att det är väsentligt att ta med något om vad populärkultur kan sägas vara och vad begreppet står för. Jag har valt ut två olika personer som definierar populärkultur på något olika sätt. Den första är Simon Lindgren, sociolog vid Umeå universitet, som i sin bok *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser* (2005) definierar och sammanfattar populärkulturbegreppet utifrån de vedertagna teorier och strömningar som finns inom ämnet. Den andra är John Storey som i boken *Cultural theory and popular culture: an introduction* (2001) tar upp sin syn på olika populärkulturteorier och olika definitioner av populärkulturbegreppet.

Simon Lindgren (2005) redogör i sin bok *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser* för olika teorier som finns inom populärkulturen och utifrån dessa teorier har han utarbetat fyra punkter som han anser visa vad populärkultur kan vara (s. 32). Han redogör för dessa punkter samtidigt som han visar på dess problem. Punkterna är följande:

- Populärkultur är kultur som många uppskattar.
- Populärkultur är annan kultur än finkultur.
- Populärkultur är masskultur.
- Populärkultur är folkkultur.

Punkt ett: Populärkultur är populär. Att populärkultur är en kultur som många uppskattar är ett bra sätt att definiera populärkultur på, men inte helt och fullt, menar Lindgren. Det är inte alltid populärkultur går att mäta kvantitativt och det är inte alltid enbart ”det populäraste av det populära” som tillhör populärkulturen. Han tar som ett exempel musik som ligger långt bak på topplistan och därmed inte är det populäraste, så tillhör den musiken ändå populärkulturen. Populärkultur är alltid i någon bemärkelse kommersiell. Vi kan tala om en yttring (exempelvis litteratur) som populärkulturell först

när den sätts i relation till en marknad där ekonomiska överväganden görs och där kulturprodukter produceras och konsumeras (s. 33).

Punkt två: Populärkultur är annan kultur än finkultur, dvs. det är en kultur som inte når upp till kvalitetskraven som krävs för att vara finkultur (s. 34). Populärkultur kan ses som enkel och lättillgänglig. Populärkultur sätts i motsats till finkultur. Detta, menar Lindgren, blir problematiskt att påstå, det innebär att "... populärkulturen ses som en lågt stående kultur för icke-förfinade människor" (s. 36). Påstår man detta får man problem med att visa var gränsen går mellan den legitima smaken och den populära. Ytterligare problem han tar upp är finns det någon gräns? Var går gränsen mellan populärkultur och finkultur och vem kan avgöra det?

Punkt tre: Populärkultur är masskultur, en massproducerad kultur anpassad för masskonsumtion. Detta synsätt uppstod under den senare delen av 1800-talet i samband med industrialiseringen. Lindgren hänvisar här till Matthew Arnold som då var kritisk till masskultur och ansåg att detta hotade samhällets moraliska ordning. Det sades att människorna blev normlösa, isolerade och alienerade och de blev manipulerade av masskulturen (s. 39). Detta är åsikter som lever kvar än idag, mer eller mindre.

Punkt fyra: Populärkultur är folkkultur, det är en kultur gjord av folket för folket. Detta synsätt är motsatsen till det som togs upp i punkt tre, masskultur, och menar att populärkultur är inte någonting som är styrt uppifrån och som pådyvlas människorna, utan det är vad folk vill ha (s. 44).

Lindgren sammanfattar sitt resonemang slutligen med att säga att det är omöjligt att säga var gränserna för populärkultur går, dess ramar kommer att variera beroende på hur begreppet används och i vilket sammanhang. Han sammanfattar med fyra grova stödpunkter, grova i bemärkelsen att de inte är tvärsäkra och stödpunkter för att de ska vara något att luta sig emot när man vill definiera populärkulturbegreppet (s. 46). Dessa grova stödpunkter är:

- Populärkulturen är kommersiell.
- Populärkulturen är lättillgänglig.
- Populärkulturen är ofta kopplad till rekreation och förströelse.
- Populärkulturen är folklig och ger folk vad de vill ha.

John Storey tar upp i *Cultural theory and popular culture: An introduction* (2001) liknande tankegångar som Lindgren (2005) har i sina fyra punkter (se punkterna längst upp på s. 17), Storey har enbart andra namn på punkterna. Punkt två definierar han dock på ett annat sätt, men innebörden är densamma: populärkultur är det som blivit över efter att vi bestämt vad som är finkultur. Problemet med denna definition är att kunna bestämma vad som är finkultur och vad som är populärkultur, var går gränsen där emellan och vem bestämmer det? (s. 6). Här hänvisar Storey till Bourdieu och hans teorier om att smak är en djupt ideologisk kategori och fungerar som klassmarkör. För Bourdieu är kulturkonsumtionen förutbestämd, medvetet eller omedvetet, för att uppfylla den sociala funktionen att legitimisera klasskillnader (ibid.).

Storey skriver vidare att begreppet populärkultur alltid är en tom konceptuell kategori som kan fyllas med en stor variation av olika innebörder beroende på i vilken kontext den ska användas i (s. 1). Det finns ingen klar och tydlig bild som säger vad som är

populärkultur utan populärkulturen definieras alltid i samband med eller i motsats till någon annan typ av kultur, t.ex. folkkultur, masskultur, arbetarkultur, dominerande kultur (i betydelsen högreståndskultur/finkultur, min översättning) (s.1).

Storey menar att populärkultur kan ses från många olika synvinklar och det finns inte ett enhälligt svar vad populärkultur är. Han tar också med en historisk aspekt, det är att åsikterna om vad som är finkultur förändras över tid. Som exempel tar Storey upp William Shakespeare, som nu anses tillhöra finkulturen men som på sin tid tillhörde de populära teatrarna (s. 7).

Som vi kan se är Lindgrens (2005) och Storeys (2001) punkter relativt lika, men skiljer sig åt på några sätt. Storey skriver om klassamhället och klasskillnader. Samhällsklasser som historiskt sett har tillhört olika kulturer, smakkulturer, där de högre samhällsklasserna tillhört finkulturen och de lägre samhällsklasserna populärkulturen. Märk väl att de olika punkterna jag tagit upp behöver alla inte vara uppfyllda för att definiera populärkulturbegreppet, vissa av punkterna säger faktiskt emot varandra. Det jag menar är att punkterna visar på olika sätt att se på populärkulturen.

3.4.1.1 SAMMANFATTNING

Det finns många sätt att se på populärkulturbegreppet och definiera detta, jag tar upp två av dem, Lindgren och Storey. Genom att ta upp vad två olika personer skriver om populärkultur ges en förståelse för att populärkulturbegreppet inte är något som är enkelt att definiera utan kan ses på olika sätt. Mycket av det som Lindgren och Storey tar upp är lika, men det som skiljer dem åt är att Storey skriver mer om olika samhällsklassers kulturer. Detta avsnitt om populärkultur är relevant för uppsatsen då det är en introduktion till populärkulturbegreppet som återkommer i teoridelen där jag valt att använda mig av Herbert J. Gans teori om populärkultur ställt mot finkultur.

3.4.2 SKRÄPLITTERATUR

Nedan tar jag upp två texter som behandlar ämnet skräplitteratur, det är en magisteruppsats av Karin Elversson och Mia Mårtensson (1999) *Barnen läser skräplitteratur – ska vi acceptera det? : En uppsats om kvalitetsbegreppet inom barnlitteraturgenren*. Elversson och Mårtensson undersöker hur olika aktörer på barnboksmarknaden ser på skräp- respektive kvalitetslitteratur. Den andra texten är en doktorsavhandling av Joanne Kyoko Ujije (2005) som vill slå hål på myter som finns om att skräplitteratur är dålig läsning. Doktorsavhandlingen heter *Read junk! It's good for you: Dispelling the myths surrounding quality literature, comic books, series books and bestsellers*. Dessa två texter går inte att placera in under de tidigare rubrikerna manga och tecknade serier då de behandlar flera genrer eller enbart barnböcker, dessutom utgår de ifrån att det är skräplitteratur det handlar om och då passar en egen rubrik bäst.

I magisteruppsatsen *Barnen läser skräplitteratur – ska vi acceptera det? : En uppsats om kvalitetsbegreppet inom barnlitteraturgenren* (1999) skriver Karin Elversson och Mia Mårtensson om hur olika aktörer på barnboksmarknaden ser på kvalitetsbegreppet inom barnlitteraturgenren. De har i sin uppsats intervjuat två bibliotekarier, tre

barnboksförfattare och tre förläggare. Frågor de tar upp är bl.a. vad bör barn läsa eller inte läsa, vad är skräplitteratur, vad är kvalitetslitteratur, vad bör biblioteken tillhandahålla ur kvalitetssynpunkt sett? (s. 5). Det Elversson och Mårtensson kommer fram till i sin uppsats är att man är mer liberal i sin syn på skräplitteratur än man var tio år tidigare, det finns en slags acceptans som inte funnits förut. De anser sig också se att de yngre aktörerna är mer liberala i sin syn på skräplitteratur än de äldre (s. 68). De kommer också fram till att vissa av informanterna anser att läsning av skräplitteratur kan väcka barnens läslust och få dem in på vägen till den goda litteraturen, medan andra anser att skräplitteraturen inte alls har den effekten. De menar att det är viktigt att någon introducerar och uppmuntrar barnen att läsa kvalitetslitteratur istället, kvalitetslitteratur kan även den fylla den underhållningsfunktion som skräplitteraturen fyller (s. 70). På frågan om vad biblioteken ska tillhandahålla fann de att det fanns två läger, ett som tyckte att biblioteken ska tillmötesgå kundernas krav och ett annat som tyckte att biblioteken ska stå för kvalitet (ibid.). Utan biblioteken skulle kvalitetslitteraturen inte överleva, menar de tillfrågade bibliotekarierna i magisteruppsatsen.

Joanne Kyoko Ujije skriver i sin doktorsavhandling (2005) om att det är bra att läsa s.k. skräplitteratur. Det som enligt henne ingår i begreppet skräplitteratur är tecknade serier inklusive manga, långserieböcker och populärlitteratur (bestsellers). Det finns en mängd myter i samhället om att det anses dåligt på olika sätt att läsa skräplitteratur. Ujije tar upp ett antal sådana påståenden och hon har genom sin forskning kommit fram till olika svar som hon redovisar i samband med påståendena. Det hon kommer fram till är motsatsen, dvs. hon slår hål på myterna. Sin forskning grundar hon på tidigare forskning genom litteraturstudier samt två nya studier som genomförts. Den första studien är en statistisk reanalys av en tidigare studie från 1980, av Nilsen et al., i vilken forskarna ville undersöka om och i vilken grad högt prisade böcker och omtyckta böcker har olika popularitetsgrad. Resultatet visar att vuxnas omdömen om böcker skiljer sig från barnens smak. Den andra studien undersöker hela biblioteksutbudet i södra Kalifornien när det gäller prisvinnande böcker och populärlitteratur, forskarna ville se vad som lånades mest. Resultatet visar att fler böcker inom populärlitteraturgenren lånades ut än prisvinnande böcker, dessutom köptes fler böcker inom populärlitteraturgenren in till biblioteken. (s.vii-viii).

Ujije skriver också om synen på vad som är kvalitetslitteratur och har genom att studerat tidigare forskning kommit fram till att lärare och bibliotekarier har vissa åsikter medan barn har andra. Lärare och bibliotekarier anser att kvalitetslitteratur definieras enligt följande (s. 12f):

- Den ska vara ett nöje att lyssna på.
- Den ska hjälpa barnet att absorbera orden, rytmen och tonerna i det språk som omger barnet.
- Den ska väcka känslor.
- Den ska skapa visuella bilder.
- Den ska motivera motvilliga läsare att läsa och skriva.

Det är svårare att säga vad barn tycker att kvalitetslitteratur är eftersom det beror på deras ålder. Det framkommer här att 7-8 åringar tycker det är bra litteratur när det är en glad/positiv berättelse, när den har roliga/tokiga karaktärer och en rolig handling, när personerna hamnar i knipa men tar sig ur den. Gymnasieelever som ska definiera begreppet litteratur (varken bra eller dålig) tar med argument som exempelvis att

litteraturen ska få oss att tänka på stora frågor, litteratur är svårt, litteratur är tråkigt, litteratur är något som andra människor bestämt vad som är bra eller viktigt (s. 15f). Är det dåligt för läsutvecklingen att läsa tecknade serier? Det är en fråga som Ujije ställer i sin doktorsavhandling (s. 38). För att svara på de följande påståendena tar hon hjälp av tidigare forskning inom området.

De myter Ujije tar upp och slår hål på när det gäller tecknade serier följer nedan:

- **Att läsa tecknade serier ökar läsproblemen om barnet sedan tidigare har svårt att läsa.** Svar: Att läsa tecknade serier är inte skadligt. Studier visar att läsning av tecknade serier är lika vanligt bland duktiga elever som bland mindre duktiga. Läsning av tecknade serier är mer förknippat med nöjesläsning, det tar inte bort intresset för läsning av annan litteratur. De som läser tecknade serier läser också annan litteratur i samma grad eller i högre grad (s. 38).
- **Barn vill bara läsa tecknade serier och vill inte gå vidare till annan mer avancerad litteratur (riktiga böcker).** Svar: Många studier visar på att genom att läsa tecknade serier kan barnet upptäcka läsningen och böckernas värld, det är läsglädje det handlar om. Goda läsare i vuxen ålder har ofta läst tecknade serier som barn och vissa av dem läser fortfarande tecknade serier. Tecknade serier är inte bara en inkörsport till läsning av vanliga böcker utan också en ingång till läsning av mer avancerade tecknade serier. Det finns också ett positivt samband mellan läsning av tecknade serier och läsglädje (s. 40ff).
- **Barnet tittar bara på bilderna och ignorerar texten.** Svar: Barn tittar både på bilderna och på texten. Att titta på bilderna ger en större förståelse av texten eftersom bilderna ger ytterligare information om vad som händer (s. 46f).
- **Tecknade serier är förenklad litteratur.** Svar: Tecknade serier är komplexa. Det krävs mer av läsaren än att läsa böcker med bara text i. Det krävs en viss teknik att läsa tecknade serier, som läsare bör man veta i vilken ordning serierutorna ska läsas, när pratbubblorna ska läsas, osv. (s. 48f).
- **Tecknade serier är skräp.** Svar: Tecknade serier kan anses vara kvalitetslitteratur. Alla tecknade serier är inte likadana. Det finns inom genren både högt och lågt, både tecknade serier av hög kvalitet och de som är sämre (s.54f).

3.4.2.1 SAMMANFATTNING

Dessa två texter ger en bild av hur synen på barnlitteratur kan skilja sig åt och de behandlar begreppet skräplitteratur, men vad står begreppet för egentligen? Texterna visar att svaret på denna fråga beror på vem som ska definiera begreppet skräplitteratur, barn tycker en sak, bibliotekarier en annan, äldre och yngre personer har olika åsikter. Båda texterna utgår ifrån att viss litteratur är av högre kvalitet än annan, dock innebär begreppet skräplitteratur olika saker i de olika texterna. Ujije har inkluderat tecknade serier och manga i sin definition av skräplitteratur och hon ställer skräplitteratur mot prisvinnande böcker. Elversson och Mårtensson ställer skräplitteratur, i betydelsen underhållningslitteratur, mot kvalitetslitteratur. Det Ujije vill visa med sin doktorsavhandling är att det finns myter, att vi tror att det är på ett visst sätt när det

handlar om att läsa tecknade serier, men att dessa myter inte stämmer i verkligheten. Dessa två texter är relevanta för min uppsats eftersom manga tillhör populärlitteraturen och populärlitteraturen kan ses som underhållningslitteratur som kan förknippas med skräplitteratur.

3.4.3 MORALPANIK

Under denna rubrik tar jag upp två personer som skriver om moralpanik i samband med populärkultur, det är den danska forskaren Kirsten Drotner som skriver i boken *Unge, medier og modernitet: Pejlinger i et foranderligt landskab* (1999) om sambandet mellan ungdomar, medier och moralpanik. John Springhall tar i boken *Youth, popular culture and moral panics: Penny gaffs to Gangsta-rap, 1830-1996* (1998) upp moralpanikens historia. Jag har också tagit med två artiklar ur serietidskriften *Bild & Bubbla* som behandlar manga och moralpanik samt serier och moralpanik.

Kirsten Drotner (1999) tar upp sambandet mellan ungdomar, medier och moralpanik, hon menar att dessa tre begrepp hör ihop. Varje gång något nytt medium dyker upp i samhället har det blivit en anledning till att diskutera, förhålla sig till och omvärdera de spår till de redan existerande kulturella och sociala normerna som finns i samhället. Många gånger förvandlas rationella offentliga debatter av ett nytt medium av känslomässiga reaktioner, även kallat mediepanik (s. 33). Det spelar ingen roll vilket medium det handlar om, likartade debatter har förekommit under lång tid. På senare tid har det många gånger handlat om videofilmer, datorer och Internet. Barn och ungdomar är vad man kan kalla för populärkulturens seismografer, menar Drotner, det är de som är först att använda nya medier. Sett från användarens synvinkel blir de kommersiella medierna alltså unga medier och det är detta förhållande som ger upphov till panik. Barn och ungdomar lär sig snabbt att använda dessa medier och tillägnar sig färdigheter som de flesta vuxna saknar (s. 56f).

Sett ur en social synvinkel ser Drotner mediepaniker som en maktkamp mellan generationerna, sett ur en kulturell synvinkel är det en kulturkamp (s. 58). En orsak till att de vuxna grips av panik är alltså att barn och ungdomar ägnar sig åt något som de vuxna inte känner till vad det är eller klarar av, en annan orsak är att de vuxna vill att barn ska få en god uppfostran och en bra utbildning. Det är inte bara föräldrarna som oroar sig, utan även skolan som har övertagit alltmer av föräldrarnas fostrande roll. I och med att skolan har denna roll så blir uppfostringstemat synligt som en social fråga. Inte överraskande är lärare och bibliotekarier alltid bland de mest aktiva inom mediepanikerna, menar Drotner (s. 59). Hon skriver om bildningens motsats icke-bildningen och denna visas genom en uppdelning av kulturen i finkultur och populärkultur. Finkultur i betydelsen god i likhet med konst och populärkulturen i betydelsen dålig i likhet med underhållning (s. 56). Nya medier räknas oftast höra till populärkulturens område om de inte direkt kan knytas till någonting seriöst och upplysande. Drotner tar som exempel datoranvändning där seriösa tidningar och informationssökning på Internet räknas som bra, medan dataspelning och att chatta på nätet kan ses som dåligt (s.56).

John Springhall (1998) har studerat populärkultur och moralpanik i England och i USA historiskt sett och i *Youth, popular culture and moral panics: Penny gaffs to Gangsta-rap, 1830-1996* skriver han om det han kommit fram till. Han frågar sig om böcker,

filmer och tidningar hjälper till att skapa ett korruperat samhälle som uppmuntrar brottslighet och moraliskt förfall?

Hans slutsatser är att moralpaniker historiskt sett är återkommande och de beror till stor del på rädslan för ny teknologi som interagerar med ungdomskulturen. Sådant som roar ungdomen men som inte passar den etablerade publiksmaken kommer alltid att bidra till att kritik uppstår (s. 156). Medie- och moralpanik säger oss ofta mer om de vuxnas rädsla än om ungdomars dåliga leverne, rädsla som t.ex. rädsla för framtiden, rädsla för tekniska förändringar och det moraliska förfallet (s. 160). Varje nytt tekniskt genombrott inom masskommunikationens område har blivit fokus för en social rädsla, speciellt om den kommersiellt direkt riktar sig till en nöjesmarknad för barn och ungdomar som ligger bortom de vuxnas övervakning eller kontroll. Historiskt sett har det varit allt från den roterande tryckpressen till biografen, från serietidningar till datorer (s. 161). Springhall kan i sin studie inte finna några direkta samband mellan brottslighet i samhället och olika former av populärkulturella fenomen som skapat mediepanik, utan han menar att det är olika saker som tillsammans kan vara grundorsaken. Att skylla på något som är nytt och okänt är bara ett sätt att hitta en syndabock, menar han (s. 158f). Det finns inga bevis för att man genom att först hitta en syndabock för den ökande ungdomsbrottsligheten och därefter inför censur eller förbud mot detta, att det skulle vara en lösning på problemet med ungdomsbrottsligheten. Springhall tar i sin bok upp flera olika medier och ett av dem är dator- och tv-spel. Han menar att majoriteten av barn och ungdomar kan skilja på vad som är spel och vad som är verklighet. Något som skrämmer barnen mer än t.ex. skräckfilmer är nyheterna i tv, här hänvisar Springhall till en annan studie som gjorts i ämnet (s. 153f).

I en artikel i *Bild & Bubbla* (2004:1, s. 76) skriver Jocke Laitala om hur mangaserien *Dragon Ball* orsakade moralpanik i Finland. Han nämner att tecknade serier orsakat moralpanik två gånger i Sverige, på 1950-talet då alla tecknade serier väckte upprörda känslor och på 1970-talet när det gällde skräckserier. Nu när mangan gjort sitt intåg i Norden så är det i Finland som moralpaniken dykt upp. När mangaböckerna i serien *Dragon Ball* gjort succé i Sverige skulle den lanseras i Finland år 2003. Med böckernas utseende, pocketformat och med tecknade omslag, så placerades de bland barnböckerna och det blev fel målgrupp, *Dragon Ball* är snarare en ungdomsserie. Moralpanik utbröt, en mängd företrädare för olika organisationer och politiska partier, experter samt kulturministern rasade. Kulturministern fördömde böckerna offentligt i tv och man yrkade på köpbojkott. Det visade sig senare att de som uttalat sig inte visste vad de talade om, deras uppgifter grundade sig på hörsägner om dessa mangaböcker, de hade inte läst dem själva och visste inte vad de egentligen handlade om. Moralpaniken som blossat upp la sig snabbt.

Laitala resonerar i sin artikel om vad det kan ha berott på att denna moralpanik plötsligt blossade upp. Kan det vara så att det onda bara fanns i betraktarens ögon? Eller var det för att det var en tecknad serie? En serie från Japan, vilket betyder att det är från en främmande kultursfär och det främmande brukar kunna skrämja. Han resonerar vidare om det kan vara så att vi i Norden har snävare skygglappar när vi betraktar främmande kulturer än vår egen.

Magnus Knutsson skriver i en artikel i serietidskriften *Bild & Bubbla* (1995:1, s. 30-35) om seriemagasinet mot barnboken, han tar upp seriemotståndet som har funnits sedan 1950-talet och han benämner det moralpanik. Han menar att mellan 1950- och 1980-

talet har serier utmålats som böckernas fiende. De som först offentligt reagerade mot serietidningarna var lärare och kvinnoorganisationer. 1953 bildades Svenska Seriekommittén vars uppgift var att arbeta mot serierna och begränsa dess spridning (s. 30). Under 1953 fördes en omfattande pressdebatt om barns serieläsning och den nådde sin höjdpunkt 1954, debatten var enkelriktad, alla debattörerna var emot serier. Den ende som kritiserade debattörerna var Åke Runnqvist som menade att debatten var ett uttryck för den dubbelmoral som fanns (s.31).

Knutsson tar i artikeln upp de argument mot serier som fördes fram i debatten 1953-1954, argumenten har Knutsson hämtat från Lorentz Larssons *Barn och serier* från 1954, argumenten var (s. 31):

1. De överdimensionerade äventyren i serierna avtrubbar barnens sinne för verklighet och proportioner och ökar deras krav på ständigt större sensationer, vildare scener, ohyggligare brott.
2. Våldsmentaliteten i serier påverkar barnen. Våldet legaliseras och uppfattas romantiskt av unga okritiska läsare.
3. Bilden verkar mer suggestivt än texten.
4. Många barn, särskilt de som har svårt med läsningen, lockas till det lätta serieläsandet och överger bok och bibliotek.
5. Mycket serietittande påverkar barnets formella färdigheter, läsning, muntlig och skriftlig framställning blir sämre.
6. Barnets förmåga till koncentration påverkas, de blir passiva och orkar ingenting annat. Arbetsförmåga och kunskaper blir lidande.
7. Barnets teckningsfärdighet påverkas, påverkan av serier syns i barnens teckningar med schablonmässiga och stiliserade teckningar.
8. Seriens vulgära erotik kan påverka ungdomens känsloliv.

Till seriernas försvar stod Göte Klingberg, pedagog, som 1954 genomförde en undersökning om språket i serietidningarna. Hans slutsatser var att serierna inte alls medförde försämrad läsförmåga eller sämre ordförråd hos barnen. Dock ansåg han att det behövdes bättre serier än det fanns då, han säger: "Behovet av stilistiskt, innehållsmässigt och moraliskt högstående böcker kvarstår självfallet. Likaså måste nya, konstnärliga och innehållsmässigt mer högstående serier än många av de nuvarande skapas." (Knutsson 1995, s. 32). Debatten fortsatte och fler debattörer än de jag nämnt här fortsatte debattera med sina argument för eller emot serierna.

Knutsson menar att den viktigaste orsaken till moralpaniken 1953 och 1954 var hotet mot barnens tillägnande av kulturellt kapital, detta kulturella kapital skulle de tillägna sig både i skolan och på fritiden. En annan orsak var kampen för barnboken. Under denna tid ville man att barnlitteraturen skulle få ett högt andligt värde, att den skulle stå för någonting gott. Det blev ett motsatsförhållande, det goda mot det onda, barnboken mot serietidningen (s. 33). Det var inte första gången som moralpanik utbrutit när det gäller böcker, ett annat exempel var Nick Carter-böckerna 1939. Debatter som dessa benämns ofta i diskussioner om skräplitteraturen.

Ett vanligt inslag i diskussioner om skräplitteraturen under 1970- och 1980-talet har varit om denna litteratur ska finnas på skolor eller bibliotek. I begreppet skräplitteratur innefattas även långserieböcker som Fem-böckerna eller Biggles (s. 35). Knutsson

menar att under sådana diskussioner och debatter, om serier och om skräplitteratur, ligger en ideologisk grundfråga: hur mycket ska vi kontrollera barnen och deras läsning? Det finns två läger, det ena lägret vill ha strikt kontroll och enbart sådan litteratur som tillhör det kulturella kapitalet ska få finnas i skolor och på bibliotek. Det andra lägret vill liten eller ingen kontroll och institutionerna ska köpa in det som är populärt bland unga. Knutsson avslutar med att säga att det har blivit bättre för tecknade serier under senare tid, artikeln skrevs 1995, och han menar att det finns en allmänt mer positiv syn på serier idag, trots detta finns det lärare och bibliotekarier som fortfarande inte accepterat tecknade serier (s. 35).

3.4.3.1 SAMMANFATTNING

Moralpanik har getts ett relativt stort utrymme i min uppsats då det är en viktig företeelse när det handlar om populärkultur. Historiskt sett kan man säga att moralpanik och populärkultur gått hand i hand. Både det Drotner och Springhall tar upp är sådant som skulle kunna gälla även för manga, moralpanik har en tendens att dyka upp när en ny företeelse gör entré i samhället och speciellt om den är riktad till barn och ungdomar. Att reagera mot ett nytt fenomen är inte något nytt, denna reaktion har funnits sedan länge och den återkommer, enligt Springhall, då och då och ofta i samband med ny teknik. Moralpanik bygger på rädsla, menar han. Drotner tar upp att det kan ses som en kamp mellan generationer, de vuxna blir rädda när något som är nytt för dem dyker upp, de har inte längre kontroll. Artiklarna visar några exempel på hur moralpanik uppträtt i samband med tecknade serier och manga. Jag anser allt detta vara relevant för uppsatsen oavsett om jag finner att det förekommit moralpanik i samband med manga i Sverige på folkbiblioteken eller inte.

3.4.4 FOLKBIBLIOTEKARIERS ATTITYDER

Nedan tar jag upp tre magisteruppsatser som handlar om folkbibliotekariers attityder till olika medier på folkbiblioteket. Den första magisteruppsatsen handlar om attityder till tv-spel på folkbiblioteket, den andra om attityder till nya medier såsom datorer och videofilm och den tredje tar upp attityder till barn- och ungdomsböcker vid bokinköp. Jag anser att alla tre magisteruppsatsernas innehåll och resultat är relevanta även för min magisteruppsats då de handlar om folkbibliotekariers attityder.

Maria Gezelius och Anna Griph har undersökt bibliotekariers attityder till ett nytt medium på biblioteket, tv-spelet. I sin magisteruppsats *Folkbibliotek och TV-spelande ungdomar: En studie i bibliotekariers attityder och värderingar när det gäller ett nytt medium på biblioteket* (2006) har de intervjuat nio bibliotekarier om hur de ser på att ha tv-spel till utlåning på biblioteket. De frågar bl.a. om hur urval och kvalitetskriterier skulle kunna se ut om de skulle köpa in tv-spel (s. 2). Det som Gezelius och Griph kommer fram till är att bibliotekarierna själva tycker att de vet för lite om tv-spel, de spelar inte tv-spel själva, och de vill avvakta för att se hur andra bibliotek gör. De har inget direkt negativt förhållningssätt gentemot tv-spel, men de har funderingar kring hur det ska fungera (s. 58). Osäkerheten om vad det är för ett medium spelar en stor roll, men även den begränsade ekonomin styr och man ska vara säker på att det här är något låntagarna verkligen vill ha om man ska satsa. Biblioteken har begränsade resurser för inköp av medier och det konkurrerar med mycket annat på biblioteken. Ska tv-spel

köpas in så ska det satsas helhjärtat på det, inte bara något som köps in och sedan avstannar (ibid.). Det framkommer också att det i mångt och mycket beror på bibliotekariernas eget intresse om tv-spel ska köpas in (s. 64) och att det även är en generationsfråga (s. 63).

Maria Björklund och Lisa Roos har i sin magisteruppsats *Folkbibliotekarierna och nya medier: En diskursanalys av folkbibliotekariernas inställning till nya medier* (2004) velat undersöka hur motsatsförhållandet mellan böcker och nya medier, såsom videofilm och datorer, är på biblioteken idag. De vill inte utgå från kvalitetsbegreppet utan se om det finns en ideologi bakom de åsikter som uttrycks (s. 6). De har använt sig av diskursanalys som metod på ett antal artiklar ur Biblioteksbladet (s. 73). Björklund och Roos kom fram till att det finns ett konkurrenstänkande bland bibliotekarierna, boken ställs mot nya medier. Tydligt är också att alla medier på biblioteken ska ha kvalitet oavsett form. Folkbildningstanken finns kvar som en underliggande ideologi, även om den gamla folkbildningstanken ibland krockar med samhällets utveckling. De menar att diskussionerna är en diskussion om kvalitet och bibliotekarierna har börjat tala om medier på ett nytt sätt, något som kommer att forma biblioteksverksamheten, anser de (s. 74f).

Gerd Eriksson skriver i magisteruppsatsen *Att välja och att välja bort: En kvalitativ studie av hur barnbibliotekarierna motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur* (2005) om vad bibliotekarierna grundar sina bokinköp på. Hon har genom kvalitativa intervjuer undersökt sex barnbibliotekariernas attityder till olika typer av barn- och ungdomslitteratur och tittat på vad som påverkar dem vid bokinköp. Resultatdelen består av två delar, i den första redogör hon för hur bibliotekarierna ser på inköp av barn- och ungdomsböcker uppdelat i klassiker och massmarknadslitteratur (s. 65). Här framkommer det att det finns två olika synsätt på de olika undersökta biblioteken när det gäller massmarknadslitteratur, de som är för eller emot sådan litteratur. Att klassiker ska finnas på biblioteken är det ingen av respondenterna som är emot (s. 65). När det gäller massmarknadslitteraturen så anser de respondenter som är positiva till den att den kan ge lästräning och att det finns efterfrågan på den, därför har biblioteket köpt in sådan litteratur. De som är negativt inställda till massmarknadslitteratur anser att den är av dålig kvalitet, att det skulle kosta för mycket att köpa in den och att det är inte bibliotekets ansvar att köpa in sådan litteratur (s. 44).

I resultatdelens andra del tar hon upp bibliotekariernas syn på BTJ, barnbokskritik och resonemang vid inköp. Det framkommer både positiva och negativa omdömen om BTJ. Det positiva är att böckerna presenteras med bild på bokomslaget och att det ofta är flera lektörer som recenserar varje bok, det ger trygghet (s. 49). Det negativa är att BTJ-häftet styr för mycket, att det är för få barnboksrecensioner och att recensionerna kommer för sent. Övrig barnbokskritik har liten betydelse för dem. Vid inköp så kan de även köpa in barnböcker som fått medioker eller dålig kritik, det är vid de tillfällen de går på efterfrågan. De menar att det är viktigt att köpa in på efterfrågan också, även om de gör det på olika sätt. De vill ha en bredd på barnboksutbudet, de vill ha många titlar, men det är mycket som påverkar inköpen bl.a. ekonomin (s. 66).

3.4.4.1 SAMMANFATTNING

I detta avsnitt har jag tagit upp tre magisteruppsatser som alla handlar om folkbibliotekariers attityder till olika saker på folkbiblioteket och jag anser att de är relevanta för min uppsats då även jag undersöker folkbibliotekariers attityder. Även om dessa texter handlar om annat än manga, de tar upp attityder till tv-spel, nya medier och barnböcker, så är de intressanta i samband med hur bibliotekarier ser på manga eftersom manga är böcker och samtidigt något nytt för folkbiblioteken. Jag har valt att ta med magisteruppsatser eftersom de speglar svenska förhållanden och jag anser att det är mest intressant för min uppsats att se på svenska förhållanden när det är möjligt. Anledningen till att inköpsfrågan enbart har en text med i avsnittet är att jag inte funnit mer i ämnet.

4 METOD

I detta kapitel följer en redovisning av den valda metoden, motivering till detta val och hur urvalet gjordes. Jag har använt mig av metodböckerna: *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori* (Hartman, Jan 2004), *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* (Repstad, Pål 1999) och *Intervju: Konsten att lyssna och fråga* (Krag Jacobsen, Jan 1993). Anledningen att jag valde tre metodböcker var att jag ville se om de tog upp olika aspekter på kvalitativa intervjuer.

4.1 VAL AV METOD

När jag började med uppsatsen funderade jag länge på vilken metod jag skulle använda mig av. Jag började med att bestämma vad jag ville undersöka, när jag sedan kom fram till att det var attityder så låg valet på antingen intervjuer eller enkätundersökningar. Var det en kvalitativ eller kvantitativ metod jag ville använda? Pål Repstad beskriver i *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* (1999, s. 9) skillnaden mellan en kvalitativ och kvantitativ metod på det sätt att genom en kvalitativ metod mäts innehållet och genom en kvantitativ mäts förekomsten. Repstad menar dock att man aldrig kan komma ifrån att kvantifiera resultatet, även i kvalitativa undersökningar görs det, men att utgångspunkten i kvantitativa undersökningar är att beräkna resultatet. Till slut kom jag fram till att jag ville veta vilka attityder folkbibliotekarier har till manga på folkbiblioteket och jag ville veta om de anser att denna form av ny media hör hemma på ett bibliotek, dvs. jag insåg att jag är mer intresserad av innehållet än av att beräkna resultatet. Valet föll på kvalitativa intervjuer.

4.1.1 KVALITATIVA INTERVJUER

Repstad skriver att kvalitativa intervjuer kännetecknas av fördjupning, närhet och flexibilitet (1999, s. 10f) och det kändes precis rätt för mitt uppsatsarbete. Jag vill genom uppsatsen ta reda på vilka attityder några folkbibliotekarier har till den litteraturform som uppsatsen handlar om, manga, och jag vill veta vad de känner och tycker, jag vill kunna fråga lite djupare om deras åsikter och komma med följdfrågor. Flexibilitet är något som känns viktigt i sammanhanget.

När det gäller att undersöka attityder är det helt omöjligt att i förväg veta vad informanten kommer att svara, därför känns det viktigt att inte ha alltför fastlåsta intervjufrågor som slaviskt ska följas, utan att den som intervjuar kan följa informantens tankegångar och komma med passande frågor. Det är dock viktigt att ha några förutbestämda frågor, annars är risken stor att vissa frågeställningar eller områden glöms bort. En intervjuguide känns lämplig att använda. Jan Krag Jacobsen använder i sin bok *Intervju: Konsten att lyssna och fråga* (1993, s.19) termen intervjuguide synonymt med checklista, han menar med intervjuguide att det är en uppsättning ämnen eller teman som ska utforskas i en rad intervjuer med olika informanter. Då är det bra med en intervjuguide eftersom de olika informanterna möter samma tema och ändå får de inte exakt samma frågor utan intervjuerna blir flexibla. Dock blir intervjuerna tillräckligt strukturerade så de går att jämföra med varandra. Krag Jacobsen varnar dock för att ha för många teman, fyra till sex teman kan vara lagom, inte fler (1993, s.133). Han påpekar att det inte spelar någon roll i vilken ordning dessa olika teman kommer,

det är upp till den som intervjuar att bestämma ordningsföljden och att formulera de konkreta frågorna direkt vid intervjutillfället (1993, s. 19). Repstad skriver också om intervjuguide men han kallar den för intervjuhandledning (1999, s.64f). Repstad framhåller samma sak som Krag Jacobsen angående intervjuhandledningen/guiden, och han tillägger att när intervjuaren formulerar frågorna direkt vid intervjutillfället så får de en prägel av att vara naturliga och intervjun blir mer som ett naturligt samtal. Det är en fördel om intervjuhandledningen består mer av stickord än färdiga frågor, menar han (1999, s. 64).

Jan Hartman skriver i sin bok *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori* (2004) även han om intervjuguiden och hur viktigt det är med dess utformning. Han håller med Repstad och Krag Jacobsen i fråga om intervjuguidens utformning, men Hartman framhåller tvärt emot Krag Jacobsen att det är viktigt i vilken ordning intervjuguidens teman kommer. Detta är viktigt för att få informanten i rätt stämning. Han beskriver här trattekniken, vilket innebär att man börjar intervjun med att beskriva ämnet allmänt för att därefter smalna av och ställa mer specifika frågor, precis som formen av en tratt. Även den omvända tratten förekommer, dvs. att den som intervjuar börjar med de specifika frågorna för att avsluta med de allmänna (2004, s. 280f).

Jag har för avsikt att använda mig av en diktafon vid intervjuerna, om informanterna går med på det, detta för att kunna lyssna aktivt hela tiden på informantens svar och inte behöva tänka på att jag ska anteckna. Repstad tar upp ytterligare fördelar med att använda bandspelare såsom att man kan gå tillbaka och lyssna på vad informanten svarade och lyssna på tonfallet. Han menar också att när man använder bandspelare vid intervjuer så är det lättare att observera gester och ansiktsuttryck hos informanten, sådan information kan man lätt missa om man ska anteckna hela tiden under intervjun. Han tar även upp nackdelar med att använda bandspelare, det finns informanter som inte tycker om att bli inspelade, de blir hämmade av bandspelaren. Det tar också mycket tid att bearbeta det inspelade materialet. Trots att inspelade intervjuer har både för- och nackdelar så anser Repstad att fördelarna överväger. När intervjuerna handlar om att få fram värderingar och känslor så riskerar man att förlora mycket värdefull information om man väljer bort bandinspelning, menar Repstad (1999, s 70ff).

Intervjuerna kommer att ske på folkbiblioteken eftersom det är en miljö som är bekväm för informanterna. Jag har ytterligare en avsikt med att utföra intervjuerna där och det är att då har jag möjlighet att se om de har många på biblioteket, hur mycket de har och hur den är placerad och exponerad i bibliotekslokalen. Att utföra intervjuerna per telefon är således inget alternativ då jag även vill undersöka dessa rumsliga aspekter.

4.2 FÖRKLARING TILL INTERVJUGUIDEN

Intervjuguiden är utformad i fyra teman: manga, tecknade serier och långserieböcker, inköp och vad passar på ett folkbibliotek? Under varje tema finns några punkter med stödord eller frågor, olika många sådana under de olika rubrikerna. Intervjuerna ska vara mer som informella samtal än intervjuer med fastställda frågor. Det är meningen att stödorden och frågorna ska fungera som en checklista samt att informanterna har möjlighet att förbereda sig på vad som ska tas upp vid intervjuerna genom att läsa intervjuguiden i förväg. Eftersom det är svårt att veta vad som kommer att tas upp vid

intervjuerna så har intervjuguiden fått ytterligare några punkter efter de två första intervjuerna, det var saker som informanterna tog upp som jag inte hade förutsett. De punkter jag tagit med i intervjuguiden är sådant som direkt rör frågeställningarna, men även sådant som inte direkt rör frågeställningarna men som ändå belyser informanternas attityder finns med, exempel på sådant återfinns till stor del under det sista temat: vad passar på ett folkbibliotek? Naturligtvis är det svårt att före intervjuerna veta vad som kommer att tas med i uppsatsen, därför finns frågor om t.ex. långserieböcker med i intervjuguiden trots att detta ämne inte berörs i uppsatsen. När intervjuguiden utformades var det tänkt att detta skulle vara med, men pga. uppsatsens omfångsbegränsningar så valdes detta material bort på slutet. Därför är det flera punkter i intervjuguiden som inte tas upp och diskuteras i uppsatsen.

4.3 URVAL, TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH ANALYSMETOD

Jag valde ut ett antal folkbibliotek i två olika kommuner inom ett norrlandslän, folkbiblioteken är slumpmässigt utvalda. Jag har inte valt ut dessa kommuner och folkbibliotek efter deras storlek eller för att jämföra dem med varandra. Att jag valde två olika kommuner berodde på att jag ville inte enbart begränsa mig till en enda kommun då det inom kommunen kan finnas regler för hur inköp av litteratur och medier ska skötas.

Jag har intervjuat barn- och ungdomsbibliotekarier vid de utvalda folkbiblioteken, några filialer har ingen speciell sådan utan då har jag intervjuat den folkbibliotekarie som är ansvarig för inköp av barn- och ungdomslitteratur. Den första kontakten gjordes vid ett personligt besök eller telefonsamtal då jag presenterade mig själv och min uppsats. Jag blev mycket positivt bemött och samtliga tackade ja direkt och datum för intervjun kunde bokas omgående. I god tid före intervjuerna mailade jag intervjuguiden till informanterna så de i förväg skulle kunna förbereda sig för intervjun. Därefter skedde intervjuerna vid personliga besök på folkbiblioteken. Jag använde mig av en intervjuguide som jag utformat med olika teman och därtill hörande frågor eller ämnen jag hade tänkt vi skulle resonera kring. Jag gjorde informanterna medvetna om att alla ämnen som står med i intervjuguiden inte kommer att tas med i uppsatsen beroende på uppsatsens begränsade omfång. Det visade sig vara mycket bra med en intervjuguide då intervjuerna blev mer som informella samtal, samtidigt som jag kunde pricka av att alla ämnen/frågor tagits upp.

Intervjuerna spelades in med en diktafon då samtliga informanter var positivt inställda till det. Intervjuerna tog mellan 1 och 1 ½ timme, något mer vid de två tillfällena då två folkbibliotekarier intervjuades samtidigt. Anledningen till att dessa intervjuades samtidigt var att de har samma arbetsplats och att de själva ville intervjuas tillsammans. Efter intervjuerna skulle intervjumaterialet behandlas, jag funderade antingen på att transkribera alla intervjuerna ordagrant eller göra en sammanställning av intervjuerna enligt intervjumallen. Valet föll på att transkribera intervjuerna, dock utelämnade jag sådant som jag ansåg var helt ovidkommande för uppsatsen. Därefter sammanställde jag de transkriberade intervjusvaren efter de teman jag hade använt i intervjumallen. Jag mailade intervjuutskriften till respektive informant för att de skulle få läsa igenom och godkänna intervjun och lägga till något om de så ville. Alla godkände sin intervju och några av informanterna hörde av sig via mail och frågade om några detaljer eller ville

förtydliga sig. Av de sju informanterna var jag endast personligt bekant med en av dem sedan tidigare och det anser jag inte spelade någon roll för hur intervjun utföll.

Jag hade vid början av arbetet med intervjuerna inte riktigt bestämt mig för hur många folkbibliotekarier som skulle intervjuas, så jag bestämde mig först för fem informanter och utförde dessa intervjuer samt transkriberade materialet. Repstad (1999, s. 70) skriver om mättnad när man utför kvalitativa intervjuer, att man inte direkt kan bestämma hur många informanter som behövs utan när forskaren känner sig mätt är det dags att sluta. Med det menar han att när forskaren märker att han får alltför många likartade svar och det blir inte någon variation i svaren är det dags att sluta att intervjua. Jag kände efter fem intervjuer att jag ville göra ytterligare några och det blev till slut sju informanter innan jag kände att nu hade jag tillräckligt med material.

Analysmetoden jag valt för att analysera intervjuvaren är hermeneutisk, hermeneutik betyder tolkningslära. Repstad beskriver en idealbild av den hermeneutiska processen, en hermeneutisk spiral, som växlar mellan helhet och del (1999, s. 104). Det han tar upp med arbetet av att analysera kvalitativa intervjuer stämmer väl in på det arbetsätt jag använt mig av, att man först läser igenom hela intervjumaterialet för att få en helhetsbild och därefter går man till enskilda teman försöker hitta deras innebörd och betydelse för att sedan gå till helheten igen och tolka den mer reflekterat. Han tar även upp den egna förförståelsen och kunskap i de ämnen som berörs i texten och hur dessa kan påverka analysarbetet. Det finns en fara i att tolkarens egna värderingar påverkar analysarbetet och det bör man vara väl medveten om (ibid.). Detta är något som jag tidigt i arbetet med uppsatsen tänkt på och eftersom jag inte arbetat som bibliotekarie så känner jag mig neutralt inställd till de olika värderingar som uppkommer i intervjuerna. Jag har innan jag utförde intervjuerna läst på inom de områden som frågorna/punkterna i intervjuguiden tar upp. Då jag själv inte är någon mangaläsare, eller van serieläsare, så har jag även fått läsa på inom dessa områden och jag känner mig även här neutral, jag är varken för eller emot många som litteraturform. Det material jag presenterar i uppsatsens kapitel 2 Bakgrund och 3 Tidigare forskning och litteraturöversikt är sådant jag fått läsa in mig på före intervjuerna och det har gett mig en bra inblick och förförståelse i ämnesområdena. Även frågor om inköp av litteratur tas upp i tidigare magisteruppsatser och det har jag sett som exempel på hur det kan gå till, även om rutinerna är olika för olika bibliotek.

4.4 REFLEKTIONER EFTER INTERVJUERNA

Jag anser att det gick mycket bra att intervjua de folkbibliotekarier jag tillfrågat och jag blev mycket positivt mottagen. Intervjuerna avlöpte utan komplikationer och informanterna visade ett mycket stort intresse för min magisteruppsats. Att jag valt att utföra intervjuerna i den miljö informanterna känner sig hemma i, på folkbiblioteken, har gjort att de känt sig avslappnade och intervjuerna har mer känts som informella samtal än stela intervjusituationer. Att jag i förväg mailat intervjuguiden till dem har de tyckt varit bra så de vetat vad som ska tas upp i intervjun. Det har märkts att de förberett sig på vad de ska svara och de har tänkt igenom sina åsikter. För mig som intervjuare har intervjuguiden varit bra att ha som checklista så att jag kan se att alla områden tagits upp. Jag använde en diktafon vid inspelningen och det var ingen som tyckte det var obehagligt att spelas in, åtminstone märktes det inte. Direkt efter intervjutillfällena var det flera av informanterna som uttryckte sin tacksamhet och glädje över att få delta i

denna uppsats då mitt uppsatsämne och mina frågor gav dem tillfälle att tänka igenom dessa frågor som de anser vara mycket viktiga att fundera över idag. Mitt uppsatsämne ligger i tiden, fick jag veta. Jag fick känslan av att både de och jag haft stort utbyte av intervjuerna.

5 TEORI

Denna magisteruppsats handlar om manga och som litteraturform återfinns många inom populärkulturens område, många har genom historien ansetts vara sin tids populärkultur. Jag har tidigare i kapitel 3 Tidigare forskning och litteraturöversikt tagit upp två synsätt på populärkultur, det är Simon Lindgren (2005) och John Storey (2001) som definierar populärkulturbegreppet och redogör för hur man kan se på populärkultur på olika sätt. Detta är tänkt som en introduktion till den teori jag valt att använda mig av i denna uppsats: Herbert J. Gans teori om olika smakkulturer. Gans teori handlar om populärkultur i relation till främst finkultur, men även till andra kulturer som finns i klassamhället.

Herbert J. Gans tar upp i *Popular culture and high culture: An analysis and evaluation of taste* (1999) sina teorier om populärkultur och finkultur i relation till varandra. Gans tar upp högt och lågt inom kulturen och hans teori kan benämnas som en smakteori. Eftersom jag vill undersöka bibliotekariernas åsikter om och attityder till manga som litteratur, om manga ska finnas på folkbiblioteket överhuvudtaget och vad ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla passar Gans teori bra eftersom den tar upp olika synsätt på hur man kan värdera olika former av litteratur, högt eller lågt inom litteraturen, populärkultur ställt mot finkultur. Detta synsätt gäller även för andra medier på folkbiblioteket och inte enbart litteratur.

Gans använder i sin teori begreppet high culture som jag valt att översätta till finkultur på svenska. Jag är medveten om att även ordet högkultur ibland används på svenska för high culture och det kan ha liknande betydelse som finkultur. Högkultur kan även ha andra betydelser, därför har jag genomgående valt att använda ordet finkultur i uppsatsen så att inte några missförstånd uppstår.

5.1 HERBERT J. GANS: POPULÄRKULTUR – FINKULTUR

Herbert J. Gans, amerikansk sociolog, skriver om vilka roller populärkultur och finkultur spelar i det amerikanska samhället. Han menar att alla ska ha lika mycket rätt till den kultur de väljer och han anser att populärkultur borde ha samma anseende som finkultur. Gans skriver att det är ett krig som pågår mellan finkulturen och populärkulturen, där förespråkare för finkulturen anklagar populärkulturen för att vara en masskultur med skadliga effekter på både de som konsumerar den och på samhället i stort (s. 3). Gans menar att denna kritik av populärkulturen är fel. Det handlar inte bara om olika kulturer som ställs mot varandra, utan det är även en klassfråga, överklassen som slår ned på arbetarklassen, de kultiverade mot de okultiverade, de utbildade mot de utbildade, osv. (s. 4).

Gans börjar med grundantagandet att alla människor har estetiska behov, de efterfrågar kunskap och har en önskan om ett bra samhälle. De önskar också att spendera ledig tid, om de har någon sådan, på ett sätt som skiljer sig från arbetstiden. Därför måste varje samhälle tillhandahålla konst, nöjen och information till sina medborgare. Konst, nöjen och information utvecklas inte i ett vakuum utan måste möta andra former av åsikter och värderingar som finns i samhället och som påverkas av samhällets medborgare för att utvecklas. Homogena samhällen erbjuder lite kulturell skillnad, medan ett stort land som Amerika med många olika folkslag har stora kulturella skillnader (s. 91f).

Vilken kultur man väljer att konsumera sker inte slumpmässigt, menar Gans, utan det beror på vilken smakkultur man tillhör. Forskare som undersöker konsumtionsvanor har kommit fram till att de kulturella valen är besläktade med varandra. Valen baseras på likartade värderingar och estetiska standardiseringar som finns inom varje smakkultur. Därför kan man säga att en person som läser en viss tidning, exemplet Gans tar är *Harper's*, ser gärna utländska filmer, lyssnar på klassisk musik, spelar tennis och äter gourmetmat (finkultur). Samtidigt som en annan person som prenumererar på *Reader's Digest* ser Hollywoodfilmer, ser kommersiell tv, lyssnar på populärmusik, bowlar och äter amerikansk husmanskost (populärkultur). Det går att se samband mellan olika val som en person gör i sitt liv genom att se vilken smakkultur den personen tillhör (s. 92.). Det är flera faktorer som påverkar vilken smakkultur som en person tillhör, bl.a. klass, etnicitet, ålder, religion, var man kommer ifrån och bostadsort (s. 94). De människor som ingår i en smakkultur kallar Gans för smakpublik.

Varje smakkultur har sin egen typ av konst, musik, litteratur, poesi, filmer, tv-program, arkitektur, osv. Varje smakkultur har också sina egna kulturella institutioner, mötesplatser. Ett exempel på sådana mötesplatser som Gans tar upp är när det gäller konst, finkulturens medlemmar väljer sin konst på konstgalleriet medan populärkulturens medlemmar köper sin konst på varuhuset (s. 93).

Det är inte så att varje person alltid strikt håller sig inom sin smakkultur, det går att välja den kultur man vill ha ur flera smakkulturer. På samma sätt kan vissa kulturella företeelser sägas tillhöra mer än en smakkultur. Gränserna är inte fastlåsta, utan kan vara lite mer flytande (s. 96). Det ska också sägas att smakkulturen förändras över tid, delvis beroende på att kultur är något som man utövar på fritiden och människor vill ha variation och delvis beror det på att samhället förändras. Gans menar också att förändringarna inom kulturlivet har accelererat under de senaste åren (s. 97).

Gans tar upp fem olika smakkulturer och smakpubliker och han kallar dem:

- High culture
- Upper-middle culture
- Lower-middle culture
- Low culture
- Quasi-folk low culture

Kortfattat kan dessa fem olika begrepp förklaras enligt följande:

High culture: denna smakkultur skiljer sig från de andra genom att den domineras av skapare och kritiker och många av användarna accepterar de regler som skaparna har bestämt. Här återfinns seriösa författare, konstnärer, osv. (s. 100ff). Det finns två typer av användare av high culture: de som ser på kulturen ur ett skapareperspektiv, fastän de inte skapar själva, och de som är användarorienterade och ser mer till produkten än själva skapandeprocessen. Smakpubliken inom denna smakkultur är nästan alltid högutbildad och arbetar inom den akademiska världen. Denna smakkultur har en mindre smakpublik än andra smakkulturer och den vill visa på exklusivitet, här tänker man inte på massproduktion och masskonsumtion. Kritiker är ibland viktigare än skaparna, smakpubliken lyssnar gärna till kritiker eftersom de kan avgöra vad som hör till denna smakkultur (ibid.). Jag har översatt high culture till finkultur i denna text.

Upper-middle culture: kan översättas med övre medelklasskultur. Inom denna smakkultur ingår välutbildade personer som inte riktigt känner sig nöjda med finkulturen, men som är intresserade av kultur utan det skaparperspektiv som finns inom finkulturen. De vill ha kultur, men de vill ha annan kultur än inom finkulturen, kultur som är mindre abstrakt och mer verklighetsorienterad. Dessa personer är intresserade av t.ex. samhällsfrågor, politik, ekonomi, arbete och kvinnorörelsen (s. 106ff).

Lower-middle culture: det här är Amerikas största smakkultur, lägre medelklasskultur. Personer inom denna smakkultur är inte intresserade av kultur på samma sätt som i de två föregående smakkulturerna. De föredrar substans framför abstrakt kultur. Smakpubliken vill att kulturen ska vara påtaglig och de vill kunna känna igen sig, exempelvis dramatiseringar bör innehålla och uttrycka känslor och idéer som finns inom den egna kulturen. Det kan handla om vanliga människor och vardagsrealism, ta upp problem som vanliga människor kan råka ut för. Inom denna smakkultur bryr sig smakpubliken mindre om upphovsmän och mer om de som utför kulturgärningen, exempelvis skådespelarna. De föredrar åsikter om kultur genom från vänner och grannar (mun-till-munprincipen) framför kritikers åsikter. Denna smakkultur är den huvudsakliga målgruppen för massmedias påverkan (s. 110ff).

Low culture: kan översättas med arbetarklasskultur, dessa personer har ingen eller låg utbildning, arbetar på fabrik eller i serviceyrken. Denna smakpublik är avogt inställda till kultur, ibland är de t.o.m. fientligt inställda. De tycker kultur är tråkigt (s. 115). Inom denna smakkultur är uppdelningen mellan könen traditionell, manligt för sig och kvinnligt för sig, både när det gäller det sociala livet och kulturlivet. Det är sällan som något kulturellt rör båda könen. Litteraturen är ofta melodramatisk och det finns en tydlig uppdelning mellan hjältar och skurkar, där hjältarna alltid segrar. Det finns en vilja att skilja mellan det goda och det onda. Ett exempel på det manliga actiondramat som har en tydlig hjälte är västernfilmer. Denna smakkultur har också massmedias påverkan på samma sätt som lower-middle culture har. De flesta Hollywoodfilmer producerades tidigare med tanke på denna smakpublik ända tills tv kom. Nu är snarare tv det medium som vänder sig till arbetarklasskulturen (s. 116ff).

Quasi-folk low culture: denna smakkultur är en blandning mellan folkkultur och den kommersiella låga kulturen som kommit efter andra världskriget. Det kan ses som en enklare form av arbetarklasskultur, trots att den har relativt likartade värderingar vad gäller kulturen när det handlar om melodramat, actiondramat och könssegregation. Denna smakpublik läser skvallertidningar och tecknade serier, ser på tv-såpor eller filmer som visas på mindre biografier i slummen. Denna smakpublik är fattig och är i det närmaste ignorerad av massmedia. Graffiti förekommer i denna smakkultur och kan ses som en slags protest mot att det övriga Amerika ignorerar dem (s. 119f).

Utöver dessa fem smakkulturer tar Gans upp ungdomskulturen som en egen typ av smakkultur, men han understryker att den endast ska ses som temporär och att den till största delen härstammar från de fem tidigare nämnda smakkulturerna. Ungdomskulturen är ingenting helt nytt utan den är en utveckling av de andra smakkulturer, till största delen av de lägre smakkulturerna (s. 120f). Gans gör ytterligare uppdelningar av ungdomskulturen, men det går jag inte in närmare på. Det som kan sägas är att ungdomskulturen inte är en homogen kultur utan den har en mängd olika grupperingar/subkulturer. Gans menar att dessa grupperingar/subkulturer existerar i två nivåer: de totala kulturerna som vill existera avskilda från det vanliga rättänkande

samhället och ställa sig utanför och de delaktiga kulturerna som trots att de är egna kulturer ändå deltar i det vanliga samhället (s. 121). Gans anser att populärkulturen alltmer vänder sig direkt till ungdomar och mycket skapas idag direkt för denna målgrupp, bl.a. tv-program, filmer, musik, tidningar och många kommersiella produkter (s. 155f).

Gans tar upp att det är viktigt att se varje persons behov av kultur och val av kultur ur den personens värld. De som kritiserar populärkulturen tillhör en annan smakkultur och vill att andra ska tycka som de, de vill överföra finkulturen till alla och det ska vara något som alla ska ta till sig. Om dessa förespråkare kunde bevisa att populärkulturen är något som är skadligt för samhället och dess innevånare så skulle det vara en annan sak, nu kan de inte bevisa det (s.164).

En idealisk smakkultur bör uppfylla dessa tre kriterier enligt Gans (s.164f):

- Smakkulturen ska svara till och uttrycka sina användares behov och efterfrågan, erbjuda kulturellt innehåll som uppfyller de estetiska behov, informationsbehov och underhållningsbehov som finns.
- Smakkulturen ska erbjuda material och andra belöningar till skaparna som de behöver. Skaparna ska känna att deras kulturella bidrag till samhället ska både möta deras egna behov som skapare och att det som de skapar blir omtyckt och accepterat av användarna. Att ha en balans mellan skaparna av kulturen och användarna så att en symbios dem emellan skapas och att inte någon av dem dominerar den andre vore det idealiska.
- Smakkulturen ska inte vara socialt eller psykologiskt skadligt, den ska inte skada någon.

Gans teori är användbar för min uppsats då den handlar om olika sätt att se på kulturella företeelser, exempelvis litteratur. Vad är det egentligen som är upphov till en persons attityd till en viss form av litteratur? Vad är det som gör att en person har lättare att ta till sig en viss sorts litteratur än annan litteratur? Detta är exempel på frågor som man kan ställa sig i sammanhanget, går de verkligen att besvara genom att använda Gans teori? Jag vill använda Gans teori i min uppsats för att se vad det är som gör att informanterna har den syn på manga och andra nya medier på folkbiblioteket som de har.

6 EMPIRISKA RESULTAT

I detta kapitel presenteras undersökningen bestående av kvalitativa intervjuer med sju folkbibliotekarier på fem olika folkbibliotek inom ett norrlandslän. Dessa folkbibliotekarier är verksamma inom bibliotekens barn- och ungdomsavdelningar. Bibliotekariernas namn är fingerade för anonymitetens skull. Under rubrik 6.1 presenteras bibliotekarierna och deras bakgrund. Här tas även deras allmänna syn på manga upp och vilken erfarenhet de har av manga som litteratur. Även mangans placering i bibliotekslokalen tas upp. Därefter, under rubrik 6.2, presenteras intervjuvaren uppdelat efter intervjumallens fyra teman som rubriker: manga, tecknade serier, inköp, vad passar på ett folkbibliotek? samt rubriken mangans placering och exponering i lokalen

6.1 PRESENTATION AV BIBLIOTEKARIERNA/ INFORMANTERNA

6.1.1 ANNA

Anna är 56 år och har arbetat som folkbibliotekarie i 30 år, varav de senaste sex åren som barnbibliotekarie på sin nuvarande arbetsplats som är kommunens huvudbibliotek. Tidigare arbetade hon på biblioteksfilialer där hon arbetade med både vuxen- och barnlitteratur. Hon säger själv att hon inte är någon läsare av tecknade serier, varken serietidningar, serieböcker eller manga. När manga dök upp som en ny genre inom serierna så tyckte hon att det var bara skräp och där hon då arbetade, på en biblioteksfilial, hade de inte någon manga. Efter att ha börjat arbeta på sin nuvarande arbetsplats, på kommunens huvudbibliotek, så har hon ändrat åsikt. När hon började arbeta på huvudbibliotekets barn- och ungdomsavdelning fanns där redan lite manga och vartefter åren gått så har beståndet av mangaböcker utökats. Anna anser att hennes åsikt om att det var skräplitteratur berodde på okunskap, hon visste helt enkelt för lite om manga och tecknade serier överhuvudtaget. Det var för ca ett år sedan som hon ändrade åsikt om manga efter att hon hört vad Fredrik Strömberg från Seriefrämjandet berättat om serier och manga på bibliotek, detta hörde hon av en kollega som var på informationsdagen som Bibliotekstjänst anordnat om serier och manga.

I samma hus som biblioteket är beläget så finns även andra kulturella mötesplatser och här har visats bl.a. en stor mangautställning som turnerat runt i Sverige och en lokal mangautställning, även ”lär-dig-teckna-manga-kurser” för barn och ungdomar har anordnats under skollov. Dessa evenemang har hjälpt till att öka intresset för manga, anser Anna.

Mangans placering i bibliotekslokalen: på huvudbibliotekets barn- och ungdomsavdelning finns mangaböcker placerad tillsammans med tecknade serier i bokhyllor i en hörna tillsammans med en rejält tilltagen soffa. Här finns även tidskrifter som hör till barn- och ungdomsavdelningen och i nuläget finns här en mangaserietidning, *Witch*. Denna hörna är belägen närmare ungdomsavdelningen än barnavdelningen på biblioteket. De tecknade serierna och mangan står indelad efter seriefigurerna när det är kända figurer, detta för att det ska vara lättare att hitta för

barnen då de oftare vet vilken serie de letar efter än vad författaren heter. ”Knubbar” (bokstöd) delar de tecknade serierna och mangan på hyllorna och på kanten på knubbarna finns både namn och bild på seriefiguren. Mangan står avdelad för sig själv i samma bokhylla som övriga tecknade serier, här finns en skylt som visar att de har manga och det finns för närvarande nio olika mangaserier. I denna hörna har bibliotekarierna samlat alla tecknade serier för hela biblioteket, både för barn, ungdomar och vuxna. Tanken är att man som låntagare/besökare ska veta var de tecknade serierna finns och det ska vara lätt att hitta hit, den stora soffan ska inbjudas till att slå sig ned och läsa direkt på plats. Att ha tecknade serier för barn och vuxna blandat är för att man ska kunna sitta tillsammans och läsa, det ska finnas något för alla i familjen på samma ställe. Faktaböcker för barn om hur man tecknar manga finns, men de är placerade på avdelningen för faktaböcker för barn. Biblioteket har även faktaböcker om mangans historia och en biografi om *Dragon Balls* skapare.

6.1.2 BEA

Bea är 41 år och har arbetat som folkbibliotekarie i 17 år, först på olika biblioteksfilialer och sedan elva år tillbaka arbetar hon som barnbibliotekarie på kommunens huvudbibliotek. Hon är en van serieläsare och har läst tecknade serier ända sedan hon var barn, hon har ett intresse för tecknade serier även nu som vuxen. Manga läser hon inte själv, säger hon, men hon är av åsikten att både tecknade serier och manga ska finnas på folkbiblioteket. Bea arbetar på samma huvudbibliotek som Anna och Bea har varit en drivande kraft när det gäller utformandet av hörnan där de tecknade serierna och mangan finns placerad. Hon minns när hon började arbeta här och de tecknade serierna fick plats i en låda på golvet, placerad på en undanskymd plats. När hon ville ha mer utrymme för dessa och frågade efter en större låda eller en till låda så gillades inte den idén på biblioteket. Nu har de tecknade serierna gott om plats i bokhyllor, så Bea anser att synen på tecknade serier har förändrats med tiden.

6.1.3 CECILIA

Cecilia är 27 år och har arbetat som barnbibliotekarie i lite mer än ett år efter att hon gått klart utbildningen i Biblioteks- och informationsvetenskap. Hon är ingen van serieläsare, hon läste tecknade serier som barn men inte som vuxen. Hon tycker själv att hon inte kan så mycket om tecknade serier eller manga. Hon arbetar på kommunens huvudbibliotek och här finns tecknade serier, men endast ett fåtal mangatitlar. Cecilia känner att manga inte är något hon har prioriterat under det här året hon har arbetat som barnbibliotekarie och när man är ny på en arbetsplats så är det lätt att falla in i de mönster som redan finns på arbetsplatsen, menar hon. Hon känner att om hon hade mer tid att sätta sig in i mangans värld skulle hon göra det, hon har inte tänkt så mycket på manga hittills.

Mangans placering i bibliotekslokalen: de få mangatitlar som finns står placerade tillsammans med tecknade serier i en bokhylla på barn- och ungdomsavdelningen. Här finns ingen uppdelning mellan tecknade serier eller manga, inte heller någon skylt som visar att de har manga. Bredvid bokhyllan finns en soffa placerad så man kan sätta sig ned och läsa direkt. Tecknade serier för vuxna är placerade på ett annat ställe i bibliotekslokalen då dessa inte anses vara lämpliga att blanda med tecknade serier för

barn och ungdomar. Biblioteket har inte haft några evenemang som kan knytas till manga. De har faktaböcker för barn om hur man tecknar manga och dessa böcker står placerade på avdelningen för faktaböcker för barn.

6.1.4 DIANA

Diana är 42 år och har arbetat på folkbibliotek i 16 år, mestadels som folkbibliotekarie, men även som enbart barnbibliotekarie under fem år och det var på denna arbetsplats. Hon arbetar på samma huvudbibliotek som Cecilia. Diana tycker att hon känner till en hel del om manga då hon själv har barn i perfekt mangaålder, som hon uttrycker det, i mellanstadieåldern. Hon har upptäckt mangan genom barnens intresse för manga vilket först märktes när filmer och tv-program med Pokémon började visas. Därefter kom intresset att rita manga själv, hennes 12-åriga dotter är mycket intresserad av det. Däremot är intresset hos dottern för att läsa manga inte lika stort, har Diana märkt. Diana var van att läsa tecknade serier när hon själv var barn, numera läser hon inte tecknade serier alls. Hon har ingen åsikt om att serieläsning skulle vara sämre än att läsa böcker och hon tycker att all läsning ska uppmuntras.

6.1.5 ERIKA

Erika är 49 år och arbetar sedan tio år på en biblioteksfilial som är ett integrerat skolbibliotek och biblioteket är beläget i ett s.k. Allaktivitetshus. Här finns många olika aktiviteter samlade under ett och samma tak, bl.a. bibliotek, olika kursverksamheter, biograf, skola, fritidsgård, lokal för konserter, konstutställningar och idrottsverksamheter. Biblioteket finns här som en naturlig del av detta utbud, det är lätt att bara slinka in till biblioteket när man ändå är i huset, menar Erika. Eftersom huset är öppet på kvällarna så har även biblioteket generösa öppettider, från kl. 09-21 på vardagarna. Det är en biblioteksfilial som är inriktad väldigt mycket mot barnen då det även är ett skolbibliotek för barn i årskurserna från förskoleklass till femman. Erika känner att hon inte vet så mycket om manga, men hon märkte att när de anordnade en teckna-manga-kurs i samma hus så blev intresset och efterfrågan på manga stor. Dock var efterfrågan mest på faktaböcker om hur man tecknar manga och sådana har biblioteket köpt in, det var inte så stor efterfrågan på mangaserier. I nuläget har biblioteket två mangaböcker och de är mycket utlånade, men ändå finns inte några direkta planer på att köpa in mer. Det hänger mycket på ekonomin och avvägningar måste göras på vad man kan köpa in. Erika har ingen speciell åsikt om manga som genre och om manga skulle vara bättre eller sämre litteratur än andra böcker, dock lyssnar hon mycket på vad som efterfrågas och hon tror att de som läser manga ofta köper sina böcker själva för att samla hela serier.

Mangans placering i bibliotekslokalen: de två mangatitlar som finns är placerade tillsammans med tecknade serier i en hylla vid barnböckerna. Några tecknade serier för vuxna finns inte på biblioteket alls. På detta bibliotek har ungdomsböckerna separerats från barnböckerna och ungdomsböckerna är placerade intill vuxenböckerna istället. Detta är en genomtänkt placering då ungdomarna inte ska behöva gå till barnavdelningen för att låna böcker. Faktaböcker om hur man tecknar manga finns bland faktaböcker för barn.

6.1.6 FANNY

Fanny är 50 år och har arbetat på olika biblioteksfilialer i 23 år, hon har antingen varit anställd som folkbibliotekarie eller skolbibliotekarie. Den biblioteksfilial hon arbetar på nu är ett integrerat skolbibliotek och här arbetar Fanny sedan sex år. Biblioteket riktar sig mest till barnen i skolan och har öppet på dagtid även för allmänheten men har kvällsöppet endast en kväll i veckan. På skolan går barn från förskoleklass till årskurs nio. Skolbiblioteket har kontinuerligt bokprat med skolbarnen och de kommer tillsammans med sin lärare för att låna böcker. Fanny tycker det är svårt med tecknade serier eftersom hon inte läser sådana själv och hon tycker själv att hon kan för lite om manga. Hon önskar att hon hade tid och intresse att lära sig mer.

Mangans placering i bibliotekslokalen: biblioteket har tre olika mangaserier i olika många delar som är placerade bredvid andra tecknade serier på barn- och ungdomsavdelningen. Ingen speciell skyltning finns att de har manga på biblioteket. Faktaböcker om hur man tecknar manga finns också. Tecknade serier för vuxna finns placerade på vuxenavdelningen på biblioteket.

6.1.7 GUN

Gun är 55 år och har arbetat som bibliotekarie på olika platser i landet sedan 1976 med några uppehåll för att arbeta med andra arbeten inom kulturområdet. Hon arbetar sedan ett år tillbaka på sin nuvarande arbetsplats som är en biblioteksfilial med integrerat skolbibliotek. Till detta skolbibliotek kommer skolbarnen för att låna böcker, men något bokprat för dem förekommer inte. På denna skola går barnen upp till årskurs sex. Gun tycker att hon inte kan något om manga, trots att hon kan en hel del om tecknade serier och läser mycket själv, både tecknade serier och litteratur inom olika områden. Visst finns idéerna om att köpa in mer manga till biblioteket, men kunskapen om vilka mangaserier som i sådana fall skulle köpa in saknas.

Mangans placering i bibliotekslokalen: det finns två mangaserier på biblioteket i olika antal delar. Mangaböckerna är placerade bredvid de andra tecknade serierna på barn- och ungdomsavdelningen, men har en egen del av hyllan och exponeras så att man ser böckerna framifrån (med framsidan mot låntagaren). De andra tecknade serierna är inte exponerade på detta sätt. Även faktaböcker hur man tecknar manga finns. Tecknade serier för vuxna finns på biblioteket i liten omfattning och är placerade på vuxenavdelningen.

6.2 PRESENTATION AV INTERVJUERNA

Under denna rubrik presenteras intervjusvaren uppdelat efter intervjumallens fyra teman som rubriker: manga, tecknade serier, inköp, vad passar på ett folkbibliotek? samt rubriken mangans placering och exponering i lokalen. Det material som presenteras under rubrik 6.2.1 Manga är ytterligare uppdelat i underrubriker: kunskap och åsikter om manga, trend, att läsa manga, mangaläsarna, moralpanik och biblioteket och skolan. Underrubrikerna finns för att det ska vara lättare att följa med i intervjumaterialet då det är stort. Observera att alla punkter som står med i intervjuguiden (se bilaga) inte kunnat tas med i uppsatsen pga. uppsatsens begränsade omfång. Av samma anledning kan jag

omöjligt presentera alla informanternas svar var för sig. I många frågor tycker informanterna lika och då redovisas svaren ihop, men i de fall som de uttrycker skilda åsikter så redovisas varje informants svar var för sig.

6.2.1 MANGA

Kunskap och åsikter om manga

Fyra av informanterna börjar intervjuerna med att säga att de kan väldigt lite om manga eller nästan ingenting alls. De känner att de skulle behöva lära sig mer om manga, men det tar tid och den tiden har de inte alltid under arbetstid. Intresset att lära sig mer måste också finnas menar de och flera av informanterna säger sig inte vara vana vid att läsa tecknade serier överhuvudtaget, inte någon av dem läser manga. Informanterna är inte direkt negativt inställda till manga som litteratur, men en återkommande åsikt är att de inte riktigt vet vad dessa böcker innehåller. Alla informanter anser att de har samma åsikter om manga som privatperson och i yrkesrollen, de gör ingen skillnad där emellan.

Tre informanter, Anna, Bea och Diana, tycker själva att de vet en del om manga och det beror på två saker: kunskap och serieläsvana. Bea är en van serieläsare och har en positiv syn på tecknade serier eftersom hon alltid läst sådana. Hon anser att det fortfarande finns väldigt mycket fördomar mot tecknade serier, fördomar som fanns när hon växte upp på 1960- och 1970-talet då man inte skulle läsa tecknade serier. Hon säger sig aldrig förstått kritiken mot tecknade serier och även om hon är van att läsa sådana läser hon inte manga eftersom det inte intresserar henne. Anna berättar att hon tidigare hade en negativ syn på manga som litteratur, hon tyckte det var ”bara skräp” och det bibliotek där hon då arbetade köpte inte in manga. Detta ställningstagande berodde på okunskap och när hon bytte arbetsplats till ett bibliotek som redan hade mycket manga i sitt bestånd tänkte hon att det kanske inte är skräp. Anna har medvetet sökt information om manga och allt eftersom hon lärt sig mer har hennes bild av manga som litteratur blivit mer positiv. Hon påpekar dock att även om hennes bild av manga nu är mer positiv än tidigare har hon vissa åsikter om manga som inte är helt igenom positiva. Det hon finner är negativt med manga är den bild av flickor som framställs i vissa mangaserier, Anna säger: ”flickorna är tecknade på ett inte så trevligt sätt eftersom bilderna är verkligen utmanande och visar flickor med smala midjor och långa ben”. Hon undrar om det är riktigt rätt mot flickor i 11-12 årsåldern att ha böcker där flickor framställs på ett sådant vis. Bea nämner också mangaböckernas teckningar och hon säger att böckernas omslag med den karaktäristiska tecknarstilen, med bl.a. stora ögon, påminner om massmarknadslitteratur. Bea lägger inte någon värdering i uttalandet att begreppet massmarknadslitteratur skulle vara något positivt eller negativt, hon menar enbart att mangaböckernas teckningar gör att dessa böcker kan räknas till att tillhöra den kategorin av litteratur.

Diana kan en del om manga eftersom hon har barn i ”perfekt mangaålder” som hon uttrycker det, dvs. i mellanstadieåldern. I och med att hennes barn har kommit i kontakt med manga genom tv-program och filmer som t.ex. Pokémon och genom teckna-manga-självböcker så har Diana lärt sig därav, dock läser barnen inte många mangaserieböcker så dessa har hon mindre kännedom om. Hon pratar också om bilderna i både böcker och filmer och hon anser de är enkla och inte speciellt välgjorda, bilderna är uppbyggda på ett ganska enkelt sätt som om de skulle produceras så billigt som möjligt. Filmerna är inte lika påkostade som Disneyfilmer, menar hon. Diana

jämställer manga med tecknade serier, hon tycker inte manga är bättre eller sämre än andra tecknade serier och hon tycker inte manga är skräp. Debatten som varit förr om hur dåligt det är med att läsa tecknade serier tror hon har förändrats väldigt mycket under senare år. ”Nu finns det tecknade serier av mycket hög kvalitet som är banbrytande och det finns ingenting som säger att den genren är sämre än andra genrer eller att det inte skulle vara lika fint som annan litteratur”, säger Diana.

Även Fanny pratar om mangaböckernas teckningar och tar upp teckningarna av flickorna i mangaserien *Dragon Ball* och hon säger: ”böckerna har en konstig tjejbild och flickorna framställs utmanande i dessa böcker”. Det var värst i början av bokserien och eftersom den fick dålig kritik av BTJ så köptes den inte in. Därefter har detta förändrats, *Dragon Ball* fick allt bättre kritik av BTJ och numera har biblioteket där Fanny arbetar köpt in denna mangabokserie som består av 42 delar. Fanny säger angående detta: ”antingen har böckernas författare förändrat böckernas stil och bättrat sig i detta avseende avsiktligt eller så har seriens handling förändrats så att dessa bilder inte behövs. Det kan också vara så att vi och recensenterna har vant oss vid dessa serier och accepterat dem på ett annat sätt nu”.

Cecilia nämner att hon läst att en del mangaböcker är könsstereotypa och sådant vill hon inte köpa in. Detta grundar hon på recensioner hon läst i BTJ, hon menar att det är sådant som det problematiseras kring i recensioner.

Den kunskap informanterna har om manga är olika stor, inte någon av dem kan sägas vara helt okunnig i ämnet. Det går från att känna till väldigt lite om manga till att ha relativt stor kännedom om vad manga är. Två evenemang som nästan alla informanter nämner i samband med manga är en stor turnerande mangautställning som varit i närheten under året och ett föredrag om manga som Fredrik Strömberg hållit i närheten under några biblioteksdagar. Dessa två evenemang har ökat informanternas kunskap om manga anser de, även om de själva inte varit där så har de hört och lärt sig om manga av kolleger som besökt evenemangen. Övrig kunskap om manga har de fått via BTJs sambindningslistor där någon eller några mangaböcker recenserar i varje nummer, dessa listor kommer ut två gånger per månad. Övrig kunskap om manga har de skaffat sig privat genom media såsom tidningar och Internet eller genom sina barns intresse för manga. Vad beträffar informationen om manga tycker de flesta av informanterna att det inte är några problem med att hitta informationen, däremot är det ett problem att ha tid att söka informationen och tillgodogöra sig den. Ett intresse för manga och ett engagemang av bibliotekarien krävs, anser flera av informanterna. Erika säger att hon inte har fått så mycket information om manga genom arbetet, men så är det med det mesta tycker hon, är man intresserad får man söka informationen själv.

Boken *Seriebiblioteket* (Strömberg 2005) nämns som en bra informationskälla av Cecilia, Erika och Fanny. Fanny säger att om hon känner att hon skulle behöva lära sig mer om manga skulle hon både förlita sig på dem som är kunniga på området och läsa vad de skriver och recenserar, dessutom skulle hon läsa några olika mangaserier själv för att lära sig att se skillnad på dem. Hon tycker det är viktigt att lära sig att bedöma mangaserier kvalitetsmässigt, något som hon känner att hon inte alls behärskar nu. Fanny tycker att det svåra med manga är att ingen av bibliotekarierna är riktigt bra på det och hon menar att de inte har kompetensen som behövs för att bedöma och upptäcka vad som är bra och vad som är dåligt med manga. Det skulle behövas en riktig eldsjäl

som älskar manga för att kunna bedöma det och om man är bra på vanliga tecknade serier så underlättar det nog tror Fanny.

Trend

Inte någon av informanterna tror att manga är en övergående trend, de tror att manga kommer att finnas kvar. Fanny säger att även om det är en "boom" just nu så kommer manga att finnas kvar i framtiden, men kanske i lite andra former. Hon tror att den kommer att korsbefruktas med andra genrer och att det kommer att resultera i olika blandformer, som ett exempel tar hon en svensk manga som finns idag: *Stall Norrsken* (av Herbert & Ollmark) som är en blandning av kapitelbok och mangaserie. Hon tror också att det kommer att finnas manga som inte är japansk, dvs. manga som är anpassad för oss i västvärlden och som är rättvänd. Då kommer den traditionella japanska mangan att läsas av finsmakarna och den anpassade läsas av dem som är halvtintresserade. Den japanska mangan kommer med tiden att betraktas av högre kvalitet än andra länders manga tror Fanny.

Bea tror inte heller att manga är en trend, hon jämför det med när Internet kom och det ansågs vara något dåligt, på samma sätt anser många att det är med manga idag. Anna tror att manga kommer att finnas kvar, men att risken är stor att den urvattnas och blir av sämre kvalitet än idag, ett exempel på det är den italienska mangan som produceras idag av italienska Disney. Ser man på Kalle Anka som länge inte var bra, nu räknas Carl Barks² serier till klassikerna, så tror Anna att det också kan bli med manga. Även Gun tror att när manga kommer allt mer till oss i västvärlden så kommer det att produceras liknande böcker här, men som är mindre seriösa än den japanska mangan. Erika tror att manga kommer att finnas kvar som ännu en subgenre inom tecknade serier, men hon menar också att den trängs med så mycket annat idag, den har stor konkurrens om läsarna av bl.a. filmer och dataspel.

Att läsa manga

Inte någon av informanterna säger sig läsa manga själv, även om Bea, Fanny och Gun brukar läsa tecknade serier så läser de inte manga. Både Cecilia och Diana är uppväxta med serieläsning, men i vuxen ålder läser de inte serier. Att det verkar vara svårt eller jobbigt att läsa manga tar flera av informanterna upp. De argument som framkommer är:

- det verkar svårt att läsa baklänges
- det är svårt att veta i vilken ordning serierutorna ska läsas
- att sätta ihop text och bild är komplicerat
- det kräver en viss teknik att läsa manga

Gun säger att förr tyckte man att det var enklare att läsa tecknade serier än kapitelböcker, men det är det inte, det krävs ganska mycket att läsa tecknade serier. Fanny säger att det är dålig kunskap hos henne som är orsaken till att hon tycker det är svårt att läsa manga, det är en vanesak tror hon. Att det skulle vara en generationsfråga att läsa manga tar samtliga upp, de anser att det är barn från mellanstadieåldern och uppåt som läser manga. Informanterna pratar ofta om manga och tecknade serier som en och samma genre och även läsning av tecknade serier ses som en generationsfråga av några av informanterna, de anser att det är mest barn och ungdomar som läser sådana.

² Carl Barks är Kalle Ankas skapare.

Diana säger att hon förstått att det är skillnad på mangaläsning i Sverige och i Japan, här är det mest barn som läser manga medan i Japan är det både vuxna och barn som läser manga. Fanny menar att det absolut är en generationsfråga att läsa manga och tecknade serier, men även intresset för sådan läsning spelar en viktig roll. Hon säger att det finns säkert undantag med 50-åringar som läser serier och manga. På det bibliotek där Bea arbetar har de alla tecknade serier samlade på ett och samma ställe och Bea säger att det är roligt att se så många personer i olika åldrar som sitter där tillsammans och läser tecknade serier, mest är det pojkar och män. Hon tycker inte att det är en generationsfråga på samma sätt som övriga informanter som uttalat sig i frågan.

Mangaläsarna

När det gäller barnen som läser manga så är det enligt informanterna mest pojkar i åldrarna 10-12 år som är läsare, även flickor läser manga men inte i lika stor utsträckning. Av de fem bibliotek som informanterna arbetar på är det enbart tre bibliotek som tillhandahåller manga i större utsträckning. De två andra biblioteken har enbart två mangaböcker i sitt bestånd, dessa böcker ingår inte i någon längre mangaserie utan är två fristående titlar. De bibliotekarier som arbetar på dessa bibliotek menar att de inte haft någon efterfrågan på mangaböcker och därför har de inte köpt in fler. Erika är en av dem, hon säger att hon tror att barnen läser manga men att de köper böckerna istället. Cecilia menar att efterfrågan på mangaböcker inte är särskilt stor, under det år hon arbetat som barnbibliotekarie har hon fått frågan om mangaböcker en eller två gånger. Hon menar dock att man inte helt kan förlita sig på efterfrågan, det kan vara så att en del barn inte frågar efter manga när de inte hittar någon i hyllorna. Gun arbetar på ett integrerat skolbibliotek som har manga och det är många barn som besöker biblioteket varje dag. Hon anser inte heller att barnen frågar mycket efter manga, de hittar själva till hyllan och ser efter om något finns inne. Finns ingen manga inne så kommer de inte fram till disken och frågar. De har inte haft så stor efterfrågan på mangaböcker, men de böcker biblioteket har är ständigt utlånade. Gun tycker att åldern på mangaläsarna går upp till högstadietåldern.

Fanny arbetar även hon på ett integrerat skolbibliotek och hon tycker att barnen är medvetna låntagare. Det kommer barn varje dag och frågar efter manga, det är ofta tomt på mangahyllan och då vill barnen ställa sig i kö för en bok. ”De vill att vi lånar in från andra bibliotek om det är något vi inte har”, säger hon. ”Det blir problem då eftersom de också har i princip all manga utlånat på andra bibliotek, det blir långa väntetider för barnen. Barnen vet hur det går till på ett bibliotek med reservationer och att vi kan köpa in på efterfrågan, jag skulle säkert kunna köpa in fler mangaböcker som också de hela tiden skulle vara utlånade, men det är en kostnadsfråga”, säger Fanny. Barnen som läser manga som besöker detta bibliotek är från 9 år och uppåt, mest pojkar som går på mellanstadiet. Fanny menar att frågan om vilka som läser manga är beroende på vilka mangaböcker biblioteket valt att köpa in, de böcker detta bibliotek har är riktade till just den målgruppen. Det finns några flickor som också läser manga, men eftersom de vill läsa en annan typ av manga hjälper Fanny dem att låna dessa böcker från andra bibliotek.

Anna och Bea säger att det är både pojkar och flickor som läser manga, Bea menar att de kan vara upp till 20-årsåldern. Många sitter på biblioteket och läser, de lånar inte hem böckerna eftersom det kan gå fort att läsa en mangabok.

På frågan hur mangaläsarna är som läsare kommer olika åsikter fram, dels att de är ovana läsare som läser manga för att manga inte är lika tungt att läsa som en kapitelbok och dels att de är vana läsare. Erika menar att serieläsning kan locka till annan läsning, hon har ingen specifik åsikt om manga utan ser på läsning av tecknade serier i stort. ”Läsglädje är viktigt, idag är det så viktigt med att man ska läsa en mängd bokstäver och att man får automatik med läsningen. Läser man då Kalle Anka med några tusen bokstäver då tror jag det bara är bra för läslusten. Jag tror att de som läser tecknade serier även läser annat”, säger Erika.

Diana och Cecilia tycker båda att läsning av serier kan vara en inkörsport till annan läsning, men det är samtidigt viktigt att barn lär sig läsa en längre sammanhängande text. Diana menar inte att det är sämre att läsa serier, men att det lätt blir osammanhängande när det är pratbubblor istället för en längre text. Dessutom är det ofta enbart versaler i tecknade serier och det gör att barnen inte lär sig läsa med både gemener och versaler, dock inte i Kalle Anka poängterar hon, den har både och. Diana tycker inte att språket är sämre i en seriebok än i en kapitelbok. Hon anser att det är bättre att läsa serier än ingenting alls.

Fanny tror att många mangaläsare lockas av bilderna för att de inte vill eller kan läsa text så bra. Andra mangaläsare är vana läsare och läser också andra sorters böcker utan problem. Hon tycker det är svårt att dra slutsatser av det lilla material, dvs. låntagarna vid sitt bibliotek, hon har. Fanny menar att det är bättre att läsa serier än ingenting alls, allt som ger en bra läsoplevelse är positivt. Hon poängterar dock att ska man läsa enbart för att träna sin läsförmåga så bör man nog välja något annat. Fanny anser att man inte kan säga att tecknade serier och manga är antingen lätt eller svårt att läsa, det beror på om man kan det eller inte eftersom det kräver en viss teknik. ”Det är lätt att slötitta på bilderna, men att tillägna sig historien och läsa både text och bild aktivt är något helt annat”, säger hon. Hon menar att det förvisso kan vara så att manga kan fungera som ett mellansteg mellan att inte läsa alls och att läsa vanliga böcker för en del barn. Hon tror också att det kan vara lätt att bli fast i mangan och inte få lust att läsa något annat, det är det som oroar lärare med ansvar för läsinläring och även bibliotekarier, tror hon.

Anna anser att mangaläsarna är både vana och ovana läsare, men att de flesta är vana. De har både bild- och textvana, något som krävs för mangaläsning. ”Som bibliotekarie ser man att de här barnen, mest pojkar, bär på andra böcker också”, säger Anna. ”Dessutom ställer de krav på biblioteket, de frågar efter böcker och reserverar delar som inte finns inne och det gör man inte om man inte är en van och medveten låntagare och läsare.”

Bea tycker att diskussionen som finns om att gå från att läsa manga eller tecknade serier till att läsa ”riktig litteratur” är lite missvisande. Hon anser att det är en konst att läsa tecknade serier och att läsa en kapitelbok är något helt annat. Bea tror inte att de som läser manga är ”lägre stående varelser som inte kan läsa och därför läser de manga”, utan de läser det för att de tycker det är bra helt enkelt. De läser säkert även andra böcker tror Bea, men säger hon: ”det finns säkert de som bara läser manga lika väl som det finns människor som bara läser deckare eller bara kärleksromaner”.

Gun säger att de som lånar manga på det bibliotek där hon arbetar är storläsare överhuvudtaget, när man arbetar vid ett litet bibliotek känner man igen låntagarna, säger hon.

Att teckna manga själv har blivit mycket populärt och det är något alla informanterna tar upp, samtliga fem bibliotek har sådana faktaböcker och de är mycket utlånade. Dessa böcker har de köpt in eftersom barn frågat efter dem. På två av biblioteken har det dessutom förekommit teckna-manga-kurser, något som bibliotekarierna vid dessa bibliotek anser har ökat intresset för manga.

De informanter som arbetar på de bibliotek som har mer manga i sitt bestånd anser att det inte behövs någon reklam för att tala om att de har manga. Barnen pratar med varandra och ryktet sprids från mun-till-mun. Bea berättar att när det började med manga blev det ett väldigt spring på bibliotekets serieavdelning. Både Anna och Bea tror att det kan locka nya låntagare till biblioteket genom att ha manga, fast samtidigt tror de att de som lånar manga också lånar andra böcker så de har redan en biblioteketsvana.

Moralpanik

Informanterna säger att de inte upplevt att det varit någon direkt moralpanik eller debatt om manga på folkbiblioteken. Däremot berättar de att vid de bokmöten de har när de ska göra bokinköp så förekommer det då och då diskussioner om manga. Det var mer ofta förekommande för några år sedan när manga var helt nytt. Bea berättar att det fanns många fördomar mot manga när den kom, det var många som tyckte det var lite konstigt att läsa baklänges och manga möttes av kritik från flera av övriga bibliotekarier på biblioteket. Anna säger att det har förekommit stora diskussioner på deras bokmöten om manga där några bibliotekarier tyckt att manga är ”absolut skräp”, fult tecknat och något konstigt i och med att man måste läsa baklänges. Fanny säger att det funnits diskussioner om manga, mest var det i början om mangaböckerna i serien *Dragon Ball*, men den diskussionen har lagt sig nu. Det som kommer upp ibland är vad som är lämpligt för en viss ålder, t.ex. vad är lämpligt för en 10-åring att läsa? Gun menar att någon folkstorm mot manga inte har märkts i biblioteksvärlden, men att det pratas ganska mycket om manga eftersom det är något nytt för oss vuxna, för barn och ungdomar är det inte något nytt. Hon tycker att diskussionerna om manga på bokmötena ibland känts som en följetong eftersom det är ingen som egentligen vet någonting om manga. Cecilia tror att om hon skulle föreslå att de skulle köpa in mer manga, de har endast två titlar nu, så skulle hon nog få medhåll från övriga bibliotekarier. Hon är dock medveten om att alla bibliotekarier inte är så positiva till manga och de skulle nog inte föreslå inköp av manga själva.

Biblioteket och skolan

Samtliga informanter tar upp förhållandet mellan biblioteket och skolan utan att jag frågat specifikt om det vid intervjuerna. Vid alla fem bibliotek där informanterna arbetar är det vanligt förekommande att skolbarn besöker biblioteket tillsammans med lärare under skoltid för att låna böcker och för att höra bokprat. Tre av biblioteken är integrerade skolbibliotek, men även de bibliotek som inte är skolbibliotek har sådana besök. Det informanterna tar upp när det gäller manga så är det lärarnas syn på tecknade serier överlag, lärarna ser inte tecknade serier som riktig litteratur. Även om informanterna själva är positivt inställda till tecknade serier så anser de att det inte är passande att ta upp sådana vid bokprat eftersom lärarna då är med. Meningen med dessa

besök är att barnen ska låna böcker både för att läsa i skolan och hemma och böcker att arbeta med i skolan måste vara riktiga böcker anser lärarna.

Bea säger att vid bokprat pratar hon inte om tecknade serier om det inte är något speciellt ämne de ska anknyta till, t.ex. finns *Röde Orm* som tecknad serie. Fanny säger att hon inte tror att lärarna ”skulle gå i taket” om hon skulle bokprata om tecknade serier, men ju yngre barnen är desto viktigare är det att de lärt sig läsa bra innan de börjar med sådana böcker. Problemet med att bokprata om tecknade serier eller manga tycker hon är att då skulle det krävas mycket mer förberedelser av henne inför bokpratet. ”Ska man prata om en bok på ett bra sätt så måste man själv ha läst och förstått den”, säger hon. ”Om det är böcker i flera delar, oavsett om det är manga eller vanliga kapitelböcker, ska man inte bara ha läst en del utan flera delar för att kunna berätta om serien, dra paralleller mellan delarna och ha något att jämföra med. Det är svårt att bokprata om något man bara har en ytlig kunskap om, även om man säger lite om varje bok så är det bra att veta mycket”, säger Fanny.

Erika tror att lärarna egentligen inte är så mycket emot tecknade serier och manga, men att de är noga med att skilja på nöjesläsning hemma och på skolarbete. Erika tycker inte riktigt som lärarna och hon anser att man inte ska skilja alltför mycket på olika slags läsning, bestämmer någon för mycket så är risken att läslusten dödas och det vore förödande. Erika säger att lärarna vill att barnen ska läsa vanliga böcker. ”Skulle jag rekommendera serier för barnen skulle lärarna bli vansinniga, speciellt om barnen har svårt för läsning i skolan”, säger Erika. ”Det viktigaste är att väcka läslust, det gäller att hitta rätt bok till varje barn”.

Cecilia menar att tecknade serier inte anses som något bra av lärarna, det är endast i undantagsfall som något barn får låna tecknade serier och då om det barnet har väldigt svårt att läsa och absolut inte vill läsa en vanlig bok. Cecilia nämner att hon en enda gång har pratat om en bok med tecknade serier vid ett bokprat och det var inte manga.

6.2.2 TECKNADE SERIER

När det gäller andra tecknade serier än manga har de flesta av de fem biblioteken kvar mycket av det gamla beståndet av böcker med bl.a. *Tintin*, *Asterix* och *Lucky Luke*. Fanny tycker att det lånas väldigt lite tecknade serier nu vilket medför att hon köper in väldigt lite också. Hon menar att det förr var fullt med tecknade serier, men att det är något helt annat nu. Biblioteken ser det mer som en egen genre nu och serierna bedöms inom den genren, man sätter samma kvalitetskrav som inom andra genrer menar Fanny. Gun anser också att det lånas väldigt lite tecknade serier nu, intresset var större förut. Hon jämför med hur det var under 1980-talet då efterfrågan var större och hyllorna länsades. Hon menar att det kan bero på att biblioteken köper in samma som man alltid har gjort, t.ex. *Tintin*, och sådant efterfrågas inte nu. Det är mest *Kalle Anka* och mangaböcker som lånas ut idag. Gun tycker att synen på tecknade serier förändrats mycket från förr, då ansågs det att tecknade serier inte skulle finnas på biblioteken och man köpte inte in någonting i den genren oavsett om det var bra eller dåligt, det skulle inte finnas där. Bea berättar om när hon var liten och inte fick låna hem serieböcker från sitt bibliotek, biblioteket hade tecknade serier men de fick läsas på plats. När hon började arbeta som bibliotekarie på sin nuvarande arbetsplats låg de tecknade serierna i

en liten låda ställd i skymundan så att ingen kunde hitta dem. Numera har detta bibliotek en stor serieavdelning med hyllor där de tecknade serierna och mangan är väl synliga, mycket tack vare Beas eget serieintresse.

6.2.3 INKÖP

Samtliga av dessa fem bibliotek har bokmöten inför inköpen till biblioteken, vissa bibliotek har gemensamma möten även om varje bibliotek själva gör inköpen. Biblioteken ligger inom två olika kommuner och just dessa informanter träffar inte alla varandra vid bokmötena, även om deras inköpsrutiner tycks för mig vara likartade. Något som är viktigt är BTJ: s sambindningslistor och de recensioner som står däri, samtliga informanter säger att de går mycket efter dessa recensioner vid inköpen. Får en bok dåliga recensioner så köps den inte in. Informanterna säger sig lita på BTJ: s recensenters omdömen. Manga finns med i BTJ: s sambindningslistor, även om det inte är i så hög grad. Alla informanter säger att de köper in nästan allt via BTJ, även om flera av biblioteken har möjlighet att göra inköp genom någon bokhandel eller Internet.

Fanny säger att det är svårt att veta vad en bok innehåller, BTJ: s recensioner ger ett första underlag, därefter kan de ta hem böcker för egen läsning på påseende. Om hon fortfarande är osäker läser hon även andra recensioner. När det gäller inköp av manga till biblioteket där Fanny arbetar så tittar hon vad de andra biblioteken inom kommunen har innan hon beställer, på så sätt breddas det totala utbudet för alla bibliotek i och med att de kan låna mellan varandra. Cecilia tar upp ett problem med recensionerna av manga i BTJ: s sambindningslistor och det är att det ofta recenseras en del i en påbörjad serie, exempelvis nummer elva. Det är inte att tänka på att köpa in den delen då biblioteket inte har de första tio delarna, menar hon. Det bibliotek hon arbetar på har inte mycket manga, men de titlar de köpt in har fått bra recensioner av BTJ. Cecilia anser också att eftersom hon bara arbetat ett år som bibliotekarie har hon bildat sig sin uppfattning om vad som kan köpas in utifrån de förutsättningar och uppfattningar som funnits sedan tidigare på arbetsplatsen och det är lätt att göra som de alltid tidigare gjort där. Eftersom hon inte har så stor kunskap om manga känner hon att det skulle krävas mycket mer engagemang och arbete av henne själv att sätta sig in i vilken mangaserie som skulle köpas in än när det gäller inköp av vanliga barn- och ungdomsböcker.

Diana menar att inköpen beror mycket på ekonomin, resurserna är begränsade och de kan inte köpa in allt. Anna, Bea och Erika anser också att ekonomin spelar stor roll. Både Anna och Bea säger att ofta vägs mangaböcker mot kapitelböcker vid inköp och då vinner för det mesta kapitelböckerna. Diana är inne på samma tankar och menar att istället för att köpa in barnböcker som kanske inte fått så väldigt bra kritik så skulle man kunna köpa in en mangaserie som fått bra recensioner och som inte är i så många delar. Erika påpekar att det inte ligger högst på prioriteringslistan att köpa in manga när ekonomin är ansträngd. Då ligger annat över manga på listan, sådant som biblioteket måste ha. Fanny delar meningen om att olika böcker ställs mot varandra vid inköpen, vissa böcker måste biblioteket ha och de kan man inte strunta i att köpa in. Hon menar dock att om biblioteket behöver utöka en genre som det har lite inom så ska man göra det.

Hur många delar en mangaserie har spelar också stor roll vid inköpen, men det är något informanterna nämner i olika hög grad. Gun menar att det inte spelar någon roll hur

många delar en mangaserie har, huvudsaken är att innehållet är bra. Anna menar att även om en mangaserie får bra kritik så spelar ändå antalet delar stor roll, hon säger att de inte köper in den om den är i 40 delar, men är den i tre delar köper de in den. Svårigheten är att få reda på om en ny mangaserie förväntas bli lång, den informationen är inte alltid lätt att få tag på. Cecilia och Diana håller med om att långa mangaserier vill de helst undvika. En av anledningarna till att det bibliotek de arbetar på inte har köpt in så mycket manga är att de inte hittat någon mangaserie som både fått bra kritik och har ett lagom antal delar.

Efterfrågan nämner några informanter är viktigt vid inköpen. Bea säger att de försöker lyssna på vad barnen önskar att de ska köpa in så länge det är rimligt. Erika tycker det är viktigt att lyssna på låntagarna, speciellt när det är ett skolbibliotek som har många barn som låntagare. Där Erika arbetar har de lite manga och det är mycket beroende på att det inte varit någon direkt efterfrågan på det, samma sak gäller för Cecilias och Dianas arbetsplats. Samtliga informanter säger att det är mycket stor efterfrågan på faktaböcker om att teckna manga själv och dessa har de köpt in av den anledningen.

6.2.4 VAD PASSAR PÅ ETT FOLKBIBLIOTEK?

Rubrikens fråga väcker stor diskussionslust hos informanterna, det är en mycket berättigad fråga idag tycker de. Det stora utbud av medier som finns i samhället idag, vad av det ska finnas på biblioteket? är något som alla informanterna stundtals funderar över.

Fanny menar att både samhället och låntagarna har förändrats, folk är mer medvetna nu och de vet mycket mer om böcker än förut. Hon tycker att det finns ett större utbud av böcker och mer information kring litteraturen i t.ex. media. CD-böcker är något som kommit stort den senaste tiden, Fanny anser att det är bra eftersom det lockar nya användare till biblioteket och hon anser att ska man ha något nytt som t.ex. CD-böcker så ska det vara ett ordentligt utbud. Dock är hon lite kluven till CD-böcker och är rädd att det kommer att försvinna om några år för att ersättas med något nytt, något som kommer att bli kostsamt för biblioteket eftersom det är så stor omsättningshastighet på tekniken idag. Gun anser att ett bibliotek ska ha lite av allting, både det som folk vill ha och efterfrågar och det som man vet inte kommer att vara utlånat varje vecka. Även hon har märkt att CD-böckerna har lockat nya användare till biblioteket. Gun tycker att det är viktigt att folk kommer till biblioteket och ser vad som finns. Hon berättar om förtidsröstningen till valet i höst som spelat en viktig roll som marknadsförare av biblioteket, då kom människor dit som aldrig varit på biblioteket tidigare.

Erika tycker att det är viktigt att lyssna på låntagarna, en biblioteksfilial som inte lyssnar på låntagarna tar död på sig själv. ”Lyssnar man inte på låntagarna, då kommer de inte till biblioteket. Idag slåss boken med så mycket annat på marknaden, allting ska gå allt fortare, boken är nästan det enda mediet där man själv kan bestämma takten. Folk behöver en oas och därför är det viktigt att göra biblioteket attraktivt så att folk vill komma hit”, säger Erika.

Anna menar att det ska finnas en blandning av allting på biblioteket. ”Det kan vara viktigt för barn och ungdomar att läsa lättare litteratur som en stunds underhållning, allt behöver inte vara så seriöst och allvarligt, bara det är ett bra språk och vettigt innehåll i

böcker och övriga medier”, menar hon. När de började med videofilmer och dataspel på biblioteket där Anna arbetar så var det ingen moralpanik kring dessa medier, tvärtom gick bibliotekarierna och väntade på pengar för att kunna köpa in dessa medier. Anna fortsätter med att fundera över varför folk inte kommer till biblioteket: ”från första början var biblioteken till för arbetarna och nu kommer de inte hit”, säger hon, ”någonstans har det gått fel och biblioteket blir betraktat som finkultur. Många tror att går de in på biblioteket så går de in i kulturens högborg. Det beror på fördomar, de människorna har kanske inte varit här. Här hittar man allt mellan himmel och jord och då borde det istället vara folk av alla kategorier här”. Även Cecilia tror att det kan vara en klassfråga att besöka biblioteket. Både Anna och Diana tar upp sambandet mellan vanor hemifrån och att besöka biblioteket. Om barnen blir vana hemifrån att besöka biblioteket så lär de sig vad ett bibliotek är och att det inte är farligt att gå dit, menar Anna. Hon tror inte riktigt att det stämmer det som sägs idag att folk läser allt mindre, även om det finns en trend som visar att boklånen på biblioteken minskar. Hon tror istället att folk köper sina böcker. ”Det pågår en bokfest utanför våra väggar som vi inte deltar i, när blev vi uteslutna?”, säger Anna. Även Cecilia och Diana menar att folk kanske inte väljer biblioteket i första hand när de t.ex. ska hyra en videofilm, då är det lättare att gå till videobutiken. De säger att folk kanske inte vet att det finns videofilmer på biblioteket eller så tror de att biblioteket har ett dåligt urval, men så är det inte vid det bibliotek där de arbetar. Många besökare blir förvånade att biblioteket har så mycket annat än böcker när de kommer dit och det tycker Cecilia och Diana är positivt.

Bea tycker att biblioteket måste ha lite av varje, både populärlitteratur som folk känner igen och vill låna och lite smalare litteratur. Diana anser också att det ska finnas lite av varje på biblioteket, men skulle de bara köpa in det folk vill ha så skulle biblioteket bara ha deckare och lättsamma romaner, det är inte meningen att det ska vara på det sättet. Diana säger att hon tycker att bibliotekets folkbildande roll har tonats ned nu jämfört med tidigare, den finns kvar men är inte lika påtaglig som förr. Fanny tycker också att det var mer folkbildande och myndighetstänkande på biblioteken förr, det sades då att biblioteken skulle stå för riktigt god kvalitet. ”Idag accepterar vi på biblioteken en lägre eller enklare kvalitet på böcker, det ska finnas både de böcker som barnen kanske inte hittar någon annanstans, t.ex. klassiker, och även populärlitteratur”. Fanny fortsätter med att säga: ”idag ska vi inte fostra folk på samma sätt som förr, vi ska istället erbjuda bra alternativ, det är en slags nyansskillnad där emellan”. Hon tror att det har med samhällsklimatet att göra, att det går åt ett mer individualiserat synsätt och att den enskilde vet vad som är bäst för honom/henne.

Några av informanterna tar upp tv-spel som något nytt på biblioteken, de har hört att det finns någonstans i Sverige redan, men de säger att det känns inte aktuellt för dem. Det känns lite främmande för biblioteket, men framför allt dyrt.

Sammanfattningsvis kan jag säga att samtliga informanter i stort sett tycker relativt lika om vad som ska finnas på biblioteket idag, trots att de uttrycker det på olika sätt. Det ska finnas lite av varje och något för alla och det som biblioteket tillhandahåller ska vara av god kvalitet.

6.2.5 MANGANS PLACERING OCH EXPONERING I LOKALEN

Under rubrik 6.1 finns mangans placering och exponering i lokalen på de olika biblioteken beskriven, jag gör en kort sammanfattning här. De fem biblioteken har olika mycket manga i sina bestånd och mangaböckerna står alltid placerade intill tecknade serier för barn. Några av biblioteken har placerat alla tecknade serier för barn, ungdomar och vuxna tillsammans, andra bibliotek har inte gjort det. Ett av biblioteken har nog märkt ut var mangan ska stå placerad, det är de som har det största beståndet av manga, medan de övriga biblioteken inte gjort det. Informanterna menar att det inte behövs, barnen hittar till mangan i alla fall. Något som är gemensamt för samtliga bibliotek är att det är tomt på mangahyllorna vid mitt besök, så är det oftast enligt informanterna, mangaböckerna är utlånade hela tiden.

7 ANALYS OCH DISKUSSION

I detta kapitel analyserar och diskuterar jag intervjusvaren. Under rubrik 7.1 använder jag den teori jag tidigare redogjort för och under rubrik 7.2 görs jämförelser med den litteratur och tidigare forskning som tagits upp i kapitel tre. Jag avser inte att dra några generella slutsatser utifrån mina sju informanternas svar, utan jag vill enbart se om det finns några likheter mellan de intervjusvar jag fått och det jag tagit upp i kapitel tre. Sist i kapitlet under rubrik 7.3 finns en sammanfattning av analys och diskussion.

7.1 INFORMANTERNAS SVAR OCH HERBERT J. GANS TEORI

Jag avser att använda Gans teori om de olika smakkulturerna som finns i samhället som han tar upp i boken *Popular culture and high culture: An analysis and evaluation of taste* (1999) och jag vill försöka att se om denna teori kan ge något svar på eller förklaring till hur informanternas attityder till manga som litteratur uppkommit. Varför har informanterna de åsikter de har och går detta att besvara? Jag är medveten om att Gans utgår ifrån det amerikanska samhället när han fastställt teorin, men jag anser ändå att teorin går att applicera på det svenska samhället då det finns likheter mellan det amerikanska och det svenska samhället i bl.a. olika samhällsklassers uppdelningar.

Gans skriver om olika smakkulturer och hur en person kan se på kulturella företeelser utifrån vilken smakkultur den personen själv tillhör och utifrån vilken smakkultur själva kulturföreteelsen tillhör. Smakpubliken är de människor som ingår i smakkulturen. När jag nu ska se på informanterna i denna studie och se vilka attityder och åsikter de har så börjar jag med att se vilken smakkultur de tillhör, det behöver inte vara samma smakkultur för att de alla arbetar inom bibliotekarieyrket. Om jag skulle vilja vara mer exakt vid inplaceringen i smakkulturerna så behövs ytterligare information om informanterna t.ex. varifrån de kommer, deras föräldrars yrken, var de bor, vilka kulturella företeelser de i övrigt ägnar sig åt. Denna information har inte jag eftersom uppsatsens omfång begränsar mig, men hade möjligheten funnits hade jag även tagit med dessa aspekter. Jag utgår istället ifrån den information jag har om informanterna. Därefter ser jag på manga som litteratur och på mangaläsarna och försöker placera in dem i de smakkulturer de tillhör.

De fem smakkulturerna Gans tar upp är (med min översättning) :

- High culture = finkultur
- Upper-middle culture = övre medelklasskultur
- Lower-middle culture = lägre medelklasskultur
- Low culture = arbetarklasskultur
- Quasi-folk low culture = enklare arbetarklasskultur

Enligt Gans kriterier för de olika smakkulturerna (se kapitel 5 Teori) borde informanterna tillhöra finkulturen eller övre medelklasskulturen eftersom de har en högre akademisk utbildning. Inom finkulturen är smakpubliken beroende av kritikernas åsikter eftersom de inte själva kan avgöra om en viss sak eller företeelse når upp till de normer som ställs för att denna ska sägas tillhöra finkulturen, menar Gans. Detta synsätt anser jag kan användas även för mina informanter om än i något förändrad form. De

behöver kritikernas åsikter för att avgöra vilken kvalitet olika mangaböcker har, inte för att avgöra om mangan når upp till finkulturens normer, utan för att avgöra vilken smakkultur mangan tillhör beroende på dess kvalitet. Informanterna är beroende av kritikerna eftersom de själva inte besitter den kunskap som krävs för att kunna avgöra denna kvalitetsbedömning.

För övrigt anser jag att informanterna även kan passa in i lägre medelklasskultur, trots att de har en högre utbildning, då det i denna smakkultur nämns sådant som vardagsrealism och behovet av att känna igen sig i kulturen, kulturen ska spegla deras vardagliga liv. Inplaceringen i denna smakkultur baserar jag på uttalanden som framkommer i intervjuerna när det bl.a. talas om vad ett bibliotek ska tillhandahålla. Bea säger: ”Vi är vanliga människor som jobbar här, vi läser böcker som vanliga människor läser, men en del tror att på biblioteket har man bara poesiaftnar och sådant. Biblioteket måste ha lite populärlitteratur också, sådant som folk vet vad det är och känner igen”. Anna säger att folk ofta tror att bibliotek är liktydigt med finkultur och det vill hon absolut opponera sig emot, hon menar att den kultur som finns på biblioteket ska finnas tillgänglig för alla olika samhällsklasser och hon undrar varför arbetarklassen inte besöker biblioteket. Hon menar att varken biblioteket eller de som arbetar där tillhör finkulturen. Därmed antar jag att hon själv inte skulle placera in sig i smakkulturen finkultur, utan i en annan smakkultur. Flera av informanterna säger att de är vanliga människor, att de privat läser olika sorters litteratur och att deras åsikter privat och i yrkesrollen inte skiljer sig åt. Jag anser med den information jag har om informanterna att de tillhör någon av de tre översta smakkulturerna.

I vilken smakkultur återfinns mangaläsarna? Det är barn och ungdomar som läser manga och enligt vad informanterna berättat om dem skulle de egentligen kunna tillhöra vilken av smakkulturerna som helst, faktum är att jag har för lite information om dem för att avgöra i vilken smakkultur de hör hemma. Barn- och ungdomstiden är en tid då man kanske inte alltid gör det som förväntas av en. När Gans tar upp ungdomskulturens två olika nivåer: att vilja stå utanför det etablerade samhället eller att vara med i samhället i en grupp/subkultur så anser jag att man kan förstå att även om ett barn eller ungdom anses tillhöra en viss smakkultur, eftersom den personen är född in i den, så kan den personen välja något ur en helt annan smakkultur. Detta för att handla tvärtemot rådande regler inom smakkulturen, göra revolt mot föräldrarna eller för att söka sin identitet. Därför, menar jag, kan barn och ungdomar vara svåra att placera in i en viss smakkultur. Gans menar även att ungdomskulturen bör ses som temporär, den existerar under några år för dess smakpublik, därefter placerar smakpubliken in sig i någon av de fem grundläggande smakkulturerna. Informanterna har olika åsikter om vilka mangaläsarna är med avseende på vilken läsvana mangaläsarna har och om de även läser annan litteratur. Skulle jag ha möjlighet att se på mangaläsarnas övriga läs- och kulturvanor skulle det vara lättare att placera in dem i en smakkultur.

De mangaläsare som informanterna talar om är biblioteksbesökare, de är vana vid att gå till biblioteket och därför skulle de kunna tillhöra smakkulturerna från lägre medelklasskultur och uppåt. Jag menar inte att smakpubliken ur arbetarklasskultur och lägre arbetarklasskultur aldrig besöker biblioteket, men det framkommer ur intervjuerna att biblioteksbesök kan vara en klassfråga och att biblioteksbesökarna inte är till största delen från arbetarklassen. Gans skriver att olika smakkulturer har olika kulturella institutioner, dvs. olika kulturella mötesplatser. Detta kan även appliceras på mangaläsarna anser jag, de som redan är vana biblioteksbesökare går till biblioteket och

ser om det finns mangaböcker där, de som inte är vana vid biblioteket köper sina mangaböcker i någon affär. Dessa personer kanske inte tänker på att manga skulle kunna finnas på biblioteket eftersom de vanligtvis inte brukar gå dit. Flera av informanterna säger också att de tror att barn läser manga även om de inte frågar efter manga på biblioteket, de köper istället mangaböcker eller lånar av sina vänner.

Utgår vi istället från manga som litteraturtyp, vilken smakkultur ingår den i? Manga som litteraturtyp anser jag tillhör genren populärlitteratur vilken är kommersiell och ofta riktar sig till barn och ungdomar, manga hamnar då i smakkulturen lägre medelklasskultur. Dock anser Gans att tecknade serier generellt ska hamna i den allra nedersta smakkulturen, lägre arbetarklasskultur. Gans gör ingen skillnad på tecknade serier utan generaliserar, jag menar att tecknade serier är en genre där manga ingår och det finns både högt och lågt inom den genren, detta anser även flera av informanterna. Fortsätter vi med att se på vad Gans anser om smakpubliken i lägre medelklasskultur så menar han att de lyssnar hellre på vad vänner anser om exempelvis böcker än vad recensenter/kritiker skriver och informationen går från mun-till-mun. Detta är också en smakpublik som är den huvudsakliga målgruppen för massmedias påverkan enligt Gans. Dessa två aspekter stämmer in på mangaläsarna enligt informanterna i min studie.

Inom genren manga finns olika typer av berättelser, allt från fantasyliknande äventyr, science-fiction och action till mer vardagsrealistiska historier, berättelser i skolmiljö och romantik. Gans menar att smakpubliken inom lägre medelklasskultur vill känna igen sig och läsa om realistiska händelser, medan smakpubliken inom arbetarklasskultur mer vill ha actionfyllda berättelser med hjältar och kampen mellan det goda och det onda. Kvinnorna inom arbetarklasskulturen vill ha romantik och melodramatiska historier. Med dessa utgångspunkter kan vi anta att det beror på vilken typ av manga det rör sig om som bestämmer i vilken smakkultur den mangan ska hamna. Gans skriver också att det finns en uppdelning mellan könen inom arbetarklasskulturen, vissa böcker eller filmer är skapade enbart för kvinnor och andra enbart för män. Detta anser jag också till stor del kan appliceras på manga, vissa mangaböcker är direkt gjorda med tanke på flickor och andra för pojkar. Om läsarna verkligen följer dessa koncept är svårt att veta, men informanterna i min studie säger att det är både flickor och pojkar som läser manga, hur uppdelningen är mellan olika typer av manga framgår inte av informanternas utsagor eftersom det är något de inte känner till.

Jag sammanfattar detta resonemang med att säga att informanterna tillhör någon av de tre översta smakkulturerna, medan manga som litteraturtyp skulle kunna hamna i någon eller flera av de tre nedre smakkulturerna. Mangaläsarna är svårare att placera, men troligt är att de hamnar i mitten där populärkulturen återfinns till stor del samt att dessa mangaläsare är vana biblioteksbesökare.

Svaret på frågan hur informanterna ser på manga som litteratur på folkbiblioteket, som det framgår ur intervjuerna, är att de känner själva att de har en okunskap om manga. De känner visserligen till en del om manga, men känner sig osäkra på mangaböckernas innehåll och vilken kvalitet de har. Informanterna är varken negativa eller positiva till manga, de anser att det kan vara berättigat att ha manga på folkbiblioteket eftersom det är populärt och efterfrågas, men de vill känna sig säkra på att det de köper in är av god kvalitet. Vad beror informanternas attityder på enligt Gans teori? Det jag får fram genom att använda denna teori är att informanterna troligen tillhör en annan smakkultur än den som manga som litteraturtyp tillhör. Informanterna tillhör någon av de tre övre

smakkulturerna medan manga som litteraturtyp tillhör någon av de tre nedre. Det är enbart i den mellersta, lägre medelklasskultur, som båda hamnar inom samma smakkultur. Detta medför att informanterna inte har så stor kunskap om manga eftersom de befinner sig i olika smakkulturer och informanterna känner bäst till det som ingår i den egna smakkulturen eftersom de är vana vid den kulturen. Utan att peka ut någon speciell informant kan jag säga att jag med hjälp av teorin förstår att några av informanterna har kunskap om manga beroende på den smakkultur de tillhör. Kunskap går att tillgodogöra sig oavsett vilken smakkultur man ingår i, men ju närmare sin egen smakkultur det man ska söka kunskap om ligger, desto lättare är det att förstå, tror jag.

Jag tror också att man påverkas av omgivningen, umgås man i kretsar inom en viss smakkultur påverkas man av den och man lär sig om olika kulturella företeelser mer indirekt vilket medför att de inte känns lika främmande som företeelser från helt andra smakkulturer. Det Gans tar upp att det finns en motsättning mellan finkultur och populärkultur och att finkulturens smakpublik skulle se ned på populärkulturens smakpublik kan jag inte hitta belägg för i denna studie. Nu är det inte så att informanterna kan sägas tillhöra finkulturen, så detta antagande följer inte exakt det Gans skriver, men jag tar med det eftersom informanterna många gånger tillhör smakkulturer som står över mangaläsarnas smakkultur. Informanterna är inte helt igenom positiva till manga, men för den skull så ser de inte ned på manga som kulturföreteelse, inte heller ser de ned på mangaläsarna. Dock påpekar flera av informanterna att lärare ser ned på tecknade serier som litteraturform.

7.2 ÖVRIG ANALYS OCH DISKUSSION

Under denna rubrik följer en analys och diskussion av intervjuvaren uppdelat efter intervjumallens fyra teman som rubriker: manga, tecknade serier, inköp, vad passar på ett folkbibliotek? samt rubriken mangans placering och exponering i lokalen.

7.2.1 MANGA

Den syn informanterna har på manga beror till stor del på vilken kunskap de har i ämnet. Det är också något som de själva tar upp som första punkt under intervjuerna, flera av informanterna säger direkt att de kan väldigt lite eller ingenting alls om manga. Jag kan dock märka under intervjuernas gång att de kan mer än de själva tror. Att kunskap är viktigt påpekar de själva, informanterna säger sig veta var information om manga finns, men de anser sig inte ha tid eller intresse att söka och tillgodogöra sig informationen. Åsikter om manga att det är något nytt, främmande, svårt eller annorlunda framkommer under intervjuerna. Alla informanter delar inte dessa uppfattningar, men övervägande delen av dem gör det. Informanternas åsikter om manga kan varken sägas vara av mycket positiv eller mycket negativ art, åsikterna hamnar istället någonstans mittemellan och de känns mer neutrala, vaga eller något osäkra. Denna osäkerhet kommer av att djupare kunskap om manga saknas hos de flesta informanterna. De som är mest positiva till manga är Anna och Bea, de är också bland de informanter som har mest kunskap om manga och deras arbetsplats har det största beståndet av mangaböcker. De som är minst positiva till manga är Erika och Cecilia, de har inte så stor kunskap om manga och de bibliotek där de arbetar har väldigt få mangaböcker. Jag vill inte påstå att de sistnämnda informanterna är negativt inställda

till manga eftersom de inte är det. Inte någon av informanterna har en uttalad negativ syn på manga utan de är mer eller mindre positiva. Jag tycker mig se tendenser till att det finns ett samband mellan kunskap, positiva åsikter om manga och hur mycket manga biblioteket har köpt in. Jag menar att ju mer informanten känner till om manga, desto mer positiv och öppen blir synen på denna litteraturtyp och kunskapen medför att informanten vågar köpa in mer manga till biblioteket. Manga känns då inte längre som något främmande och svårt, utan blir ytterligare en litteraturgenre som har sin plats på biblioteket.

Flertalet av informanterna liknar manga vid tecknade serier och ofta när de pratar om manga så pratar de även om tecknade serier i allmänhet på biblioteket.

De resultat jag fått fram genom mina intervjuer stämmer till stora delar mycket bra överens med det jag tagit upp i kapitel 3 Tidigare forskning och litteraturoversikt, speciellt det som skrivs om tecknade serier och attityden till dessa på biblioteket. I böckerna *Seriebiblioteket* (Strömberg 2005b) och *100 outhärliga seriealbum* (Strömberg 1999) skriver Stenflo, Kolehmainen, Nordström och Strömberg varsin essä om tecknade serier på folkbiblioteket. Det gemensamma och återkommande draget i dessa essäer är att kunskap är viktigt och när det handlar om tecknade serier på biblioteket saknar bibliotekarierna ofta den kunskapen. Nordström (Strömberg 2005b) menar att det fortfarande finns ett motstånd på biblioteken till tecknade serier och Kolehmainen (Strömberg 2005b) skriver att det är djupt rotat hos många bibliotekarier att tecknade serier inte hör hemma på biblioteken. Synen på tecknade serier att det inte är riktigt litteratur och att det är något man läser för att gå vidare till andra böcker tar Strömberg (2005b) upp. Alla dessa ståndpunkter kommer av att bibliotekarierna saknar kunskap om tecknade serier och hur man läser sådana, menar skribenterna. Detta stämmer till stor del på flera av mina informanter, men inte på alla. Åsikter om att det är svårt och kräver en viss teknik att läsa tecknade serier, speciellt manga, uttrycker informanterna och detta tas även upp i essäerna. Att det behövs ett intresse och engagemang att tillgodogöra sig information om manga och tecknade serier talar informanterna om samt att ha tid att göra det. Detta framgår också i essäerna där flera av skribenterna påtalar vikten av att engagera sig och förkovra sig i de tecknade seriernas världar och framför allt våga köpa in sådant till biblioteken, även om det känns främmande och nytt. Intresse och kunskap kan sägas gå hand i hand, finns intresset så tar man lättare till sig kunskap.

I doktorsavhandlingen av Ujije (2005) tas skräplitteratur upp och med det begreppet avser Ujije tecknade serier, manga, långserieböcker och populärlitteratur. Hon slår hål på flera myter som finns när det gäller denna typ av litteratur och några av dessa myter kommer även fram under mina intervjuer, exempelvis att man läser serier för att det är lättare att läsa än vanliga böcker. Men det framkommer även utav mina intervjuer sådant som Ujije kommit fram till i sin avhandling, och som även tas upp i de tidigare nämnda essäerna, att det är en konst att läsa tecknade serier, att det kräver en viss teknik och att det inte är helt enkelt att läsa tecknade serier. Detta uttrycker även mina informanter, de anser att de själva inte behärskar den tekniken när det gäller mangaläsning. Ujije anser att läsning av tecknade serier är förknippat med läsglädje och det tar även en av informanterna upp, Erika, som menar att läsglädje är viktigt och dödar man läsglädjen genom att bestämma för mycket över vad barnet får läsa eller inte så är det förödande för barnets läsintresse och en följd av det blir att barnet inte blir benägen att besöka biblioteket. Ujije skriver att många studier visar att genom att läsa

tecknade serier kan barnet upptäcka läsningen och böckernas värld, dvs. all slags läsning som innefattar både vanliga böcker och tecknade serier. Det behöver inte betyda att barnet först börjar med tecknade serier för att sedan gå vidare till vanliga böcker, en del barn gör det medan andra fortsätter att läsa allt mer avancerade tecknade serier, menar Ujije. Detta framkommer också enligt informanterna, barn är olika och läser manga på olika sätt. En del barn är riktiga fantaster, berättar Bea, de läser bara manga och lånar animefilmer, medan andra barn även lånar andra typer av böcker. Flera av informanterna säger om de barn som lånar manga att de även lånar annat när de är på biblioteket.

Stenflo (Strömberg 1999) tar upp läsning av tecknade serier som en generationsfråga och hon menar att det är mest yngre personer som läser tecknade serier. Detta nämner även några av informanterna, Bea, Gun, Fanny och Diana, men om jag tittar på vad de berättar om sin egen läsning av tecknade serier så kan jag inte hålla med om att det är en generationsfråga när det gäller dessa informanter. De av informanterna som läser tecknade serier är i olika åldrar, inte enbart yngre. Att manga är något som känns nytt för vuxna, men som är mer en naturlig del i barns och ungdomars vardagsliv tar bl.a. Gun upp. Detta nämner även Koljonen (2005) som menar att barn idag upplevt den japanska kulturen som blivit populär hos oss i västvärlden under hela sin barndom och uppväxt. Detta mycket beroende på att den japanska populärkulturen marknadsförts genom medier som riktar sig främst mot barn och ungdomar såsom tv-program, tv-spel, dataspel, filmer, serietidningar och böcker. För barnen har denna kultur blivit en naturlig del av populärkulturutbudet tillsammans med den amerikanska populärkulturen.

Bouissou (2000) tar även han upp synen på den japanska populärkulturen, men som den amerikanska populärkulturens motsats. I Europa ser vi den japanska populärkulturen mer som en motpol till den amerikanska populärkulturen som härskat hos oss under många år, menar Bouissou. Detta tar en av informanterna upp, Diana, och hon jämför japansk manga med amerikanska Disneys' produktioner och menar att manga inte är lika välgjord. Detta kan diskuteras gentemot vad vi sätter som norm, eftersom den amerikanska kulturen funnits hos oss en längre tid än den japanska så härskar den amerikanska normen. Manga ser ut på ett annat sätt och ställs emot den rådande normen, antingen vill man ha det som är välkänt eller så längtar man efter något nytt. Bouissou menar att i Frankrike fanns en längtan efter något nytt när det gällde tecknade serier, något annat än de amerikanska serierna, och därför tog fransmännen till sig manga snabbt. Denna längtan tillsammans med att de har en tradition att läsa tecknade serier i Frankrike bidrog till mangans popularitet där.

Är det samma sak i det svenska samhället? Barn och ungdomar har blivit den målgrupp som manga riktar sig till, kanske beroende på att de är vana vid tecknade serier, vana vid en japansk populärkultur genom andra medier än mangaserieböcker och de är snabba att ta till sig nya populärkulturella företeelser. Kan det vara därför som mangaböckerna i Sverige riktar sig till barnen först och främst? I Japan är det vanligt även bland vuxna att läsa manga och kanske blir det så även här när de vuxna vant sig vid manga som litteratur genom att de ser vad barn och ungdomar läser. I framtiden har dessa mangaläsande barn och ungdomar blivit vuxna och kanske tar de med sig sitt läsintresse till vuxen ålder men kräver då annan typ av manga. Samtliga informanter tror inte att manga är en övergående trend, de tror att manga har kommit för att stanna och vara ännu en genre inom tecknade serier. Dock anser flera av informanterna att mangan kommer kanske att förändras enligt västerländska normer eller blandas med

andra litteraturgenrer för att vinna ökad spridning här hos oss i västvärlden. Några informanter talar om den japanska mangan som då kommer att anses som traditionell och ursprunglig och den kommer att anses hålla en högre kvalitet. Strömberg (2003) skriver om mangans intåg i Sverige och han menar att det här är bara början, det kommer att ges ut många fler mangaserieböcker än *Dragon Ball* och med tanke på att hans artikel skrevs 2003 så kan vi se att han haft rätt. Det finns väldigt många mangaserieböcker idag på den svenska marknaden.

Trots att informanterna varken är mycket positiva eller mycket negativa till manga så framkommer både positiva och negativa åsikter ur intervjuerna. Att informanterna uttrycker negativa åsikter om manga betyder inte att de är negativt inställda till manga som litteratur.

En positiv åsikt om manga är att den lockar till läsning. På de besökta folkbiblioteken där de har mangaböcker i ett större antal står mangahyllorna tomma och intresset för manga är stort, allt är utlånat. ”Vill biblioteket höja sin utlåningsstatistik, så köp in manga”, säger tre av informanterna. Erika säger att manga lockar med lite nytt och speciellt att teckna manga har lockat många av hennes låntagare och faktaböckerna om att teckna-manga-själv är mycket populära. Några av informanterna menar att mangaböcker är något som läses istället för ingenting alls, medan andra anser att mangaläsare är vana bokläsare och de läser annat också. Fanny säger att det nog är lätt att fastna i mangaläsning, det är lockande med långa bokserier och hon säger att hon ser på låntagarna att de vill läsa mer, antingen alla mangaböckerna i rätt ordning eller så lånar de det som finns inne oavsett nummer i serien. Koljonen (2005) tar också upp detta faktum att manga lockar till fortsatt läsning. Hon menar att det är en viss teknik att läsa manga och kan man det så känner man en samhörighet med andra likasinnade, ”det är något för de invigda”, skriver hon. Denna andemening tycker jag kommer fram under flera av intervjuerna även om informanterna inte tydligt uttrycker det så. De menar att läsa manga är svårt och det är något som inte alla klarar av.

En negativ åsikt om manga som kommer fram ur intervjuerna är angående bilderna, speciellt när det handlar om hur flickorna porträtteras. Några informanter påpekar att dessa bilder framställer flickorna på ett utmanande sätt som inte passar i litteratur för barn och ungdomar. I detta sammanhang nämns bl.a. mangaserien *Dragon Ball* och informanternas åsikter grundar sig både på att de sett bilderna själva och att recensenter skrivit om detta i BTJ:s sambindningskatalog. Både Strömberg (2003) och Laitala (2004) skriver om *Dragon Ball* och de bilder som i början ansågs vara vågade och Strömberg kallar det för ”gubbsnusk”. Laitala tar upp moralpaniken i Finland som denna bokserie skapade och även om det inte varit någon direkt moralpanik att tala om i Sverige så var dessa bilder tillräckligt vågade för att biblioteken där några av mina informanter arbetar inte skulle köpa in böckerna. Någon moralpanik i Sverige när det gäller manga, vare sig det handlar om manga på biblioteken eller ute i samhället, har informanterna inte upplevt.

Jag kan inte heller hitta några moralpaniktendenser i Sverige rörande manga i mitt sökande efter material och detta kan jag tycka känns något förvånande. Ofta när något nytt som tillhör populärkulturen dyker upp i samhället, speciellt när det vänder sig till barn- och ungdomar, brukar någon typ av moralpanik utbryta. Detta har förekommit bl.a. när videofilmer, tecknade serier, långserieböcker, Internet och dataspel introducerats på biblioteket eller i samhället. Jag frågar mig har mangans intåg på

folkbiblioteket gått spårlost förbi? Är detta ingenting att uppröras över eller har vi idag blivit så pass vana vid populärkulturens olika uttrycksformer att vi har höjt vår toleransnivå? Informanterna berättar om att det pågår ibland diskussioner på deras bokmöten om manga, olika bibliotekarier har skilda åsikter och alla tycker inte att manga ska finnas på biblioteken. Dock kan jag säga att mina informanter anser att manga ska få finnas på biblioteken, men att det som ska få finnas ska vara av hög kvalitet. Kvalitetsbegreppet återkommer hos alla informanterna och det ställer till problem för dem då de inte har den kunskapen själva som krävs att kunna bedöma kvaliteten hos mangaböckerna. Här återkommer vi återigen till att kunskap är viktigt och behövs.

Moralpanik skriver både Drotner (1999) och Springhall (1998) om. Båda menar att moralpanik kan uppkomma när något nytt fenomen dyker upp på marknaden, speciellt när det riktar sig till barn och ungdomar. Drotner kallar barn och ungdomar för ”populärkulturens seismografer” eftersom de brukar vara snabba att anamma det nya som kommer ut på marknaden. Moralpanik uppstår eftersom de vuxna inte längre har kontroll över det nya, de känner inte till vad det är och de behärskar inte det som barnen och ungdomarna klarar av. Drotner kallar det för en kamp mellan generationer. Sett ur en kulturell synvinkel är det en kulturkamp enligt Drotner, en kamp mellan den goda och den onda kulturen. Springhall menar att moralpanik ofta bygger på rädsla och säger oss mer om de vuxnas rädsla än om ungdomars dåliga leverne, rädsla som t.ex. rädsla för framtiden, rädsla för tekniska förändringar och det moraliska förfallet. Dessa resonemang kan jag tycka att mina informanter ger uttryck för då de berättar om sina bokmöten och de frågor som kommer upp där när det gäller manga. Även om det inte är någon moralpanik att tala om så väcker manga som ny typ av litteratur många frågor och det finns åsikter om att manga är skräplitteratur och något konstigt. Det verkar dock på informanterna att de som uttrycker sådana åsikter inte har någon direkt kunskap om vad manga är. Detta framkommer även när informanterna pratar om lärare och lärarnas syn på tecknade serier som litteratur. Lärarna anser att tecknade serier inte är riktig litteratur och sådant ska inte barnen låna vid sina besök på biblioteket genom skolan. Det som informanterna berättar om lärarnas attityder kan sägas stämma väl överens med det som Drotner och Springhall tar upp i sina böcker, det skulle i sådana fall betyda att lärarna är negativt inställda till tecknade serier beroende på att de är rädda för denna typ av litteratur eftersom den är främmande för dem och det är en litteraturgenre som barnen behärskar men inte de själva, dvs. de vuxna. Jag påstår inte att det är på detta vis för just de lärare informanterna talar om, men jag menar med detta resonemang att det skulle kunna vara så.

Drotner skriver att speciellt lärare och bibliotekarier är alltid bland de mest aktiva inom mediepanikerna, kanske ligger det något i det? Mina informanter tillhör dock inte denna kategori av bibliotekarier (sådana som sprider moralpanik) vad jag kan förstå av intervjuerna, men att informanterna anser att många lärare gör det framgår klart. Strömberg (2005b) menar i sin essä att om pedagoger kände till mer om tecknade serier skulle de kunna använda dem i undervisningen. Serier kan mycket väl användas som komplement till den ordinarie undervisningen eller i skapande verksamhet för att låta eleverna själva rita serier, anser Strömberg.

Anna säger att hon först tyckte manga bara var skräp och detta berodde på att hon inte riktigt visste vad det var, därför köpte hon inte heller in manga till det bibliotek där hon arbetade. När hon sedan bytte arbetsplats och kom i kontakt med manga och lärde sig

mer om det så har hennes attityd till manga förändrats till att bli mer positiv. Detta resonemang kan även det härledas till det som Drotner och Springhall för fram i sina böcker, att det okända skrämmer och att man som vuxen känner att man inte har kontroll. Fanny tar upp detta med att ha kontroll över vad biblioteket tillhandahåller, hon säger att: ”när man arbetat som bibliotekarie länge har man kontroll över olika litteraturgenrer och vet vad man kan förvänta sig av de olika genrerna. När det gäller manga vet jag inte det, det känns oklart”. Fanny uttrycker inte en rädsla för manga eller annat som är nytt, utan hon menar att hon inte har kunskapen och känner kanske en liten oro. Hon är den enda av informanterna som tar upp den nya tekniken och framtiden när det gäller inköp av nya medier till biblioteket. Hon oroar sig över att när man inte vet vad som kommer närmast så blir inköpen svårare då det kan bli kostsamt med nästa medie som biblioteket ”måste ha”.

Knutsson (1995) och Laitala (2004) skriver om moralpanik och det som artiklarna tar upp känns även aktuellt för min studie. Laitala skriver om den moralpanik mangaserien *Dragon Ball* skapade i Finland och även om *Dragon Ball* inte skapat någon moralpanik i Sverige så har serien väckt debatt, detta enligt Strömberg i en artikel i *Bild & Bubbla* (2003:2) och enligt mina informanter. Laitala menar att de som mest ansåg att *Dragon Ball* var skadligt och farligt visste minst vad mangaserien egentligen handlade om, det är lätt att tro saker när man inte har kunskapen. Knutsson skriver om tecknade serier historiskt och något av det han tar upp som var kritik mot tecknade serier på 1950-talet kan sägas gälla även idag. Några av punkterna som Knutsson har i sin lista tar mina informanter upp som egna åsikter eller som åsikter som lärare har angående läsning av tecknade serier. Det är åsikter om att barn läser bara tecknade serier och inte andra böcker och att barn ser mer på bilderna än läser texten. Resonemang kring dessa åsikter tar även Ujje (2005) upp i sin doktorsavhandling och hon menar att sådana påståenden är felaktiga, ingen forskning har visat att det skulle vara på det viset.

De två webbsidor på Internet jag tog upp under rubrik 3.1 Manga tog jag med för att jag anser att de är bra initiativ för att öka kunskapen om manga. Dessa webbsidor heter *The librarians guide to animé and manga* och *Comic books for young adults* och är amerikanska, något motsvarande finns inte på svenska. Informanterna påtalar vikten av kunskap och flera av dem medger att de inte har den kunskapen när det gäller manga. De säger att de vet var de kan hitta information och recensioner om manga, men samtidigt anser de sig inte ha tid till att söka och tillgodogöra sig den informationen. Efter att ha genomfört intervjuerna känner jag att det finns ett stort behov av liknande webbsidor på svenska som dessa två amerikanska, dock har inte någon av informanterna direkt uttryckt någon önskan om det, men de har kanske inte tänkt på den möjligheten? De flesta informanterna säger att de har för liten kunskap om manga, de vill lära sig mer men att det finns hinder som exempelvis tidsbrist, intresse och att de tycker att det är svårt att läsa manga. Jag anser att det borde underlätta för dem om det skulle finnas en informationssida på Internet där information om manga sammanfattades på ett lättfattligt sätt och där all information var samlad på ett och samma ställe. Det borde även spara tid för dem med en sådan informationssida.

7.2.2 TECKNADE SERIER

Anledningen till att jag har valt att ha med tecknade serier i denna uppsats är att jag anser att manga påminner om denna litteraturtyp, manga är också tecknade serier. Mycket av det som kommit fram om tecknade serier under intervjuerna har jag redan tagit upp och diskuterat under föregående rubrik 7.2.1 Manga.

Idag ska tecknade serier få finnas på biblioteket anser informanterna, men de är alla medvetna om den kritik som funnits angående denna litteraturtyp förr. Det är skillnad på förr och nu, menar informanterna, skillnad på både de tecknade serierna och på synen på dem. Både samhället och människorna har förändrats och de tecknade serierna har utvecklats. Idag accepteras även fler olika medier på biblioteket än förr, menar informanterna.

7.2.3 INKÖP

Vilka resonemang förs på folkbiblioteket när det gäller inköp? Informanterna berättar om hur de resonerar när de ska köpa in barn- och ungdomsböcker till biblioteket, vad de tar hänsyn till och vad som påverkar dem vid inköpen. Samtliga informanter tar upp sex olika faktorer som alla påverkar inköpen, men i olika hög grad enligt olika informanter. Exempelvis anser någon informant att ekonomin påverkar mest, medan någon annan informant anser att böckernas innehåll är det som ska tas mest hänsyn till. Faktorena kan både sägas samverka med varandra, påverka varandra eller ställas emot varandra. Det är olika för olika bibliotek, om det vid ett bibliotek ska tas hänsyn till ekonomin i första hand så påverkar det t.ex. inköpen av en bokserie i många delar. Om det vid biblioteket ska tas hänsyn till böckernas kvalitet så spelar recensionerna en stor roll samt bibliotekariernas kunskap. Om bibliotekarien har ett stort intresse inom något specifikt område påverkas inköpen av böcker inom detta område eftersom bibliotekarien då har stor kunskap därom samt tar hänsyn till det vid inköpen. Detta var bara några exempel på hur dessa faktorer kan påverka varandra. Vid bokinköp tar bibliotekarierna hänsyn till mer än en faktor.

Faktorena är (utan inbördes rangordning):

- Ekonomin
- Recensioner (i huvudsak från BTJ)
- Antal delar
- Böckernas innehåll
- Efterfrågan
- Bibliotekariernas kunskap och intresse

Alla informanter nämner alla faktorer och vad som är viktigast varierar. Att ekonomin är viktig framgår tydligt hos de flesta informanterna, endast en informant anser att det inte spelar någon roll med tanke på ekonomin hur många delar en mangaserie har, huvudsaken är att det är god kvalitet. Det biblioteket kan sägas ha god ekonomi just nu, enligt informanten, och då påverkas inköpen på det sättet att man kan köpa in det man vill oavsett antal delar. Två av informanterna, Diana och Cecilia, säger att de vill köpa in mangaserier, men att de inte gjort det eftersom de inte hittat någon serie som både fått bra recensioner och inte varit i alltför många delar. De har dessutom inte haft någon

direkt efterfrågan på mangaböcker och detta har medfört att annat känts viktigare att köpa in till biblioteket. Erika menar att när ekonomin är ansträngd så finns det vissa saker som biblioteket måste köpa in och då går det före inköp av manga. Flera av informanterna berättar om att vid inköp ställs olika typer av böcker mot varandra, ska biblioteket köpa in mangaböcker eller kapitelböcker? I de flesta fall vinner kapitelboken, menar de, eftersom den känns mer bekant eller angelägen. Informanterna vill ha kvalitet på det som biblioteket ska tillhandahålla och de menar att det är svårt att veta vad som är bra kvalitet när det gäller manga. Cecilia anser att det är enklare med vanliga böcker och inköpen av dessa sköter sig nästan självt medan inköp av mangaböcker skulle kräva mycket mer av henne som bibliotekarie, följden blir då att sådana inköp uteblir. Fanny uttrycker en önskan om att hon skulle ha så pass mycket kunskap om manga att hon själv skulle kunna kvalitetsbedöma dessa böcker. Det skulle underlätta mycket vid inköp, anser hon.

Något jag kan se vid mina besök på biblioteken är hur olika stora bibliotekens bestånd av manga är och detta beror naturligtvis på vad som köpts in. När informanterna pratar om manga så nämner de ofta sin brist på kunskap i ämnet, men när det kommer till frågor om inköp så nämner de andra faktorer före kunskap. Det verkar som om informanterna anser att i en inköpsdiskussion så bör de ta hänsyn till andra faktorer före kunskap, kanske görs detta omedvetet. Jag anser att kunskap om litteratur är något som bör beaktas i varje led i arbetet på biblioteket och jag anser att denna faktor är den mest betydelsefulla för inköpsarbetet. Även om en informant nämner att hon anser att ekonomin har störst betydelse för bokinköpen så måste hon ändå veta vad hon ska köpa in, dvs. kunskap spelar en stor roll.

Att BTJ: s recensioner styr mycket förstår jag efter intervjuerna. Det som tas upp och recenseras i BTJ: s sambindningskatalog är sådant informanterna väljer ifrån och eftersom manga endast finns med som en väldigt liten del i detta utbud så har informanterna inte så mycket att välja på inom det området. Nordström (Strömberg 2005b) och Kolehmainen (Strömberg 2005b) skriver båda två om hur viktigt det är att se till olika kunskapskällor och inköpsställen när det gäller inköp av tecknade serier till biblioteket. Kolehmainen (2003) menar att BTJ inte har allt, utan det finns så mycket mer om man ser sig omkring i samhället. Även Gerd Eriksson skriver i sin magisteruppsats *Att välja och att välja bort: En kvalitativ studie av hur barnbibliotekarier motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur* (2005) om BTJ och hon har kommit fram till både positiva och negativa åsikter om BTJ. Det positiva är att BTJ känns tryggt och böckerna recenseras av flera lektörer och det känns säkert. Det negativa är att BTJ styr för mycket, de har få barnboksrecensioner och dessa kommer ofta sent. Dessa åsikter om BTJ delar även mina informanter delvis. De anser att BTJ är bra och lektörerna är duktiga och pålitliga, ofta behövs ingen mer informationskälla än BTJ: s sambindningskatalog. Inte någon av mina informanter anser dock att BTJ styr för mycket, utan de är nöjda med det utbud och den service BTJ har. Några av informanterna säger att manga finns med i BTJ: s utbud i tillräckligt hög grad, medan andra påpekar att det är i minsta laget med en eller ett par recensioner i varje sambindningskatalog.

7.2.4 VAD PASSAR PÅ ETT FOLKBIBLIOTEK?

Informanterna anser att detta är en mycket berättigad fråga och det märks att det är något som de funderat över. Det finns ett stort utbud av olika medier i samhället idag och det är kanske inte helt självklart vad av allt detta som bör finnas på folkbiblioteket. På de bibliotek där informanterna arbetar är utbudet olika, två av biblioteken (huvudbiblioteken) har även videofilmer och cd-skivor till utlåning förutom böcker, cd-böcker och tidskrifter. Anledningen till att tre av biblioteken (filialer) inte tillhandahåller videofilmer och cd-skivor är ekonomin, det är dyrt att köpa in dessa medier för filialerna. Samtliga informanter kan sägas vara av samma åsikt när det gäller vad som passar på ett folkbibliotek: det ska finnas lite av varje, något för alla och det som finns ska hålla hög kvalitet. Informanterna uttrycker sig olika i denna fråga, men i slutändan kommer de fram till samma sak.

Biblioteket ska inte vara någon institution för finkulturen utan vända sig till vanliga människor, menar Anna. Biblioteket måste erbjuda sådant som många vill ha, men kommer inte människorna till biblioteket så får de inte veta vad som finns där. Diana menar att biblioteket ska ha sådant som folk vill ha, men det får inte heller bli en plats för enbart populärkultur, utan det ska erbjudas både populärkultur och ett smalare alternativ. Inte någon av informanterna är emot nya medier på biblioteket, men de nämner att det ofta är en kostnadsfråga. Maria Björklund och Lisa Roos (2004) tar i sin magisteruppsats upp folkbibliotekariers inställning till nya medier och de kommer fram till att bibliotekarierna talar om nya medier på ett annat sätt nu än förr. Kvalitetsbegreppet diskuteras även när det gäller andra medier än böcker. Detta tar även Fanny upp, hon anser att andra medier än böcker ska få finnas på biblioteket men att det ska föras en diskussion om kvaliteten, att det som finns på biblioteken ska genomgående hålla en hög kvalitet. Detta säger även Cecilia och Diana när de talar om manga, manga kan få finnas på biblioteket men den ska vara av hög kvalitet. Björklund & Roos (2004) tar också upp folkbildningstanken och skriver att den finns kvar som en underliggande ideologi, även om den gamla folkbildningstanken ibland krockar med samhällets utveckling. Flera av mina informanter nämner att folkbildningstanken finns kvar idag, men på ett annat sätt än förr och mer underordnat, inte så uttalat. Det är mer fritt idag, även om de gamla normerna ändå finns kvar i bakgrunden.

Informanterna pratar om finkultur och populärkultur som två olika kulturella genrer som ska samsas på folkbiblioteket, inte konkurrera med varandra. Informanternas definition av populärkultur begreppet stämmer överens med de definitioner som både Lindgren (2005) och Storey (2001) tar upp. Informanterna anser att populärkultur är en annan kultur än finkultur, för den skull anser de inte att populärkulturen skulle vara sämre. Att populärkultur är lättillgänglig tar Lindgren upp som en av sina avslutande punkter, detta är något som några av informanterna nämner angående manga. Erika säger att hon tror att barn läser manga även om de inte efterfrågar det på biblioteket där hon arbetar, barnen får tag på mangaböckerna på andra ställen än på biblioteket, det är lättillgänglig litteratur. Fanny menar också att idag finns många ställen att få tag på böcker på än på biblioteket, hon nämner t.ex. livsmedelsaffärer och leksaksaffärer, men hon menar samtidigt att kvaliteten och variationen på dessa böcker kanske inte är så stor, då behövs ett alternativ på biblioteken med exempelvis klassiker eller böcker som inte tillhör populärlitteraturen. Skulle inte dessa böcker finnas på biblioteken är risken stor att barnen inte får tag på dem alls.

Några av informanterna känner till att det finns bibliotek i Sverige som startat med utlån av tv-spel på biblioteken och de ställer sig frågande till detta. Fanny frågar sig om tv-spel verkligen är något som biblioteket ska tillhandahålla? Hon menar att tanken med biblioteken är att erbjuda sådant som kan anses vara en rättighet för människor att ta del av, men tv-spel kan knappast tillhöra dessa medier anser hon. Kanske är det så att det känns ovant för att det är ingenting man i första hand tänker på när man tänker på biblioteket, samma sak var det tidigare med videofilmer och cd-skivor. Fanny tillägger att kanske är tv-spel nästa form av media som behöver kvalitetsbedömas, ska biblioteket tillhandahålla tv-spel till utlåning ska det vara tv-spel av bra kvalitet.

Maria Gezelius och Anna Griph (2006) har i sin magisteruppsats undersökt bibliotekariers attityder till tv-spel på folkbiblioteket. Det de kommer fram till stämmer väl överens med vad jag fått fram genom mina intervjuer, trots att de undersöker attityder till tv-spel och jag undersöker attityder till manga. Den gemensamma nämnaren är att vi undersöker något som är nytt för folkbiblioteken. Deras resultat visar att de intervjuade bibliotekarierna inte visar något direkt negativt förhållningssätt gentemot tv-spel på folkbiblioteket, de känner att de har för liten kunskap i ämnet och de spelar inte tv-spel själva. De anser att det är en generationsfråga och det kommer att bero på bibliotekariernas eget intresse om tv-spel ska köpas in till folkbiblioteket. Deras resultat är lika som det jag kommit fram till i min studie, fast då gällande manga.

7.2.5 MANGANS PLACERING OCH EXPONERING I LOKALEN

De besökta bibliotekens bestånd av manga varierar och så även de sätt mangaböckerna exponeras på. Dessa böcker är på alla biblioteken placerade intill tecknade serier för barn och alla bibliotek utom ett har inte någon skylt som visar att det finns manga. Det bibliotek som har skyltat att det finns manga är det bibliotek som har mest mangaserier och de har noga skyltat med figurer på bokstöd för de olika serierna. Detta tyder på ett större intresse hos bibliotekarierna för serieavdelningen och även om de flesta mangaböckerna är utlånade en stor del av tiden så kan låntagarna se att här ska det finnas manga. På de bibliotek som inte har någon skylt och där böckerna är utlånade så kan inte låntagarna se om det ska finnas manga där eller inte. På ett annat av biblioteken har de, förutom de vanliga hyllorna, hyllor som exponerar böckerna framifrån och på sådana hyllor har de placerat manga. Dessa hyllor lyfter fram mangaböckerna och de är lätta att hitta. Dessa två exempel på olika sätt att placera böcker i bibliotekslokalen visar att bibliotekariernas eget intresse spelar stor roll. Detta är något som även tas upp i magisteruppsatsen av Emma Johansson och Isabelle Wårfors *Tecknade serier i bokhyllan: en studie i hantering och förvaring av tecknade serier på svenska folkbibliotek* (2004). De menar att det finns ett samband mellan bibliotekariers attityder till tecknade serier och till hur de tecknade serierna placeras i bibliotekslokalen. Något som spelar en stor roll är bibliotekariernas intresse och kunnighet i ämnet, detta påverkar även inköp av tecknade serier till biblioteket och de menar att det idag inte är självklart att tecknade serier ska finnas på biblioteket. Jag anser att jag i min studie kan hålla med dem om att det inte är självklart att tecknade serier, i mitt fall även manga, ska finnas på biblioteket. Det är dock vanligare att tecknade serier finns än manga, men några av de bibliotek där mina informanter arbetar har inte heller något stort utbud av tecknade serier, varken för barn eller vuxna.

7.3 SAMMANFATTNING AV ANALYS OCH DISKUSSION

För att kort sammanfatta analys- och diskussionsavsnittet kan jag säga att de intervjuade folkbibliotekarierna har en övervägande positiv syn på manga som litteratur, ingen av dem uttalar sig direkt negativt om manga. Informanternas åsikter går från att vara mindre positivt inställd till att vara mer positivt inställd till manga. Det framkommer både positiva och negativa åsikter om manga ur intervjuerna. Jag får uppfattningen att det inte är helt självklart att manga ska finnas på folkbiblioteket, manga är något som tas upp till diskussion då och då.

En röd tråd i denna magisteruppsats kan sägas vara ordet kunskap. Flera av informanterna anser att de inte har tillräckligt med kunskap om manga och de påtalar hinder som finns för att tillgodogöra sig denna kunskap, det är tidsbrist och bristande intresse. I stora delar av det material som finns med i kapitlet 3 Tidigare forskning och litteraturoversikt påtalar hur viktigt det är med kunskap och på flera ställen går att läsa att speciellt när det gäller tecknade serier och bibliotekarier brukar den kunskapen saknas. Mitt förslag är att det borde finnas något informationsställe, exempelvis på Internet, där mycket information, tips och råd om manga skulle finnas samlat. Detta borde underlätta för bibliotekarier att förkovra sig i ämnet och vara tidsbesparande för dem.

Gans teori om smakkulturer visar hur olika människor väljer sin kultur utifrån den samhällsklass/smakkultur de tillhör och hur denna tillhörighet påverkar deras kunskap om olika kulturföreteelser. Jag anser mig kunna dra vissa slutsatser utav vad mina informanter berättat vid intervjuerna och Gans teori. Slutsatserna är att anledningen till varför informanterna inte känner till så mycket om manga är att de tillhör en annan smakkultur än vad manga gör som kulturföreteelse. Om informanterna tillhör samma smakkultur som mangaläsarna är svårare att säga, men troligt är att deras smakkulturer inte sammanfaller. Informanterna anser att manga kan få finnas på folkbiblioteket, men att den manga som finns där ska hålla en hög kvalitet, detta kvalitetstänkande gäller även för andra medier på folkbiblioteket. Det finns en konkurrenssituation mellan manga och vanliga böcker när inköp till biblioteket ska göras. Ofta är det de vanliga böckerna som vinner och anledningen till det kan vara att bibliotekarierna inte har tillräckligt med kunskap om manga eller att de saknar intresse för manga.

Vad ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla är informanterna överens om, det ska finnas både populärkultur och lite smalare kultur, de ska finnas något för alla och kvalitet är mycket viktigt. Vid inköp av barn- och ungdomsböcker är det många faktorer som det ska tas hänsyn till och informanterna tar upp samma sex faktorer men anser att de är viktiga i olika hög grad. Hur mangan exponeras och placeras i bibliotekslokalen är olika i de besökta folkbiblioteken. Jag anser mig här kunna dra slutsatser att detta beror i hög grad på bibliotekariernas eget intresse och kunskap om manga.

8 SLUTSATSER

I inledningen, under rubrik 1.2.1 Syfte, står det syfte jag har för min magisteruppsats och det är att genom kvalitativa intervjuer ta reda på hur de intervjuade folkbibliotekarierna ser på manga som litteratur och om manga har sin självklara plats på folkbiblioteket enligt folkbibliotekarierna. Vidare vill jag veta vad folkbibliotekarierna anser ska finnas på ett folkbibliotek idag.

För att besvara magisteruppsatsens syfte tar jag hjälp av följande frågeställningar:

- Vilken syn har folkbibliotekarierna på manga?
- Tillhandahåller folkbiblioteket manga? Varför/varför inte?
- Vad anser folkbibliotekarierna att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla?
- Vilka resonemang förs på folkbiblioteket när det gäller inköp av litteratur och nya medier?

Av detta uppsatsarbete drar jag vissa slutsatser och jag använder mig nedan av dessa frågeställningar för att redogöra för mina slutsatser.

Vilken syn har folkbibliotekarierna på manga?

Samtliga intervjuade folkbibliotekarier är positiva till manga som litteratur, inte någon av dem har en direkt negativ syn på manga även om både positiva och negativa åsikter om manga framkommer vid intervjuerna. Attityden till manga kan sägas sträcka sig från att vara mindre positiv till att vara mer positiv. Några av informanterna är något vaga och osäkra i sina uttalanden och det beror till stor del på att de inte har så stor kunskap om manga. Jag tycker mig se ett samband mellan kunskapsnivån och graden av den positiva attityden till manga, ju mer kunskap de har desto mer positiva är de till manga. När informanterna uttalar sig om manga använder de ord som bl.a. att det är nytt, annorlunda, svårt, spännande, lockande, kräver en viss lästeknik och att det är läsning för en yngre generation. Informanterna jämför manga med andra tecknade serier. Manga som litteratur kan passa antingen ovana eller vana läsare enligt informanterna. Vissa informanter menar att manga fyller ungefär samma funktion som andra tecknade serier gör för läsarna, de menar att läsning av detta slag kan leda in till läsning av annan litteratur senare om läsarna är ovana läsare. Åsikten om att läsa manga är bättre än att läsa ingenting alls förekommer också. Andra informanter menar att läsning av manga är svårt och kräver en viss teknik som inte alla klarar av och de anser att mangaläsarna är vana läsare som även läser annan litteratur.

Tillhandahåller folkbiblioteket manga? Varför/varför inte?

De besökta folkbiblioteken tillhandahåller manga i olika stor utsträckning beroende på olika faktorer som exempelvis ekonomin, efterfrågan, kunskap och intresse hos bibliotekarierna. Det finns ofta fler faktorer än en att ta hänsyn till och ingen av dem kan sägas vara viktigare än någon annan. Ändå vill jag mena att kunskap om och intresse för manga är de två faktorer som har störst betydelse för om biblioteket tillhandahåller manga eller inte. Denna åsikt grundar jag på att de flesta informanter säger att de saknar kunskap om manga och många av informanterna har ett bristande

intresse därom, detta påverkar bibliotekets bestånd i allra högsta grad. Jag anser också att kunskap och intresse ofta går hand i hand.

Informanterna påtalar hur viktigt det är med kvalitet och de vill att det som biblioteket tillhandahåller ska vara av hög kvalitet. Kvaliteten på manga är något som inte är lätt att avgöra eftersom bibliotekarierna ofta inte har så stor kunskap inom ämnet och de blir beroende av det som recensenterna skriver i bl.a. BTJ: s sambindningskatalog. Två av biblioteken har endast två enstaka mangatitlar och de informanterna säger att de inte köpt in mer manga eftersom de inte haft någon efterfrågan på det.

Vad anser folkbibliotekarierna att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla?

Samtliga informanter anser att folkbibliotek både ska tillhandahålla det populära som folk vill ha, det som efterfrågas och som folk känner igen och sådant som tillhör den lite smalare kulturen. Det bör göras en avvägning mellan dessa olika slag av kultur så att inte en av delarna tar över, folkbiblioteket ska varken vara en finkulturens högborg eller ett ställe för enbart populärkultur. Informanterna är öppna för att det ska finnas olika typer av medier på folkbiblioteket, men åsikter tas upp att det kan bli dyrt om folkbiblioteket ska ha allt samt att vissa medier kanske inte hör hemma på folkbiblioteket. Kvalitet är något informanterna anser vara mycket viktigt, det som finns på folkbiblioteket ska hålla en hög kvalitet.

Vilka resonemang förs på folkbiblioteket när det gäller inköp av litteratur och nya medier?

När informanterna berättar om vad som påverkar deras bokinköp så redovisar samtliga informanter samma sex faktorer: ekonomin, recensioner (i huvudsak från BTJ), antal delar, böckernas innehåll, efterfrågan och bibliotekariernas kunskap och intresse. Dessa faktorer påverkar alla bokinköpen, men i olika hög grad hos de olika folkbiblioteken. Inför bokinköp har biblioteken bokmöten och informanterna berättar att manga ofta har förekommit i diskussioner under sådana möten. Det finns bibliotekarier på de olika folkbiblioteken, dock inte dessa informanter, som anser att manga inte bör finnas där, men samtidigt saknas en kunskap om vad manga egentligen är hos dem. När manga ska köpas in ställs den emot annat som ska köpas in, exempelvis kapitelböcker, då vinner oftast kapitelböckerna eftersom de känns mer bekanta eller mer angelägna för biblioteket att tillhandahålla.

9 SLUTORD OCH REFLEKTIONER

Att arbeta med ett uppsatsämne som från början var relativt okänt för mig själv har varit mycket spännande och givande. Jag har gått in i arbetet med öppet sinne och ett neutralt förhållningssätt, jag har varken tagit parti för eller emot manga som litteraturform på folkbiblioteket. Arbetet med uppsatsen har lett mig in på vägar till ett nytt sätt att se på litteratur och jag hoppas kunna ha nytta av denna kunskap i mitt framtida yrke. Jag förvånas över att inte någon annan skrivit om manga och (folk)biblioteket i samband med varandra tidigare. Min förhoppning är att min magisteruppsats kan sprida någon kunskap i ämnet, för det är kunskap om manga som på många håll saknas. Jag hoppas också att fler engagerar sig i och skriver om manga på biblioteket för det är onekligen något som ligger i tiden.

10 SAMMANFATTNING

Denna magisteruppsats handlar om manga på folkbiblioteket. Syftet med uppsatsen är att genom kvalitativa intervjuer se vilken syn sju folkbibliotekarier har på manga som litteratur, om folkbibliotekarierna anser att det är självklart att manga ska finnas på folkbiblioteket och vad de anser att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla. För att besvara magisteruppsatsens syfte tar jag hjälp av följande frågeställningar:

- Vilken syn har folkbibliotekarierna på manga?
- Tillhandahåller folkbiblioteket manga? Varför/varför inte?
- Vad anser folkbibliotekarierna att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla?
- Vilka resonemang förs på folkbiblioteket när det gäller inköp av litteratur och nya medier?

I bakgrundsavsnittet ges en kort historik över mangans historia, manga idag och manga i Sverige. Jag tar även upp något om hur manga nämns i den svenska biblioteksvärlden.

Kapitlet Tidigare forskning och litteraturöversikt är uppdelat i olika avsnitt med rubrikerna manga, tecknade serier och populärkultur. Det som tas upp under rubriken populärkultur är: vad är populärkultur? – två synsätt, skräplitteratur, moralpanik och folkbibliotekariers attityder. I detta kapitel tar jag upp sådant jag tycker är relevant för uppsatsen men som är mycket skilda slag, det som de har gemensamt är att manga kan sägas tillhöra alla dessa områden. Under rubriken manga saknas både forskning och övrigt skrivet om manga och folkbiblioteket i samband med varandra eftersom jag inte kunde hitta något sådant.

Den valda metoden är kvalitativa intervjuer gjorda med sju folkbibliotekarier vid fem olika folkbibliotek inom ett norrlandslän. Vid intervjuerna utgick jag från en intervjuguide som var uppdelad i fyra olika teman: manga, tecknade serier, inköp och vad passar på ett folkbibliotek? Dessa teman återkommer även under empiriavsnittet som en hjälp att redovisa intervju svaren.

Uppsatsens teoretiska utgångspunkt är Herbert J. Gans teori om populärkultur och finkultur ställt mot varandra. Gans teori kan sägas vara en smakteori och han gör en indelning av olika smakkulturer och smakpubliker i det amerikanska samhället. Denna indelning, menar jag, kan även sägas passa för det svenska samhället.

Under avsnittet Empiriska resultat presenteras först de olika folkbibliotekarierna (informanterna) och mangans placering och exponering på folkbiblioteket beskrivs. Därefter presenteras intervju svaren efter intervjuguidens teman.

Analys och diskussion finns tillsammans i ett gemensamt kapitel då jag anser att det är lämpligt att analysera och diskutera resultaten i samband med varandra. Jag har delat in kapitlet i två delar: analys och diskussion av intervju svaren i förhållande till Gans teori om olika smakkulturer i första delen samt analys och diskussion av övriga intervju svar den andra delen, de redovisas efter intervjuguidens teman. Sist i denna del finns en sammanfattning av analys och diskussion. Det jag kommer fram till genom att använda Gans teori är att den brist på kunskap informanterna har gällande manga kan bero på att de inte tillhör samma smakkultur som manga och mangaläsarna gör.

De slutsatser jag kommit fram till i denna uppsats presenteras med hjälp av uppsatsens fyra frågeställningar. Slutsatserna är att de intervjuade folkbibliotekarierna har en positiv syn på manga som litteratur, inte någon av informanterna är direkt negativt inställd. Några av de informanter som är mindre positiva till manga har en lägre kunskap därom. Det finns två olika synsätt på manga och mangaläsarna, att de antingen är ovana läsare som läser manga istället för ingenting alls och att manga kan locka in dem till läsning av annan litteratur eller så är mangaläsarna vana läsare som även läser annat. Informanterna själva läser inte manga och de anser att det känns främmande och kräver en viss teknik. Flertalet av informanterna anser att manga inte är enkel litteratur. Alla de besökta folkbiblioteken tillhandahåller manga i olika stor utsträckning, detta beror på olika faktorer såsom bibliotekets ekonomi, bibliotekariernas kunskap om och intresse för manga samt efterfrågan. Informanterna anser att ett folkbibliotek idag ska tillhandahålla både populärkultur och den något smalare kulturen, en blandning av båda. De anser också att manga ska få finnas på folkbiblioteket, men de menar att den ska vara av hög kvalitet. Även nya medier ska finnas på folkbiblioteket om de anses lämpliga för folkbiblioteket. Det är många faktorer som ska tas hänsyn till vid bokinköp, bl.a. ekonomin, recensioner (i huvudsak från BTJ), antal delar, böckernas innehåll, efterfrågan och bibliotekariernas kunskap och intresse. Dessa faktorer tas upp i olika hög grad av de olika informanterna och de menar att flera faktorer spelar en stor roll vid inköp.

Därefter kommer slutord och reflektioner där några av mina tankar kring arbetet med magisteruppsatsen tas upp.

11 KÄLLFÖRTECKNING

11.1 OTRYCKTA KÄLLOR

Ljudinspelningar av intervjuerna samt intervjuutskrifts finns i författarens ägo. Intervjuerna är gjorda under september och oktober 2006.

11.2 TRYCKTA KÄLLOR

Björklund, Maria & Roos, Lisa (2004). *Folkbibliotekarier och nya medier: En diskursanalys av folkbibliotekariers inställning till nya medier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:54).

Bouissou, Jean-Marie (2000). *Manga goes global*.
<http://www.ceri-sciences-po.org> [2006-11-21].

Braw, Monica (2004). Hokusai – mannen som uppfann Manga. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S. 9-15.

Braw, Monica (2004). Mangas rötter – 1200 års populärkultur. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S. 26-32.

Comic books for young adults (2001-10-30). (Michael R. Lavin, Webbansv.)
<http://ublib.buffalo.edu/libraries/units/lml/comics/pages/about.html> [2006-11-18]

Drotner, Kirsten (1999). *Unge, medier og modernitet: Pejlinger i et foranderligt landskab*. Valby: Borgens Forlag.

ELib
http://www.elib.se/ebook_detail.asp?id_type=ISBN&id=9185034118&lib=
[2006-04-29].

Elversson, Karin & Mårtensson, Mia (1999). *Barnen läser skräplitteratur – ska vi acceptera det?: En uppsats om kvalitetsbegreppet inom barnlitteraturgenren*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 1999:48).

Eriksson, Gerd (2005). *Att välja och att välja bort: En kvalitativ studie av hur barnbibliotekarier motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2005:28).

Fukuda, Mako (2004). Speciella genrer inom manga. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S. 38-44.

Gans, Herbert J. (1999). *Popular culture and high culture: An analysis and evaluation of taste*. Rev. and updated ed. New York: Basic Books.

Gezelius, Maria & Griph, Anna (2006). *Folkbibliotek och TV-spelande ungdomar: En studie i bibliotekariers attityder och värderingar när det gäller ett nytt medium på biblioteket*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2006:54).

Hartman, Jan (2004). *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Emma & Wårfors, Isabelle (2004). *Tecknade serier i bokhyllan: En studie i hantering och förvaring av tecknade serier på svenska folkbibliotek*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:104).

Krag Jacobsen, Jan (1993). *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.

Knutsson, Magnus (1995). Seriemagasinet mot barnboken. *Bild & Bubbla*, nr.1, s. 30-35.

Kolehmainen, Kristiina (2005). Att arbeta med serier på bibliotek. Ingår i Strömberg, Fredrik, *Seriebiblioteket*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 11-13.

Koljonen, Johanna (2005). Under vuxenvärldens radar. *Zoom*, Svenska Filminstitutet, nr. 4, s. 26-28.
http://www.sfi.se/sfi/IMAGES/_PDF_FILES/SE_PA_FILM/SKOLBIO/ARTIKLAR/MANGA.PDF [2006-11-18]

Laitala, Jocke (2004). Dragon Ball orsakade moralpanik i Finland. *Bild & Bubbla* nr.1, s.76.

Librarians guide to animé and manga, The (2006-07-04). (Gilles Poitras, Webbansv.)
<http://www.koyagi.com/Libguide.html> [2006-11-18]

Lindgren, Simon (2005). *Populärkultur: Teorier, metoder och analyser*. Malmö: Liber.

Lundström, Simon (2004). Manga är speciellt. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S. 2-9.

Lundström, Simon (2004). Manga och anime i Sverige. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S.50-59.

Mangakai (2001-11-01).
<http://www.mangakai.se/spoff.html> [2006-12-06].

Nationalencyklopedin (NE) online.
<http://www.ne.se> sökord: anime [2006-04-26].
<http://www.ne.se> sökord: cliffhanger [2006-12-06].
<http://www.ne.se> sökord: moralpanik (moralisk panik) [2006-04-26].
<http://www.ne.se> sökord: populärkultur [2006-04-26].

Nordström, Mats (2005). Serier på folkbibliotek. Ingår i Strömberg, Fredrik, *Seriebiblioteket*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 15-18.

Ono, Kosei (2004). Japanska serier – en kort historik. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S.16-25.

Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Seriewikin, Seriefrämjandet.
<http://www.seriewikin.serieframjandet.se/index.php/Manhwa> [2006-10-17].
http://www.seriewikin.serieframjandet.se/index.php/Svenska_manga [2006-10-17].
<http://www.seriewikin.serieframjandet.se/index.php/W.I.T.C.H.> [2006-10-17].

Springhall, John (1998). *Youth, popular culture and moral panics: Penny gaffs to Gangsta-rap, 1830-1996*. Basingstoke: Macmillan Press.

Statens kulturråd (2005). *Barnböcker, ungdomsböcker 2005*. Stockholm: Statens kulturråd.

Statens kulturråd (2006). *Barnböcker, ungdomsböcker 2006*. Stockholm: Statens kulturråd.

Stenflo, Barbro (1999). Serier på bibliotek. Ingår i Strömberg, Fredrik, *100 outhärliga seriealbum*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 12-22.

Storey, John (2001). *Cultural theory and popular culture: An introduction*. 3. (rev.) ed. Harlow: Prentice Hall

Strömberg, Fredrik (1999). *100 outhärliga seriealbum*. Lund: Bibliotekstjänst.

Strömberg, Fredrik (2003). Dragon Ball: kampsport och gubbsnusk. *Bild & Bubbla*, nr.2, s. 42-49.

Strömberg, Fredrik (2004). Akira Toriyama – mannen bakom Dragon Ball. Ingår i Birde, Marie, red. *Manga – från Hokusai till Dragon Ball*. Stockholm: Östasiatiska Museet: Bonnier Carlsen. S.10-13.

Strömberg, Fredrik (2005a). Manga så in i Norden. *Bild & Bubbla*, nr.2, s. 6-13.

Strömberg, Fredrik (2005b). *Seriebiblioteket*. Lund: BTJ Förlag/BTJ Nordic AB.

Ujii, Joanne Kyoko (2005). *Read junk! It's good for you: Dispelling the myths surrounding quality literature, comic books, series books and bestsellers*. Ann Arbor, Mich.: UMI Dissertation Services. Diss. University of Southern California.

BILAGA

INTERVJUGUIDE

Temat

- **Manga**

Åsikt om manga, olika åsikter privat/i yrkesrollen?
Kunskap om manga
Kvalitetsaspekt
Bestånd. Har biblioteket manga? Varför/varför inte?
Om det finns manga – exponering och placering.
Vem läser manga?

- **Tecknade serier och långserieböcker**

Bestånd. Har biblioteket serier och långserieböcker? I vilken omfattning?
Åsikt om dessa medier
Kvalitetsaspekt
Förändring över tid, har det som ansetts som ”dålig litteratur” förr blivit mer accepterat efter en tid?

- **Inköp**

Vem/vad bestämmer vad som ska köpas in?
Vem köper in?
Efterfrågan hos användare
Vad är viktigt att tillhandahålla på biblioteket?

- **Vad passar på ett folkbibliotek?**

Folkbibliotekets traditioner
Följa trender
Följa samhällets utveckling
Locka nya användare till biblioteket med nya medier?
Ska sådant som tillhör populärkulturen finnas på folkbiblioteket?
Folkbiblioteket – PR.